

De subitaneis mortibus libri duo / [Giovanni Maria Lancisi].

Contributors

Lancisi, Giovanni Maria, 1654-1720.

Publication/Creation

Romae : Typis Io: Francisci Buagni, 1707.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/p8ygshva>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

32103/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30537307>

DE SUBITANEIS
MORTIBUS.

MOR TIBUS
DE SUBITANIS

JO: MARIÆ LANCISII
Intimi Cubicularij, & Archiatri Pontificij
D E
SUBITANEIS MORTIBUS
LIBRI DUO.

ROMÆ, Typis Io: Francisci Buagni. MDCCVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Io: Maria Lancia

Do Di

JO. MARIA LANCIISI

Inimici Curculanij & Archiaui Pontificij

D E

SUBITANEIS MORTIBUS

LIBR. U. O.

ROMÆ, Typis Io. Francisci Bagni. MDCCLII

EXTERIORUM PARS

00.00

CLEMENTI XI.

PONT. OPT. MAX.

IO: MARIA LANCIIVS

FELICITATEM.

*M*aius, ac iustius obsequij
genus, quàm simplicem
libri nuncupationem,
sisto ad SANCTITATIS
TVÆ PEDES, B.P., dum
hos qualescumq; labores meos, in pu-
blicam salubritatem Tuo Iussu, quâ
deceat

*decet veneratione , susceptos , Tibi
nunc humiliter offero . Hoc enim ,
quantumvis tenuissimo munere , non
solum gratum animum erga benefi-
centissimum Principem ; sed prom-
ptam etiam , ac sollicitam erga supre-
ma Tua Mandata voluntatem profi-
teor , & obedientiam . Siquidem , hoc
ineunte anno , quo repentinorum mor-
tium strages in Vrbe multis iam men-
sibus grassabatur , nihil , post diuinam
imploratam opem , habuisti prius ,
quam , detectis causis , ipsas morborum
radices euellere . Hinc , vt sollicitudi-
ne , curâque meâ vigilantissimæ Pro-
uidentiae Tuæ , Principibus alijs ad
populorum salutem imitandæ , res-
ponderem ; suspensio tantisper studio ,
Tibi iam debito , Tibique a me plu-*

res annos elucubrato, de Motu Cor-
dis, & Aneurysmatibus, me totum
ad ista conuerti. Quare Pindari du-
ctu, qui, cum promissum Agesi-
damo hymnum distulisset, adiecit
aliud breuiorem, ut sorti persoluen-
da usuram adiungeret; nos, hasce
inter moras, praesentes libros, tan-
quam foenus maioris operis, Tibi de-
pendimus; hoc certe Pindaro dili-
gentiores, quod sortem foenore praecurramus. Vtinam haec, PONTIFEX
SANCTISSIME, id unice assequantur,
ut Tuo uniuersos apud homines admi-
rabili iudicio comprobentur: quo sa-
ne iudicio, insigniumque operum, a
Te iam absolutorum, luce, & exem-
plis in spem erigimur, ut Reli-
gionem quoque ad extrema terra-
b rum

rum propagatam , reliquas sacras
Ædes , ac vetera Urbis Monumen-
ta restituta , nouaque in priscorum
æmulationem Cæsarum sublimiùs
euecta publicè gratulemur ; & ma-
gnifica inter hæc naturalibus etiam
scientijs latiore viam per tuta ,
ac solida experimenta patefactam
prospiciamus : ne quid sub tanto
Principe ipsa Roma vel Atticæ
Academiæ , vel exterorum nostræ
ætatis inuentis habeat inuidendum ;
quorum profectò Consiliorum magni-
tudinem nemo cogitatione rectiùs me-
tiatur , quàm nos , qui SANCTITATI
TVÆ propiùs adstantes , famam de Iu-
stitia , de Celsitudine Animi Tui , cum
admirabili moderatione coniuncta ,
deque cæteris Virtutibus vniuersis la-
tis-

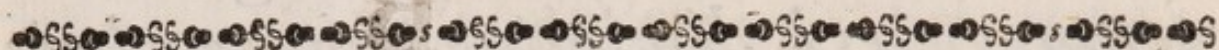
*tissimè diffusam, veritate ipsâ longè
minorem animaduertimus; atq; Tuis
in Actibus cunctis ea, quæ rarò in eun-
dem conueniunt, vnà concurrere ad-
miramur, summam nempe doctrinam
cum incredibili humanitate, gravita-
temq; veteris discipline, quam crebris
ieiunijs, & austerâ pietatis exercita-
tione profiteris, mirâ cum sermonis,
morumque suauitate conspirantem;
vt qui tam sublimi fastigio potestatis,
ac meritorum, præclarisq; operibus
antecellis, tamèn alijs Te fœdere cha-
ritatis, ac sensu Christianæ humilita-
tis exeques. Ita Deus Te diù sospitem
ad Ecclesiæ, & populorum felicitatem
seruet, ac cœptis tuis, votisq; nostris
benignus adspiret. Ex Quirinali Tuo
Kal. Nou. MDCCVI.*

Imprimatur ,

Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij
Apostolici ,

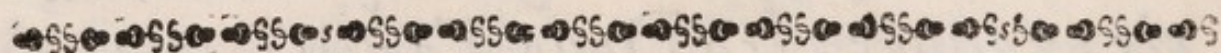
*Dominicus de Zaulis Episcopus Verulanus
Vicesgerens .*

Librum Illustrissimi Domini Io. Mariæ Lancisij perle-
gi , & gustavi meo non sine lucro , quo in libro
multam quidem doctrinam , & elegantiam , nihil verò
Religioni , & moribus Catholicis contrarium deprehen-
di; propterea , si Reuerendissimo Patri placuerit, in lu-
cem dari posse arbitror .

Romæ IV. Kal. Febr. MDCC VII.

Jacobus Sinibaldus Protomedicus Generalis .

Imprimatur ,

Fr. Pauli nus Bernardinius Ordinis Prædicatorum Sacri
Apostolici Palatij Magister .

OR-

ORDO, ET INDEX

Capitum, Historiarum, & Scholiorum,
quæ in duobus ijs Libris
continentur.

Occasio scribendi.

LIBER PRIMVS.

- CAP. I. *Vita in quo consistat præsertim apud animalia perfectæ.* pag. 1.
- CAP. II. *Ostenditur mortem esse indiuiduam, & subitanæam, sed ex hominum opinione varîè dispertiri.* pag. 5.
- CAP. III. *Quæ vera sit in hominibus Mortis idea, & unde discrimina petenda sint.* pag. 8.
- CAP. IV. *De Natura, & differentijs repentinæ mortis.* pag. 11.
- CAP. V. *Agitur in genere de causis mortis, quam vocant repentinam.* pag. 13.
- CAP. VI. *De causis subitanæ mortis ex parte fluidorum maioris usus, & primò ex parte aeris.* pag. 16.
- CAP. VII. *De causis subitanearum mortium, ex parte sanguinis.* pag. 19.
CAP.

CAP. VIII. *De causis subitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, seu spirituum animalium.* pag. 21.

CAP. IX. *De causis subitanea mortis ex parte solidorum maioris usus, & primò ex parte instrumentorum, respirationi famulantium.* p. 25.

CAP. X. *De causis improuisarum mortium ex parte cordis, & magnorum vasorum.* pag 28.

CAP. XI. *De causis improuisarum mortium ex parte cerebri, & neruorum.* pag. 33.

CAP. XII. *Subitanei morbi haëtenus expositi ad tria capita rediguntur, ad Suffocationem, ad Syncopem, atque ad Apoplexiam, quæ et simul plerunque concurrunt.* pag 43.

CAP. XIII. *Recensitæ causæ subitanearum mortium inuincibiles, aut vincibiles existunt.* p 46.

CAP. XIV. *De signis improuisæ mortis, & primò de simulatis, ac suppositis, seu supplantatis mortibus.* pag. 50.

CAP. XV. *Exponitur difficultas inueniendi certa signa, quibus dignoscantur qui natura, non arte pseudo-mortui occurrunt.* pag. 52.

CAP. XVI. *De signis, quibus pseudo-mortui a verè mortuis distingui possunt.* pag 55.

CAP. XVII. *De signis medicis, quibus repentina*

tina mors prænoscī potest.

pag. 61.

CAP. XVIII. *Agitur de signis futura mortis
repentina, petitis ex lesione instrumentorum,
respirationi famulantium,*

pag. 65.

CAP. XIX. *De signis futura subitanea mor-
tis a Corde, Magnis Vasis, & Sanguine.* p. 70.

CAP. XX. *De signis improuisa mortis a cere-
bro, nervis, & liquido animali.*

pag. 83.

CAP. XXI. *Agitur in genere de methodo præ-
seruandi a subitaneis mortibus.*

pag. 87.

CAP. XXII. *Qua methodo præseruanda sunt
corpora aspectu sana.*

pag. 90.

CAP. XXIII. *De methodo præseruandi a sub-
itaneo interitu corpora valetudinaria.*

pag. 95.

LIBER SECVNDVS.

De subitaneis mortibus, illarumque
causis, quæ decursu annorum

1705. & 1706. Romæ

contigerunt.

CAP. I. *Queritur, an causa repentinarum
mortium, quæ Roma per hæc tempora grassata
sunt, fuerit vniuersalis, & simplex, an verò
particularis, & mixta.*

pag. III.

CAP.

CAP. II. *Demonstratur, inaequalem aeris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinorum mortium.* pag. 115.

CAP. III. *Adducuntur quaedam argumenta ad confirmandum, non ex uniuersali solum causa tot hominum discrimina Romae contigisse, sed ob morbosas eorundem corporum dispositiones, ac potissimum intemperantiam.* pag. 118.

CAP. IV. *Numerus morientium in Vrbe forsitan hoc tempore minor extitit, licet maior visus sit, ex quo consueti, & exitiales Romae morbi nequaquam vagati sunt.* pag. 123.

CAP. V. *Quae remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a subitaneis morbis repentinis mortes minitantibus, euaserunt.* pag. 126.

OBSERVATIONES.

Physico-Medici nonnullorum, qui, cum primum istiusmodi repentinis morbis tentati fuerint, feliciter euaserunt. pag. 138.

OBSERVATIO I. *Apoplexia cum aphonia, & paralyse dexterae corporis medietatis, phlebotomia, chatarticis, ac diaphoreticis soluta.* pag. 139.

OBSERVATIO II. *Fortis Apoplexia cum*
reli-

*relieta paralyfi feliciter curata in Matrona
sexagenaria.* pag. 142.

OBSERVATIO III. *Subita capitis occu-
patio cum aphonía ex affectione cerebri par-
tim idiopathica, partim sympathica, prosperè ce-
dens.* pag. 146.

OBSERVATIO IV. *Apoplexia cum affe-
ctione epileptica, & syncopali in paralyfim
dexteræ medietatis corporis, salva tunc Aegri
vita, concedens.* pag. 149.

Aetiologia huius morbi, & Aegri mors. pag. 156.

Dissectio cadaueris. pag. 160.

Scholium dissectionis. pag. 163.

OBSERVATIONES.

*Physico-Anatomica nonnullorum, qui primo impetu
morbi repentè per hac tempora perierunt.* p 172

OBSERVATIO I. *Repentina mors ex apo-
plexia syncopali in Viro obeso, & cachochy-
mo.*

pag. 175.

Cadaueris dissectio.

pag. 176.

Scholium.

pag. 179.

OBSERVATIO II. *Subita mors ex synco-
pe ob cordis magnitudinem, prolapsum, atque*

c

anem-

<i>aneurysma .</i>	pag. 185.
<i>Cadaueris dissectio .</i>	pag. 186.
<i>Scholium .</i>	pag. 188.
OBSERVATIO III. <i>Cita mors ob interce-</i> <i>ptum motum aeris, & sanguinis in præcordijs,</i> <i>vnà cum cerebri consensu .</i>	pag. 197.
<i>Cadaueris dissectio .</i>	pag. 198.
<i>Scholium .</i>	pag. 199.
OBSERVATIO IV. <i>Repentina mors ex</i> <i>conuulsione thoracis, præcordiorum, menin-</i> <i>gum, ac totius corporis, in fortissimam apo-</i> <i>plexiam ocysimè desinente .</i>	pag. 207.
<i>Cadaueris dissectio .</i>	pag. 208.
<i>Scholium .</i>	pag. 210.
OBSERVATIO V. <i>Improuisa mors ex su-</i> <i>bita Cauæ intrà pericardium disruptione cum</i> <i>aneurysmate arteriæ magnæ .</i>	pag. 218.
<i>Cadaueris dissectio .</i>	pag. 219.
<i>Scholium .</i>	pag. 221.

OCCASIO SCRIBENDI

De subitaneis Mortibus.

VM in Vrbe Roma impro-
uifæ hominum mortes, de-
cursu æstatis, autumnî, & hye-
mis anni 1705. vsque ad
æquinoc̃tium vernum curren-
tis anni 1706. frequentiùs acciderint; atque
hinc vulgus, tacito perculsum timore, ac
metu errabundum, in diuersa, vt aslolet,
scinderetur, nunc prauam tabaci qualita-
tem, nunc putidos ex præteritis terræ moti-
bus excussos halitus, nunc abusum chocola-
tæ, nunc ignotum ambientis virus imperitè
non minùs, quàm temerè incusans; meritò
Sanctissimus, ac vigilantissimus Pontifex
CLEMENS XI. primò Animum ad spiritualia
Remedia conuertit, feruidis ad Deum fufis
Precibus, nouâque in Ecclesia vniuersali, ad
implorandam benè, pièque moriendi gra-
tiam, institutâ Liturgiâ: subindè prudentiam
cum pietate coniunxit, & verè sapiens pu-
blicâ vsus fuit prouidentiâ, quæ in tanti

*Qualis esse
debeat Prin-
cipum vigi-
lantia in his
casibus.*

mali causas diligenter inquirens, eidem opportuna, si quæ forent necessaria, præfidia porrigeret, vel saltem bonâ spe timidas, ancipitesque populi mentes firmaret. Iussit propterea mense Ianuario labentis anni, vt Protomedicus, & Consiliarij Medicorum Almæ Urbis Collegij, dissectis aliquorum, qui repentè decesserint, cadaueribus, veras grassantis libitinæ causas perquirerent; quibus sanè extispicijs mē idcirco præesse mandauit, vt, re penitus obseruatâ, si quæ magis spectanda occurrissent, SANCTITATI SVÆ illicò referrem.

Omnem interea facturis periculum munificam præbuit opem Eminentiss. Card. Pallauicinus, Gubernator tunc Urbis meritiſſimus. Qua de re, selecto ad cadauerum sectiones publico Romani Archilycei Theatro, cœpta fuerunt experimenta.

Postulat itaque suspicienda, admirandaque sollicitudo Pontificis, vt, cum omnia, quâ publica, totius nempe Christiani Orbis, quâ priuata subiectarum prouinci-
arum studia diuino quodam animi robore ipse regat, ac moderetur, faciatque vnus,
& so-

& solus, quæ præsens stupeat ætas, & miratura sit postera, postulat, inquam, vt nos quoque in partem etsi minimam suarum curarum scribendi celeritate, atque alacritate veniamus. Et quoniam in causas vagantium repentinarum mortium supremo Principis iussu satis per cadauera, perque alias obseruationes inquisitum fuit, consentaneum rationi ducimus, peracta, fideliterque descripta experimenta ad rationis lancem diligenter expendere; quæ quidem eò nunc liberiùs in manus hominum prodire sinimus, quòd plures viderimus de subitis istius anni casibus sparsim editas hebrusco, ac latino sermone dissertationes, quæ, vtcumque argumentum egregiè attingant, integrum tamen, propter obseruationum paucitatem, perstrictumque nimis causarum examen, minimè completuntur.

At verò, vt opus hoc nec inutilis, nec indecora doctrinæ varietas commendaret, e re Operis distributione. putauimus in primo libro agere de subitaneis mortibus in vniuersum, idque eò libentiùs, quò nemo Recentiorum magnum ali-

quid

quid conferre huc videatur. Multi enim
particulatim, & obiter, nullus, quod sciam,
post detectam circulationem, generatim,
discretè, atque ex instituto de hoc argu-
mento scripserunt; visuri deinde in secun-
do libro veluti in hypothesis, an vniuersale,
vel particulare, an verò, vt putamus, mix-
tum fuerit principium, ex quo supremi hoc
anno fati causa tot Romanis Ciuibus, &
Incolis impenderit. Quod varijs insuper
obseruationibus anatomicis ostendere, ac
demonstrare curabimus. Iis fruire Lector,
& vale.

οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι ὕκ' ὀπίσαν-
ται, τέχνησιν γὰρ χρεόμενοι, ὁμοίησιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὃ γ-
νώσκουσιν. Θεῶν γὰρ νόθος ἐδίδαξε μιμέσθαι τὰ ἐαυτῶν, γινώ-
σκοντας αὖ ποιεῖσθαι, καὶ ὃ γινώσκοντας αὖ μιμούνται.

At verò homines ex manifestis obscura considerare non
nouerunt : quum enim artibus vtantur similibus hu-
manæ naturæ, id ipsum ignorant. Diuina enim Mens
edocuit ipsos sua ipsorum imitari ; ita vt cognoscant,
quæ faciunt, & non cognoscant, quæ imitantur.

Hippocrates lib. 1. de Dieta num. 13.

DE SVBITANEIS
MORTIBVS

In genere
LIBER PRIMVS

---

*Vita in quo consistat, praesertim apud
animalia perfecta.*

CAPVT I.

V M nemo veram, ac perspicuam vllius mortis ideam fingere sibi possit, quin claram prius, atque veram vitae rationem diligenter expendat; profectò necesse in praesens erit, vt, naturam, & causas subitaneorum mortium inuestigaturi, genuinas vitae notiones praemittamus. Longas itaque reiicientes disputationum tricas, quibus peripatetici se suis aculeis compungunt; illud vnicè aduertendum ducimus, proprias, atque indiuidu-

*Ex vitae notione
vera mortis idea
desumenda.*

Singularium natura per ideas abstractas raro elucescit.

as rerum naturas per complexum multarum abstractarum idearum rarò perspicuas haberi posse. Quo fit, vt prisci physiologi, dum vniuersalem quandam vitæ rationem quærunt, quæ cum plant--animalibus, insectis, & monstris, cum piscibus, brutis, & hominibus adamussim congruat, nihil præter confusionem & ambiguitatem nostris mentibus ingerant. Exemplo sint quæ sparsim de vitæ conceptibus obscurè tradidit Aristoteles, & collegit intèr alios Licetus.

Aristoteles de Vita conceptus tradidit obscuros.

lib. de ijs qui viu. sine alim.

Res rerumq. modi vocum numerum superant.

II. Cum enim vocum numerus a rebus, rerumque modis longè superetur; cumque nomina a maioribus nostris aliquandò perperam rebus imposita fuerint; exindè sæpè oritur, vt cupientes vna sub voce multas res comprehendere, incauti aut falsas, aut saltem obscuras ideas nostris cogitationibus infundamus, atquè admisceamus.

III. Qua de re pauca de vita hîc præfaturi, non de quacunque fluidorum motione intrà quæcunque resistentium, & cohærentium corporum organa, ex principio feminali proficiscentia, nobis agendum proponimus: (etiãsi sciamus notionem istam vniuersales quasdam vitæ regulas, ac rationes in nobis vtcunque posse ingenerare) sed consilium est nostram mentem, spontè alioquin sua, per omnia viuentium regna vagaturam, ad perfectorum, vt aiunt, solummodò animalium

lium vitam inquirendam figere, ac seriò determinare.

IV. Quod fanè, vt assequamur, memoria repetendum est, ex Anatomicis & Chymicis, vitam in perfectis animalibus, (vt consultò de illorum sensationibus taceamus) non vni duntaxat, sed complexui plurimorum principiorum, ac duorum potissimùm deberi, organicæ nimirum structuræ solidarum partium maioris vsus, simulque congruæ mixturæ, fluiditati, ac moli partium liquidarum similis vsus, quæ tùm intestino nixu, tùm etiàm externa continentium pressione perennitèr eâ methodo agitantur in nobis, vt, animâ præside, liquida cum solidis mutuò sibi opitulentur, vicissimque manus præbeant ad motum. Scilicèt quemadmodum ars, naturæ operum imitatrix, vt aduertit Hippocrates, qui primus mechanicam in medicinam inuexit, quemadmodum, inquam, ars hydraulicas machinas compaginauit, quas eadem aqua mota, dum relabitur, ad certum tempus mouet, iterumque mouetur: ita multiplici, ac nunquam satis admirando diuino artificio, idem Sanguis, chylo renutritus, qui in iam natis ab alterno cordis, pulmonum, ac thoracis motu pellitur, & quaquauerfum per arterias mouetur, cum partim immutatus per venas, partim sub fluidi animalis crasi per neruos recurat, ac relabatur in thoracem, pulmones,

Vita in animalibus perfectis solidorum ac liquidorum maioris vsus structuræ ac motui debetur.

Ars naturæ operum imitatrix

Hippocr. primus mechanicam in medicinam inuexit

& Cor, hæc rursus viscera mouet, a quibus fuerat dimotus, eritque in posterum per singulas ætates mouendus. Similiter cerebrum suis cum membranis, quod liquidum animale, proprijs è glandulis secretum, pro sua parte ad mouendum Cor, & thoracem per neruos vndatim pellit, accepto vicissim a corde, ac thorace Sanguine pro illius viribus mouetur.

*Vita continuus est
fluxus refluxusq.
aeris sanguinis &
liquidi neruorum
per organa maio-
ris vsus*

Vita igitur perfectorum animalium nihil aliud esse videtur, quàm continuus, præside ac mouente animâ, fluxus, ac refluxus, plùs, minùsue sensibilis aeris, sanguinis, & liquidi neruorum per organa, & ex organis maioris vsus, satis probè constitutis, & mutuò, atque alternè plùs minùsue sensibilibiter agitat, & agitantibus; ad quorum deinde motuum conseruationem mirâ profectò energiâ, miroq: inter se ordine concurrunt innumera alia organa sub glandularum, tubulorum, musculorumq. specie, per viscera, artusq. dispersa; scilicet vt fluida partim renouentur, partim defœcentur, ac perficiantur.

Ostenditur mortem esse indiuiduam & subitanear, sed ex hominum opinione variè dispertiri.

C A P U T II.

Væ per compendium in præcedenti cap. de vitæ ratione posuimus nos facilè ducent ad ea intelligenda, quæ mortis subitanear præsertim naturam, & discrimina, non omnibus obuia, possunt ostendere.

II. Is porrò non sum, qui mortem repentinam, vt vulgò fertur, rarò censeam aduenire. Nullam enim noui mortem, nisi repentinam, siuè puncto temporis contingentem: scilicèt, vt vitæ principium in puncto saliente, cum omnia concurrunt, subitò excitatur: ita vitæ finis, cum aliquid ad vitæ necessitatem constantissimè deficit, repentè semper, hoc est puncto temporis, accidit. Iter vtique ad mortem, quod ægritudinem, atque agonem appellamus, nunc tardum ac longum, nunc plùs minùsue concitatù, ac breue fecit, vt vulgus hominum mortem, suaptè natura indiuiduam, distingueret in longam, breuem, ac subitanear. Illud verò nunquam non maximâ admiratione me perculit, quî nimium

Qualibet mors est repentina.

Vitæ & mors puncto temporis accidunt.

Cur Vulgo mors, etsi indiuidua, in plures tamen distinguatur.

rùm fiat, vt delicata, ac perexilis hæc, affabrèque contexta, ac dimota fluidorum, solidorumque compago, quam vitam in animalibus dicimus, non semper citissimo, atque improuiso morbo, sed tam sæpè naturali confecta senio, paulatim contabescat, ac dissoluatur.

III. At enim verò quanquam vniuersæ mortes puncto temporis naturâ contingant; earum tamen aliquæ nobis metu, ac dolore præuisæ, ac diù, quasi dixerim, præsensæ, aliquæ verò tacitè veluti subrepentes, tanquam inopinatæ nobis offeruntur, quæ quidem variorum mortium species varias, corrigendi mores hominum in præceptis labentium, occasiones, & causas moralibus potissimum Philosophis exhibuerunt; varias itidem Iurisperitis, Canonistis, ac Theologis rationes præbere solent iudicandi, decernendique circa ea, quæ dicuntur, aut fiunt ab hominibus in extremo vitæ termino constitutis. Qua de re fusè differit Paulus Zacchia. Physicis verò non tam morum, rerumque ciuiliū, quàm valetudinis curam gerentibus, illud præcipuè huiusmodi moriendi discrimina suggerunt, vt diuersas illorum causas diligenter perquirant, quibus detectis, & cognitis, ipsi iudicent, num præuisas necesse aliquo excogitato, vel experimentis comprobato remedio auertere queant; & num quæ inopinatè nobis adueniunt

*Varia mortium
species quot modis
viventibus utiles.*

*Quest. Med. leg.
lib. 2. tit. p. quæ-
st. 19.*

niunt, ipsæ quoque occulto aliquo, & peculiari præuideri signo, atque exhibito pharmaco, saltem ad animæ salutem, aliquantis-
per prorogari possint. Quod si nec præuideri,
nec prorogari ullâ arte valeant, id Medici as-
sequantur, vt philosophiam experimentalem ple-
niùs illustrent. *Pulchrum est enim, vt scripsit*
Hippocrates, ea quoque addiscere, quæ in experi-
mentum assumpta successu caruerunt, & cur suc-
cessum non habuerunt.

Philosophia ex-
perimentalis illus-
tratur etiam ijs,
quæ successu caru-
erunt.

Lib. de articul.
n. 46.

Hippocrat. testi-
monium.

IV. Itaque huiusmodi rationibus ducti
vtemur nos etiam cum vulgo ijs differentijs,
& nomenclaturis mortium, quæ inter se di-
stinguuntur non ex variâ ipsius necis naturâ,
cuius vna semper, eademque proprietas est su-
bitò inuadendi, atq. occupandi, sed solummodò
ratione causæ, ac modi, nimirum morbi, qui
mortem infert; vel ratione nostræ mentis,
quæ de futuro interitu filet, aut cogitat: id-
circo nonnullas subnectemus definitiones, ac
diuisiones, quas ituris per obscuros lethi libros
lumen aliquod prælaturas non dubitamus.

Mortis differen-
tiæ unde petendæ.

*Qua vera sit in hominibus Mortis
idea, & undè discrimina pe-
tenda sint.*

C A P V T III.

*Mors est totalis
cessatio motus aë-
ris, sanguinis, &
liquidi neruorum
in organis, & per
organa maioris v-
sus.*

Ors in hominibus, qui per-
fectorum animalium sunt
omnium opinione perfectis-
simi, quacunque ex causa,
& quomodolibet contingat,
est vera, & omnimoda ces-
satio motus aëris, sanguinis, & fluidi ner-
uorum in organis, & per organa maioris usus,
quæ naturales suas motiones verè, ac om-
ninò amiserunt; ita tamèn firma, & con-
stans, vt per naturæ vires resuscitari non
possit, quam vtiquè animalium motuum ces-
sationem, seu dissolutionem nexus naturæ, vt
cum Aretæo loquar, necessariò comitatur, &
constituit discessus animæ, quæ, vt momen-
to temporis infunditur, ità momento tem-
poris, planè imperceptibili, seiungitur à corpo-
re, ac separatur.

*Varie mortis dif-
ferentiæ.*

II. Huiusmodi verò absoluta cessatio mo-
tuum animalium, ac discessus animæ à cor-
pore, quanquàm cogitatione citiùs perpetuò
contingat; nihilominus tamen, vulgaris
consuetudinis, clariorisque doctrinæ gratia,
distin-

distinguitur in mortem naturalem ; immaturam , & violentam ; singulæ verò in lentas , & subitaneas ; in præuifas , ac præfensas ; deniquè in improuifas , infenfiles , atque inopinatas .

III. Mors naturalis non ea folummodò dicenda eft , quæ decrepitis , fed quæ , vel ijs accidit , quos , etfi annorum numero metientes , paffim vocemus pueros , adolefcentes , ac iuuenes , adeò tamèn languidam fuorum corporum constitutionem , nascendo , fortitos fuiffe videmus , vt breuiori temporis decurfu , fed pari cum fenibus fato , hebefcentibus membris , vt Fabius loquitur , fimiles fenectæ pigrefcant , ac necem ipfam incurrant ; fcilicet quod vtrobique fenfim , ac fine fenfu fubtile illud , atque oleofo--uolatile , fluida , folidaque peruadens , ac dimouens , partim transpiratum deficit , partim non extricatum defideratur ; vnàque fimul prompta fibrarum diftractilitas , & contractilitas , lento tabo deficiens , fluida viciffim excipere , & contra eadem opportunè oscillare non poteft .

*Mors naturalis
quænam .*

*Etiã in iuueni-
bus .*

IV. Mors immatura illa effe videtur , quæ ex interno morbo proueniens , homines , cæteroqui fanos , & vegetos , de medio vitæ tollit .

*Mors immatura
qualis .*

V. Mors deniquè violenta ea firmanda eft , quæ ab exfternâ , & cum fenfibili , magnâque vi agente causâ , hominibus obuenit .

*Violenta unde
dicatur .*

VI. De cæteris verò indicatis mortium
discriminibus ita procul dubio decernendum
putamus, vt eadem oriri dicantur à varijs
fentiendi, cogitandique modis, quibus ho-
mines diuturno, aut celeri, sensibili, aut in-
sensibili morbo, atque agone confectos,
cum signis lethalibus, vel sine illis subla-
tos videmus. De subitanea siqui-
dè, atque improuisa morte,
quippe quæ nostri scopus
est laboris, accura-
tiùs proximo
capite
agendum esse arbitra-
mur.

***

*De Natura, & differentijs repen-
tinae mortis.*

C A P U T IV.

Subitanea, seu repentina
mors, vltro hodiè, vel ipsi
vulgo innotescit, quomi-
nùs longo sermone sit per-
tractanda: illa siquidè ap-
pellari solet, quæ per mor-

*Repentinae mor-
tis idea.*

bum celerrimi motus homines vt plurimùm
sanos, vel morbis inducias permittentibus de-
tentos, absque vlllo, vel certè breuiori ago-
ne de viuientium numero tollit; & cum ple-
runque inopinatò imperitis adueniat, terribi-
le facit moriendi compendium.

II. In subitanea verò nece diligenter no-
tandum est, morbi celeritatem, ex qua ipsa
constituitur, aliquando esse nobis insensilem,
& improuisam, vt occurrit. e. g. in syncope
ex præcordiorum, vasorumq. sanguineorum
paralyfi, quæ, nihil nobis de illa cogitanti-
bus, aut sentientibus, in mortem transire
solet, si perseueret; aliquando verò ægrotis ef-
se sensibilem, & curantibus præuisam; quem-
admodum obseruamus in eademmet lethali
syncope ex obstructione, & corrosione ma-
gnorum vasorum, hanc enim præcedere solent
anhelitus, dolores circa cor, & animi deli-

*Mors ex præcor-
diorum paralyfi
insensibilis.*

*Syncopem lethali-
lem ex obstructione
& corrosione ma-
gnorum vasorum
quam præce-
dant.*

quia, quæ vltro præsentuntur, mortemque
reddunt Medicis non modò præuisam, sed
præcautam. Vt nihil penitus dicamus de
vulneribus summorum vasorum, de magnis
cerebri contusionibus, de fulminum ictu,
de carbonis empyreumate, de peste,
similibusque veneficis causis,
quæ nunc præsentæ, nunc
clanculùm, sæpe
tamen
repentè solent occide-
re.

*Agitur in genere de causis mortis, quam
vocat repentinam*

C A P U T V.

Hic statim notandum, nullam esse causam, seu ægritudinem, celerrimè occidere potentem, quæ vires suas per diuisibilia temporis momenta non exerceat; & licèt acutissimorum, atque maximè exitialium temporum morborum, quos (a) Ranchinus meritò subitaneos vocat, velocissimo cursu compleri aduertamus, nunquàm tamen in syncope, e. g., aut apoplexia, quantumvis ocysimè plerumque soleant interimere, aliqua temporis momenta non excurrunt, priusquàm ad illud perueniatur momentum, in quo talis fluidorum, solidorumque quies inducta sit, quam post animæ discessum, mortem appellamus. Hoc autèm propterea hîc aduertimus, ne lector in posterum quæratur, si nos acturi de subitanæ, quam vocant, mortis causis, nonnullarum meminerimus, quæ clàm, aut palàm, semper tamèn cum tempore, nostrorum etiam sensuum iudicio operari solent.

II. Præterea monendum ducimus, quædam pro veris subitanearum mortium causis sæpe sæpiùs accusari, quæ potiùs occasiones

*Subitanæ mortis
causæ semper cum
tempore operari
solent.*

*a In suo Tract.
de morb. subit.*

*Occasiones sæpe
confunduntur cum
causis subitanæ
mortis.*

b.Lib.9.cap.12. videntur habendæ. ^(b) *Fine namque vita nostra, ut ait Val. Max., varijs, & occultis causis exposito, interdum quedam immerentia supremi fati titulum occupant: cum magis in tempus mortis incidant, quàm ipsam mortem accersant.*

*Mortis subitaneæ
causæ duplicis sunt
generis.*

III. Quanquam verò innumeræ sint causæ, quæ subitaneas mortes valent inducere, eæque variè inter se misceri, & complicari soleant, ut rarò simplicem inuenias; duobus tamè generibus, ad doctrinæ claritatem, aptè distingui posse videntur, quorum alterum est vitium solidorum, alterum fluidorum maioris usus, dummodò vitium sit constans, & maximum. Etenim cum vitam posuerimus in motu liquidorum, ac solidorum prædicti usus; certè quidquid citissimè, ac pertinaciter enunciata fluida, aut solida maximè lædere, vel alternos illorum motus, qui nullo artis, vel naturæ auxilio restituantur, tollere potest, repentinam mortem inducet.

*Solida & fluida
maioris usus utraque
tria; & qualia.*

IV. Et quoniàm tria sunt fluida, totidemque solida maioris usus, quæ vitæ machinam potissimùm librant, scilicèt ex parte liquidorū primò aër, secundò sanguis, tertio fluidum nervorum; ex parte solidorum, primò aspera arteria cum pulmonibus, cæterisque partibus respirationi inferuentibus; secundò cor cum appensis sanguiferis vasis; tertio cerebrum cum nervis, præsertim splanchnicis: eaproptèr ab horum altero, pluribus, aut omnibus, seorsim, aut

aut simul, modò maximè, & constantissimè
læsis, improuisa mors impendere potest: vt
enim singula hæc, integra cum sunt, in vitæ
beneficium, ita, si vitientur, in maleficium,
vicissim conspirant, viresque consociant.

V. Cæterùm causas ab animo pendentes
idèò peculiari capite à corporeis non distingui-
mus, quia idcirco improuisam mortem inter-
dum accersunt, quòd solidas corporis partes,
apud illos, quos interimunt, præcordia
scilicet, & cerebrum, admodùm
imbecilla, penèq; effracta, aut
inueniant, aut efficiant.

*Animi passiones
quomodo mortem
improuisam accer-
sant.*

Vndè promiscuè de
vtroque cau-
sarum
genere scribere constitui-
mus.

*De causis subitaneæ mortis ex parte
fluidorum maioris usus, & pri-
mò ex parte aëris.*

C A P U T VI.

Idimus hætenus in vniuer-
sum ex quibus fontibus im-
prouisarum, quas dicunt,
necium causæ fluere soleant;
nunc agendum, vt, saltem
obiter, internoscamus mo-

dos, quibus aliquæ ex vnoquoque genere vi-
res suas validissimas exerunt.

*Aer multifariam
ad necem subitam
conspirat.*

II. Et quidem ex parte aeris celerrimus
animalium interitus potest contingere, cum
vel moles eius, vel pondus insigni diminu-
tione, aut excessu laborant; vel id, quod sub-
tilissimum in aere ad vitæ necessitatem na-
tat, & intercurrit, magno aliquo vitio letha-
liter afficitur.

III. Diminuitur primò aeris moles in va-
cuo, per Boylei anthliam factò, vbi anima-
lia statim deficiunt, & mox emoriuntur.
Minuitur verò pondus in atmosphæra, pre-
mendis pulmonibus, & sanguine respectiue
leuiori reddita; vt in conclaui nimis calido,
& quorundam montium cacuminibus, vbi,
vt fertur, celerem homines interitum subeunt,
nisi citò illinc reducantur:

E con-

IV. E contrario adaugetur pondus aeris, eiusque compactior euadit elater in quibusdam metallicis fodinis. Narrat etiam Boyleus, ex peculiari flante apud septentrionales vento, homines repentè interire: tanta enim eius est densandi vis, vt vel hispanicum vinum congelaciet.

V. Tandem magno aliquo vitio noxius, ac lethalis fit aer, vt ex fumo carbonum in conclaui clauso, ex constitutionibus pestiferis, ex veneficis odoramentis, aut sæua quadam, ac naturali mephiti; vt etiam ex sepulchris, aut frumenti puteis diù clausis, cum primò aperiuntur; quæ omnia solent inopinatò animalia suffocare, & interficere, densatâ scilicet, aut vitiatâ illâ, quæ per cranij meatus, & pulmonum porulos permeare deberet, particularum mixturâ, quæq; subtilis alioquin, & nescia quietis, sanguini fluiditatem, & nervis spirituosum vitæ igniculum erat conciliatura.

VI. Sed quoniam non vna, eademque omnibus in animalibus, aut pulmonum laxitas, aut fluidorum mixtura inuenitur; hinc non omnibus eadem nocent inquinamenta aeris, ex quo euenit, vt particulares narrentur pestes, quæ nunc solos homines, nunc hoc, vel illud pecudum genus interficiunt. Quinimò, cum vna, eademque minima solidorum textura, ac particularum sanguinem integrantium proportio, nec semper, nec singulis

Aer iuxta corporum dispositionem apparet noxius.

gulis hominibus accidat. Hoc sanè in causa est, cur, sæuiente peste, in eadem vrbe, ac etiam domo, alij pereant, alij seruentur. Adeò verum est, ad labem, ex aere potissimùm contrahendam, eousque vale re corporis dispositionem (quam ut plurimùm intemperans, atque incontinens vitæ genus infert) vt propterea nonnullis in medio Tiburi, Sardinia sit.

*De Causis subitanearum mortium ex
parte sanguinis.*

C A P V T VII.

X parte sanguinis improui-
sam mortem intentant qua-
tuor præcipuæ eiusdem af-
fectiones. Primò præceps ac
talis diminutio molis eiuf-
dem, quæ, cordi, & cerebro

*Sanguis quadru-
pliciter mortem in-
tentat repentinam.*

subtracta, alternum horum viscerum motum,
& circuli continuationem penitus tollat. Hinc
sanguis a maioribus venæ cauæ, & pulmo-
nicæ truncis, vel a corde, summisque arterijs,
pulmonicâ scilicet, & aortâ, affatim erumpens,
improuisò vitam intercludit.

II. Secundò celerrima pariter, nimisque
abundans eiusdem sanguinis, præsertim effer-
uescentis, ad cor, atque ad cerebrum con-
fluxio, & quâuis ex causâ, mora pertinax,
vbi languescenti vi circumpulsuæ horum
viscerum validè renitatur, & vitæ cursum,
quem in motu posuimus, continuò suspendat;
vt in ijs obseruatur, qui, subito timore, mæ-
rore, vel gaudio perculsi, repentè concidunt;
aut qui nimîâ plethorâ saginati, vel qui post
corporis excalesationem, siue præsentē aliqua
euacuatione, frigido potu, vel balneo vtun-
tur. Non enim capacitas ad continendum

dum, & vis ad pellendum sanguinem in corde, & appensis vasis sunt indefinitæ, atque immensæ: verùm proportionē respondent certæ, ac determinatæ moli, & grauitati eiusdem sanguinis, quem nonnisi citra violentam distractionem, ac resistantiam capere, atque vrgere possunt.

III. Tertiò, vitam sæpè confestim adimit illud sanguinis vitium, quod ab hypochondrijs, ab vtero, vel aliundè, ac præsertim à ventriculo communicatū, propter summam acredinem, vel aliam externis sensibus non satis expositam qualitatem, præcordia, et cerebrum, conuellit, & valde efficax est ad fluida, vel coagulanda, vel dissoluenda; quibus in casibus magna interdum feri copia, ex coacto intrà pulmonum, ac cerebri vasa sanguine, violentè extruditur, & in thoracis, vel cerebri cauitatibus colligitur; hinc frequens erroris ansa apud minùs in arte peritos, qui, lympham in sinibus cerebri inuenientes, illam apoplexiæ causam, cum plerunque fuerit duntaxat effectus, accusare solent.

Lympha in cauitatibus collecta iniuste pro morbi causa plerunq. ab imperitis accusatur.

IV. Postremò pestiferum quid, ac planè veneficum in sanguine vitium, haustum ex aere, ex ingestis per os, aut aliundè, recondi posse experimur, quod dato tempore, vires suas in spiritus, cordisque, ac cerebri fibras exerat, ignoto sanè, tacitoque molimine, ac veluti syderatione.

De

De causis subitanearum mortium ex parte fluidi neruorum, seu spirituum animalium.

C A P V T VIII.

Quod deniquè ad tertium maximi vsus fluidum, nempe ad liquidum neruorum, seu spiritus animales, attinet, ijs profectò, vtpote a sanguine deriuatis, eadem vitia congruè aptari possunt, quæ mox ipsi sanguini attribuimus. Etenim primo loco subtractâ, vel interceptâ contumaciter tantâ sanguinis copiâ, quanta per carotides, & ceruicales arterias, earundemque plexus ad cerebri, & cerebelli cortices naturalitèr fluxura est, vt liquidum neruorum separetur, statim debent et ipsi spiritus, qui ex solo sanguine feceruntur, deficere. Hoc sanè contingit in magnis sanguiferorum circa iugulum vulneribus, vel intrâ cerebrum rupturis, in quibus potremis, si fuerit ingens copia effusi sanguinis, eiusdem procul dubio defectum mortifera cerebri, ac cerebelli compressio sequatur necesse est. Possunt paritèr ijdem spiritus deficere, cum eorum excursus per neruos ad præcordia, aliasque maximi vsus partes, penitùs intercluditur

*Multiplex spirituum defectus im-
prouisa mortis causa.*

ditur vi conuulsionis, compressionis, vel obstructionis, & solo corporis vitio, aut simul animi motibus pendentium. Possunt quoque deesse spiritus ob inediam, ob motuum violentiam, ob nimias euacuationes, ob intemperantem veneris usum, præsertim in senibus, quos satis iam ætas spiritibus destituerat. Quod genus exempla inuenientur abundè apud Authores, quibus hic repetendis frustrà non immoramur.

II. Secundò, nimia etiam eorundem copia, quæ semper sanguinis vbertatem comitatur, nimiam pressuram, & inflatione glandularum corticalium cerebri, neruorum vias ita potest aliquando comprimere, ut fluxuro animali liquido omne spatium adimatur, fiatque propterea, ut, vel in cerebro spiritus non separentur, vel à cerebro (infirmatis villis extrudentibus, & aucta resistantia extrudendi liquidi) in præcordia non dimittantur; quod interdum contingit in ebriosis, alijsque, qui cibis, et potibus, plurimo sale, ac sulphure narcotico referatis, sese ingurgitant.

III. Tertiò, summa spirituum acrimonia ex eodem sanguinis vitio, atque ex lentis animi pathematibus, studijsque intensioribus induta, conuellendis pertinaciter præcordijs, & cerebro, homines, alioquin valetudinarios, ad idem repentinae mortis genus potest adducere; ut olim in amplissimo Card. vidimus, & passim in exitialibus epilepsijs, quæ dicto citius,
in

Ipsorum acrimonia æquè noxia.

Epilepsiæ transitus in apoplexiam ex Hipp.

in fortes desinunt apoplexias, de quibus agit etiam ⁽¹⁾ Hippocrates.

a lib. de gland.

n. 9.

IV. Sed quoniam ætiologiam epilepsiarum, quæ in apoplexias, mortemq; desinunt improuisam, hîc scitu summopere necessariam putamus, idcirco attentè considerandum, conuulsionem membranarum, ac sinuum, nec non fibrillarum cerebri, in qua penè tota ratio idiopathicæ epilepsiæ posita est, multifariam, sed duplici potissimum modo contingere; altero scilicet, cum acre, ac ferè arsenicale, vel aliud quoduis liquidum, conuellendis nervis idoneum, non omnia simul cerebri segmenta, sed eadem successiuo quodam, atq; inæquali ordine, ac tempore irritat, & crispat; vndè nonnisi inæquales, inordinatæ, atq; inæqualiter contingentes conuulsiui artuum, ac thoracis motus, per totum ferè paroxysmum, respondent, ac obseruantur. Quod sanè quotidianum, ac vulgare huius morbi exemplum se prodit. Altero verò modo, cum eodem penè tempore, æqualibusq; viribus irritans causa, quaquauersum per cerebrum diffusa, æqualiter, eodemq; tempore anteriores cum posterioribus partibus, dextras cum sinistris, immò fortè etiam ipsum cerebellum, adèò vehementer conuellit, vt, indè animale liquidum simul, & æqualiter in omnes contranitentes musculos validè expressum, post breuissimas artuum contorsiones, vniuersum corpus tensum, rigidum

Quaratione huiusmodi transitus fiat.

dum, atq; immobile reddat. Hæc autem, posterior epilepsiæ differentia, ea præsertim existit, quæ si plus iustò perseueret, frequenter in apoplexiam transiens, subitum vitæ discrimen solet afferre: quia scilicet, non solum vasa cerebri, si a lenta priùs ægritudine fuerint debilitata, et in varices dilatata, ex illo forti, & vniuersali nixu conuulsionis, ac strangulationis, sanguinem prementis, atque intercipientis, & renixu eiusdem contenti sanguinis, mole, & acie suâ extrorsum vrgentis, sæpè diffiliunt; sed, vel maximè, quia idem sanguis, propter inæqualem suarum partium indolem, vno in loco volatili oleoso spiritu expers, viscidulus ex mora concrescit; alio autem fluxilior, & acrior, suos extra limites, per glandularum orificia, neruorumque tubulos exprimitur: propterea, quanquàm ipsa denique conuulsio deficiat, attamen, perturbatâ iam spirituum, materie, & in alienam naturam conuersâ, ipsdemq; cerebri, neruorumq; vijs, quâ dilatatis, ac discissis, quâ compressis, & obstructis; fortissima inducitur apoplexia, quæ plerunque subitam mortem accersit.

V. Tandem ignotum illud virus, quod in aere, ac sanguine superiùs notauimus, potest in ipsos animales spiritus deriuari, eundemque lethalem, ac repentinum effectum, producere; vt in peste, & venenis, infusis, vel ingenitis frequenter offendimus.

De

De causis subitanea mortis ex parte solidorum maioris usus, & primò ex parte instrumentorum respirationi famulantium.

C A P U T IX.

Fluidorum vitijs iam explicatis, ad ea solidorum mala progredimur, quæ sunt mortalis huius exitus principia; illud iterum, iterumque monentes, quòd vtriusque ordinis causæ mutuam sibi opem, ad subitum inferendum interitum, necessariò præbent; vt pròindè non inuenias vitium solidorum, repentè aptum occidere, quod motui saltem liquidorum non officiat; & vicissim fluidorum vitium lethale absque solidorum læsione.

Solida, & liquida mutuo concursu mortem inferunt improvisam.

II. Sed ad mortiferas causas, ex ipsis solidis ortas, propiùs accessuri, illud etiam accuratè aduertendum, solida maioris usus duabus conditionibus naturalitèr instructa esse oportere, vt ad vitæ conseruationem conspirent, nimirum, vt sint integra, seù organicâ naturali structurâ donentur; deindè, vt in alterno constrictionis, ac distensionis motu perpetuò versentur. Quidquid proptereà stru-

Ex parte solidorum maioris usus, quomodo subitanea mors.

D

cturam

aturam, vel motum prædictarum partium maxime, ocyssimè, & pertinacitè lædet, mortem quoque celerrimam, quam subitam dicunt, poterit inferre.

*Varia trachea,
& bronchiorum
mala repente in-
terficiunt*

III. Sequentes itaque præfatam initio solidorum distinctionem, asserimus primò, ex parte instrumentorum, respirationi inferuentium, animalia repente posse interire, si aspera arteria, eiusque bronchia obstructa, conuulsa, vel compressa, citissimè, ac penitus iter aeri per pulmones intercludant, ut in laqueo suspensis passim animaduertitur, vel in ijs, quibus solidum corpus inter deglutendum laryngis foramen occludat, vel pus, ruptâ vomica, vel aqua in demersis, per bronchia, loco aeris diffusa, non reuomantur; vel serum, aut sanguis in repentino pectoris hydrope pulmones, quominus ab aere impleri possint, subito impediat. Tanta enim est hominibus spiritus necessitas, ut ad rem scripsit ⁽²⁾ Hippocrates, *ut siquidem omnibus alijs abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum, possit tamen plures dies ducere. Si cui verò spiritus in corpus intercipiatur, vel exigua diei parte pereundum sit.*

*(2) lib. de flat.
n. 6.*

IV. Deindè, si omnia simul inspirationis, atque expirationis instrumenta suis ab officijs citò, ac pertinacitè vacauerint, ob eundem impeditum aeri alternum intrà pulmones ingressum, atque egressum, illicò extremi fati dies

dies est in procinctu; ob quam sanè rationem
 feruus ille barbarus apud ^(b) Galenum, coacto
 spontè spiritu, citam sibi mortem consciuisse,
 fertur; cuius profectò voluntarij, si verus
 est, effectus, multæ etiàm morbosæ, ex neces-
 sitate operantes, numerantur causæ, quæ sci-
 licet aptæ sunt diaphragmatis, sterni, costa-
 rumque structuram, continuitatem, vel mo-
 tum ita firmitè lædere, vt alternè supra pul-
 mones concidere, vel à pulmonibus recedere
 nequeant. Ita magna e. g. vulnera, quæ
 vtrunq; thoracis latus, septumque simul tran-
 sversum confodiunt, si aperta detinerentur,
 celerrimam mortem possent accersire: aer
 enim, per dehiscencia vulnera ingrediens,
 & forinsecus pulmones premens, æquilibra-
 retur cum aere, qui per tracheam intrà pul-
 mones labitur, ipsosque pulmones, veluti
 quandam immobilem stateram, cum totius cir-
 culantis sanguinis mora, vitæque perniciæ,
 suspenderet, ac libraret; & sic de quacun-
 que aliâ consimili prædictorum læsione orga-
 norum, respirationi famulantium, paralyfi
 nempe, aut conuulsione (dummodò subita,
 magna, ac pertinax fuerit) erit sentiendum.

*Spiritus sponte
 cohibitus mortis ca-
 usa apud Galenum.*

*(b) 2. de Mot.
 muscul. cap. 6.*

*Huius effectus
 causa exponuntur.*

*Quenam thora-
 cis vulnera, exter-
 num cum interno
 pulmonum aerem
 æquilibrando, le-
 thalia.*

*De causis improvisarum mortium ex
parte cordis, & magnorum
vasorum.*

C A P U T X.

Roximè dicendum venit de cordis, magnorumq; sanguiferorum vitijs, homines celerimè interimentibus; & quanquam omnia, quotquot dari possunt, ad id vnitè colliment, vt cordis motum penitus tollant, & lethiferam syncopem inducant; nihilominus tamen, cum ad vitæ necessitatem, ex parte cordis, tria considerari debeant; primò congrua structura tam cordis, quàm magnorum vasorum; secundò viarum libertas; tertio vis mouens, quam facultatem pulsuum dicunt; certè ex vnoquoque fonte maximi oriri possunt morbi, qui confertim perimant.

*Tria ex parte
cordis, & vaso-
rum ad vitam ne-
cessaria.*

II. Primò, quòd attinet ad structuram, cum ad eam constituendam integritas, & continuitas fibrarum, villorum, & membranarum potissimùm exigatur; quotiescunque aut inflicto vulnere, aut lentâ exesione, in aneurysmatibus, eò tandèm peruenitur, vt continuitas parietum cordis, & magnorum sanguiferorum auferatur, illicò, prosiliente vberimè sanguine, mors vrget, vt historia V. eorum

rum, qui hâc temporum constitutione repente interierunt, publico patuit in theatro.

III. Quòd verò spectat ad viarum libertatem, quæcunque causa venam cauam, vel pulmonicam, & aortam, aut arterias carotides eousque constantissimè, atque integrè potest conuellere, comprimere, vel obstruere, vt sanguis ad auriculas, & ventriculos peruenire, aut ab auriculis, & ventriculis in maiores arteriarum ramos, atq; in cerebrum fluere prohibeatur, subitum minitari potest interitum, vt de magnis sanguiferorum polypis, ac de tumoribus, vel ossibus, maiora vasa comprimantibus, vel obstruentibus, memorant Obseruatores.

*Cordis vasorūq;
conuulsio, compressio, & obstru-
ctio, mortis causa.*

IV. Denique, quia vis mouens cor non solum pendet a congrua fibrarum structura, sed etiā a fluidis nerueo, et sanguineo, idcirco labefactari potest, vt hominem celerrimè interficiat, si vtrunque liquidorum contumaciter deficiat; (vnde syncope ex cordis, & arteriarum paralyfi) aut quoduis aliud lethale vitium contrahat, quod sanè accidit non in peste solum, sed vbi os ventriculi, vel ipsum etiā cor a vermibus mordetur, vt proindè (a) Trallianus, (b) Mesue, & (c) Schenchi-
us referant, aliquos ex huiusmodi causis repente decessisse. Vermes enim cuiusdam speciei, non erodendo duntaxat, sed veneficum fortè liquidum sanguini, ac fluido animali penitus hostile,

*Vis mouens cor a
fluidorum defe-
ctu, & vitio letha-
liter labefactatur.*

*Oris ventriculi,
& cordis morsus à
vermibus.*

a Lib. 7. cap. 11.

*b De ægrit. cord
cap. 1.*

*c Lib. 2. obs.
194.*

Cur lethalis.

vul-

Systole, & diastole cordis &c. v. traq. ad vitam necessaria.

Ex inflicto sub xiphoides pugno, ob mirabilem partium cohaesionem, subita mors.

a lib. 7. cont. cap. I.

vulneribus inspergendo, interimere solent. Quod sanè adeò ex antedictis per se clarum est, vt summam indicasse satis fore duxerimus. Illud solummodò memorandum hìc arbitramur, cordis, magnorumque vasorum motum diuidi in systolem, ac diastolem; & licet alter duntaxat ex ijs motibus sit agens, vterque tamen ad vitam est necessarius: idcirco fieri potest, vt æger repenti moriatur, tùm si cor alternè constringi non possit (quod vel eneruatâ penitus structurâ, vel prædictorum maximo vitio liquidorum, solet contingere) tùm si alternè dilatari nequeat, quod, vel pertinaci eiusdem spasmus, vel ex causis illud validissimè comprimantibus, contractione nempe, vel tumore cordis, pericardij, aut adiacentium partium, faciliè oriretur. Sic olim vidimus, inflicto vehementer pugno sub cartilagine mucronata, vitæ nodum ex tempore solum; nimirum quod eò loci vnâ conueniunt, validèque per nerveam, ac tendineam cohaesionem iunguntur sinistrum ventriculi orificium, diaphragmatis centrum, arteria magna, vena caua, & pericardium; excitatâ idcirco repenti, ob fortem percussione vim, prædictarum simul omnium partium conuulsione, subito pariter, apud imbecillem aliqui hominem, tùm respiratio, cum sanguinis motus lethaliter potuit subsistere. Sic ^(a) Rasis affirmat, repentinas mortes ex cordis aposte-

stematibus euenire . Quamobrem , & *cordis* a lib. 3. sect. 2.
dolor, vt in coacis scripsit ^(a) Hippocrates, *seniori* n. 17.
sapius consuescens, *repentinam mortem significat.*

Præcordiorum enim conuulsio, si pertinax fuerit, atque per id temporis sanguis, qui intercurrere deberet, necessariam fluxilitatem, et crasim amitteret, (vt de cerebri conuulsionibus diximus) etiamsi postea spasmus ille cessaret, non ideo tamen cruor sublatae resistentiae obsecundaret, cursumque suum repeteret; idcirco subitam necem facillimè induceret. Interim verò, indicatas alibi causas omninò veneficas, ex ventriculo, vel alio quouis viscere deriuatas, consultò tacemus.

Vide latius tractatam de cordis dolore materiem cap. XIX. n. 2.

V. Sed, cum studium detegendæ veritatis nihil nos vel præterire, vel dissimulare patiatur, aduertendum, istiusmodi veneficos succos, motum cordis subitò eneruantes, intrà nostra corpora cumulari, non vitio duntaxat fermentorum, animi pathematum, aliarumque etiam causarum, a cibis, potibus, atque aere deductarum; sed interdum (vt reticeam quæ palàm venena dicuntur) culpa *arcanorum*, vt iactant, remediorum, per quæ ignauum vulgus magnos morbos proffigatum iri confidit. Quamquam enim in vnaquaque Ciuitate, iustissimis constitutâ legibus, pseudo-chymici, & agyrtæ, ne medicinam faciant, semper vetentur, & tamen semper retineantur; sanè accidit non rarò, vt aliquis, siue lue venerea, siue hy-

Morfex Agyrtarum arcanis.

pochochondriorum ægritudine vexatus, postquam rectam medendi viam, ob mali contumaciam, vel suos ob errores, prorsus inutilem expertus est, ijs tandem agyrtis, celerem salutem perfriatâ fronte pollicentibus, faciliè credat. At, cum miser homo, antimoniale, mercuriale, aliudue huius farinae medicamentum acceperit, proprio (vtinam poenitentiâ delendo) discit experimento, se non ad salutem, sed ad necem pseudo-medici vsu fuisse. Etenim, huiusmodi remedia, si malè parata fuerint, veneni naturam induunt; si verò extra dosim, aut sine methodo valetudinarijs corporibus propinentur, variâ subinde cum prauis hypochochondriorum succis initâ miscelâ, & fœdere, in toxicum conuertuntur, & hominem repentiè plerunque perimunt. Quod sanè vbique locorum, sed in Romana maximè Ciuitate, vsu venire dolendum, in qua multos proinde vidimus, sumptis, per aliquot dies, huiusmodi *arcanis*, tandem stomachi, ac præcordiorum doloribus correptos, citissimè sublato fuisse. Vnde

(a) Brunonianis vocibus exclamare compellimur. O deplorandam Magistratum lenitatem, quâ impunè de corio humano ludere concessum, quâ datur ita temerè fœuire in humana viscera! O inexcusabilem dissimulationem!

a In lex. Med. verb. agyrt.

*De causis improuisarum mortium ex
parte cerebri, & neruorum.*

C A P U T. XI.

Vanquàm ex antedictis de vitio sanguinis, & liquidi neruorum abundè colligi possit, quales causæ ex parte cerebri, & neruorum, ad subitum producendum interitum, concurrant: ne tamen hæc nostra elucubratio alicubi manca videatur, præcipuo capite perstringimus eas causas, quæ cerebri, tanquàm solidæ partis, culpâ, homines citissimè de medio tollere possunt.

II. Cum verò, vt superiùs de corde monuimus, tria quoque in cerebro, suisque membranis, ac neruis, ad vitam summoperè necessaria, considerari debeant; scilicet primò congrua structura; secundò viarum libertas; tertio motus alternus membranarum, & corticis eiusdem: sanè ex maxima, constantique prædictorum læsione, citissima mors, sub specie fortis apoplexiæ, potest accidere; mutuò scilicèt inter se conspirantibus prædictis vitijs; ita vt maxima structuræ læsio alternum motum, vasorumque libertatem tollat; quemadmodùm cessatio motus supponit, vel infert impedimentum viarum; deni-

Tria in Cerebro, meningibus, & neruis ad vitam necessaria; & qualia.

E

què

què maximum viarum impedimentum statim naturalem cerebro motum aufert, & aliquale structuræ vitium inducit.

*Spirituum descen-
sus ad præcordia
inhibitus rep: mor-
tis causa.*

III. Primò itaque, si capitis, ac cerebri structuram spectemus, quotiescunque eadem ob magnum, profundumque vulnus, vel contritionem ita vitietur, vt inde tollatur membranarum motus, viarum, & fluidorum continuïtas, ad spirituum præsertim animalium, vsque in præcordia, descensum, illicò animal corruit, ac moritur,

*Magna capitis le-
sio, & parua inter-
dum æquè lethi-
fera.*

IV. Neque solùm ex magna cranij, cerebrique dedolatione, aut contritione, quæ contentis partibus motum, & vasis continuïtatem auferat, homines breuè moriuntur; sed interdùm ex leuibus quantumuis creditis capitis contusionibus, & concussionibus, ob occultam vasorum rupturam, cum ægri maxime conualuisse videntur, tunc subito pereunt, rigore correpti. Ichor enim, aut sanies intrà membranarum, aut cerebri cuniculos colligi solet, acerrimamque, & planè veneficam, ex mora indolem nancisci, ob quam vniuersa cerebri, ac neruorum æconomia subuertitur; nimirum, crispatis, aut syderatis neruis, & ruptis quandoque sanguiferis, vitale illud commercium cerebri cum corde, & cordis cum cerebro e vestigio intercipitur. Ita ^(a) Magnus narrat, nonnullos sternutantes, agitato violenter capite, disruptisque eo impetu me-
nin-

^a Exerc. 8. de
Tabac.
*Quomodo ex ster-
nutatione, mors
subita.*

ningum vasis, subito interiisse. Quod fanè à (a) Famiano Strada exemplo pistoris suburani confirmatur, qui, cum tèr, ac vicies sternuisset, vigesimo quarto sternutamento animam efflauit. Qua de causa, nempe ob vitæ periculum, euenisse putat (b) Sigonius, (quam à Famiano redargutus) vt, consueto iam diù more, salutem sternuentibus a Deo præcemur; scilicet, quòd multi tempore D. Gregorij Magni, cum sternutarent, repentè spiritum emittebant.

a lib. 3. prælect. 4. cui titul. cur sternuentes saluentur.

Ex Famiano Strada exemplum.

b lib. 1. de regn. Ital.

Mos præcandi salutem sternuentibus vnde.

V. Ab internis quoque causis lentæ in cerebro congestiones fieri solent, quæ postquam diù ægros, nunc hemicraniâ, & sopore, nunc mærore, & epilepsiâ, iuxta varium pressioni momentum, variamue interceptorum succorum indolem, diuexarunt; denique, fortissimâ inductâ apoplexiâ, repentè iugulant.

Lentæ in cerebro congestiones tandem repentè iugulant.

VI. Nouimus Equitem Commendatarium ex familia de Puteo, qui floridioribus annis hemicraniâ, atque hæmorrhoidibus obnoxius, post quinquagesimum ætatis suæ annum incertis animi motibus, mærore præsertim, exagitari cæpit, & paulatim ferè ad triennium suppressis identidem mariscis, iugi grauatiuo circa tempus sinistrum dolore infixio, varias vices ex medentium auxilijs expertus fuit. Verùm, cum ex Lauretana Domo rediret, (præcedente grauiore sincipitis dolore, ad si-

Historia mirabili confirmatur.

nistrum oculum protenso , vnà cum animi
 luctu) Fulginei repentè in leuem apoplexi-
 am incidit , facie subpallidâ , tumentibus
 palpebris, respiratione liberâ , nisi illam sicca
 tussis frequenter interturbasset, quibus feбри-
 cula per aliquot dies accessit ; a quo sanè
 paroxyfmo , propter opportunam opem ei-
 dem præstitam a Clarissimo Phyfico Nucca-
 rino, antiquæ probitatis Viro, eoque nomi-
 ne mihi coniunctissimo, vindicatus fuit. Ro-
 mam deinde repetens occurrit nobis cum
 ficcâ tussi , meticulosior , taciturnus , obliui-
 osus ; quinimò decursu autumnī , & hyemis
 1694. recurrentibus semel , vel bis in vno-
 quoque mense apoplecticis insultibus , infeli-
 cem planè vitam duxit . Tandem die 26. Ia-
 nuarij 1695. cum se meliùs habere videretur,
 fortissimâ correptus syderatione , subito inte-
 rijt. In cuius cadauere præcipuum fuit ob-
 seruare in posteriori hepatis parte , quâ dia-
 phragmati adnectitur, tumorem folliculatum,
 æruginosâ veluti argillâ plenum . Vndè se-
 ptum transfuersum eo loci subrufam coloris
 labem contraxerat ; atque indè ficcā tussim,
 quâ æger tenebatur , profectam existimaui-
 mus . In Cerebro autem omnia piæ matris
 sanguifera , ac lymphatica vasa penè in vari-
 ces abierant . In ventriculis copiosa serofitas
 continebatur . Sed malorum summa latebat
 sub dextera parte ossis frontis ; vbi dura , &
 pia

*Tussis sicca ex di-
 aphragmatis labe
 ab hepate contra-
 cta.*

*Lymphatica Piæ
 matris varicosa:*

pia mater in multam crassitiem euaserant, & finitimus cerebri cortex concreuerat in crudum abscessum substantiæ ferè polypeæ, & magnitudinis æqualis illi pomo, quod ap-pium redolens appellatur. Interim profundior cerebri cortex, eiusque medullæ pars, quæ tumori substernebatur, adeò difflebat, vt puris crasim æmuleretur.

Ingens abscessus polypeus meningum et corticis cerebri.

VII. Hoc sanè extispicium non tantum admirationem excitat, propter ipsam tumoris in cerebro collecti conditionem, quantum propter situm; vt, cum æger de grauatiuo sincipitis, & oculi sinistri dolore perpetuò quereretur, morbi causa in dextero meningum, cerebrique latere inuenta fuerit. De cuius phænomeni ratione plura differemus in scholio dissectionis cadaueris Illustrissimi Præfulis Spadæ.

Doloris sincipitis et oculi sinistri in opposita parte delitescens causa.

VIII. Nouimus item Eminentissimum Sacchettum nostræ, ac doctissimi iuxta, atque humanissimi Ioh: Trulli curæ traditum, simili congestione laborasse, cuius breuem tum historiam, cum extispicij descriptionem, a nobis exhibitam diligentiss. (a) Pacchiono (Iu- ueni virtutis, & ingenij meritis mihi iucundissimo) huc congruè transferemus. Vir igitur Eminentissimus sexagenario maior, a suppressa podagrâ melancholicus, immemor, atque epilepticus euaserat; sedulâ tamen curandi methodo, præsertim vini abstinentiâ,

a Quam inseruit suæ dissertationi epist. de gland. et lymph: mening.

hinc

*Hydatis insignis
supra cerebrum.*

hinc sex supra annos vixerat; Tandem repente sublato, in eius dextera corticali cerebri parte versùs occiput, insignis hydatis, oui columbini molem adæquans, inuenta est, laxa, & lacera, quæ construi videbatur ex ipsamet pia meninge, suis potissimum dilatatis, scissisque lymphaticis, interceptoque liquido. Quod sanè, vel nudis occurrebat oculis ex fluido intus contento. Erat enim lymphæ partim subtilis, & flava, partim in crassam veluti gelatinam conuersa. Vbi, quod mirabilius apparuit, id certè fuit, vt istius folliculi basis, cortex nempe cerebri, ad talem resistantem consistentiam deueniret, quæ planè scirrhusa videretur.

*Quid ex addu-
ctis historijs dedu-
catur.*

IX. Ex his verò duobus exemplis satis patet, obstructis paulatim sanguiferis, ac lymphaticis, posse in cerebro congeri tumores, intercipientes liquida, maximopere viscosa, simulque acria, vel quouis alio modo capiti, & nervis hostilia, quæ, ruptis tandem alicubi repagulis, per proxima vasa diffluant, & quaquaversum subito diffusa, tum animalium spirituum crasim penitus inuertant, tum eorundem vias intercludant, & meningum, minimumq; cerebri motum, vnà cum vita penitus tollant.

X. Secundò, quanquam de viarum libertate satis dicat, qui de structuræ vitio agit; adhuc tamen monendum censemus, aliquando,

do, etiamſi vaſorum in cerebro ſtructura nuſquam appareat vitiata, fieri poſſe, vt celerrimè mors inuadat, ratione ſolius repentinæ totalis preſſionis, & obſtructionis vaſorum inferentium, ac referentium, nec non minimarum glandularum cerebri, ac cerebelli, quod præſertim obefis interdum accidere videmus, in quibus ob celerrimam ſanguinis ſtagnationem non modò ſubita vaſorum obſtructio, ſed ſubita quoque paralyſis membranarum, ſinuum, totiuſque cerebri corticis proficiſcitur, cuius exemplum dabimus hiſt. I. illorum, qui hoc anno repentinè interierunt, de quibus etiam habitus eſt ſermo ſuperiùs cap. VII.

Obefis repentina totalis vaſorum intra cranium obſtructio, facilis.

XI. Facit pariter ad viarum interceptionem quidquid neruos, qui ad præcordia, & ad meninges feruntur, ita comprime-re poſteſt, vt animalium ſpirituum ad eas partes curſum penitùs intercludat. Ita mulierem, quam aſtonia, & brachij paralyſis diù detinuerat, repentinè mortuam aperuimus, in qua nihil conſpicuum inuentum fuit, præter ſcirrhoſam glandulam, quæ ſub cerebello, ad internum principium ſpinalis medullæ, prædictos neruos validiſſimè comprefſerat. Quid non etiam iidem nerui extra cranium obſtructi, aut comprefſi, poſt aliquas præcordiorum paſſiones illatas, repentinam mortem inferre valent, quamuis nulla ſenſi-

Nervorum ad præcordia & meninges tendentium cōpreſſio mortifera.

bi-

a De auris part.
vfu cap. 5.

Nobile Valsalvæ
experimentum.

bilis causa in ipsis cadaueribus postmodum inueniatur? Constat enim per diligentissimum (a) Valsalvam, cordis nervos ad iugulum canis arctè constrictos, & illicò solutos, adeò in structura insensibili labefactari, vt canis intra aliquot dies, eodem modo, ac si nerui illi amputati essent, indè moriatur, licèt ijdem rursus inspecti, in se nullum sensibilis læsionis vestigium ostendant. Quod sanè multò faciliùs potest contingere, si sanguis, per cor deuoluendus, ob minorem, quàm par est, fluxilitatem, ac volatilitatem, motui renitatur, quod hisce in casibus plerunque contingit,

Meningum, &
cerebri motus mul-
tipliciter ablati.

XII. Postremò, membranarum, & cerebri motus, vt de corde diximus, tolli potest, vel ob recens inductum structuræ vitium, quod ex magnis vulneribus, magnâue ossis depressione accidit; vel ob repentinam meningum, totiusque nervosi generis paralysem, quæ ex narcoticis, alijsque cerebrum afficientibus venenis oritur; vel si præhendat fortis, & pertinax conuulsio, quæ, omnia cerebri vasa strangulando, cursum sanguinis, lymphæ, ac spirituum illicò, & pertinaciter intercipiat; vt contingit in mortiferis epilepsijs, ac potissimum in magnis, ac subitis animi pathematibus, de quibus egimus cap. VII. quæque in ipso statim cerebro vires suas lethaliter interdum exercent. Etenim,

Animi passiones
cur lethales.

cum

cum huiusmodi animorum affectiones, per
 externos sensus a cerebro suscipiantur, si
 viscus hoc naturâ, morbo, vel ætate lan-
 guidulum, simulque fluidum, acie, ac mole,
 intrâ cerebri vasa redundans, inueniatur, facilè,
 propter subitam vasorum omnium strangu-
 lationem, epilepticam apoplexiam inducunt,
 hominemque ex tempore tollunt; cuius pro-
 fectò rei euidens ante plures annos habuimus
 experimentum in Optimate quodam sene, ac
 valetudinario, qui, dum tranquillè alioquin
 cœnaret, improuisò accipiens nuncium de
 aduentu sibi neque grato, neque honorifico
 consanguinei sui, repentina syderatione sub-
 latus est. In huius verò dissecti cadaueris ce-
 rebro vasa vndique tumida ex intercepto, pro-
 pter subitum animi pathema, sanguinis, lym-
 phæque cursu, indeque cavitates tum sul-
 corum, cum ventriculorum vsque ad spina-
 lem medullam, exundante sero, repletæ oc-
 currerunt.

*Exemplo res illu-
 stratur.*

XIII. Ad eundem postremò censum spas-
 modicarum passionum cerebri, & neruorum
 splanchnicorum referri possunt dolores im-
 manes, qui ex artuum, sphacelo correpto-
 rum, amputatione oriuntur, si eâ, quâ non-
 dum mortui sunt, parte (præsertim si de-
 biles fuerint) rescentur; de quibus apud
 (a) Hipp. scriptum legimus, *Magnum periculum*
est, ne præ dolore in animi deliquium incidant.

*Artuum sphace-
 latorum amputa-
 tiones interdum
 subitæ mortis cau-
 sa ex Hip.*

a lib. de artic. 8.

Talia verò animi deliquia multos iam e vestigio peremerunt.

*Tirillus inter pris-
cos egit de mortu-
bus repentinis.*

XIV. Hæc de subitanearum mortium causis attulisse satis duximus, ne liber in magnum volumen euaderet. Qui ad curiositatem explendam longiorem exemplorum seriem petierit, penum habebit paratam inter veteres quidem in vna Dominici Tirilli Tractatione de causis repentinæ mortis, qui fanè Auctor fuit cùm rebus philosophicis, tùm Medicis (vt temporibus illis) satis eruditus. Inter nostros verò in miscellaneis naturæ Curiosorum Germaniæ, in Boneti sepulcreto, & medicina septentrionali, alijsque compilatorum libris, qui priorum, recentiorumque observationes breui, & concinnâ methodo ad nos traduxerunt.

* *

*

*Subitanei morbi hætenus expositi ad
tria capita rediguntur, ad Suffo-
cationem, ad Syncopem, atque
ad Apoplexiam, quæ
et simul plerun-
que concur-
runt.*

C A P U T . XII.

VT consulamus ijs, quos fa-
cilè tædet multitudinis idea-
rum, quæ veniunt conci-
piendæ, ad intelligendas pos-
sibiles subitanearum mor-
tium causas, earundemque
operandi modos, opportunum censemus hoc
loco tribus tantum malorum speciebus vni-
uersam hanc, penèque immensam rem so-
lertèr complecti, quæ quidè species sub ge-
nere morbi attoniti, & sensuum, respiratio-
nis, pulsusque officia plùs, minùsue tollentis
comprehenduntur. Cum enim repentinæ mor-
tes ex certis tantummodo repentinis morbis
oriantur, horum sanè interimere potentes sunt.

II. Primò quidè, morbi omnes, qui,
ex aeris vitijs, aut læsionibus instrumento-
rum, respirationi inferuientium, producti, con-

*Sub genere mor-
bi attoniti tota
res ista cõprehen-
ditur.*

festim interficiunt; id sanè faciunt, quia vitam alterno aeris, & illius, quod in aere natat, corporis pabulo defraudant, ac proinde ad præcipitem suffocationem, aut præfocationem tutò referri debent.

*Aer sanguinem
fecundat.*

III. Cum verò aer reciproca inspirationis, atque expirationis lege, sanguinem obscuro, ac penè ignoto mouente fecundet, eundemque clara nobis pulsione per venam pulmonicam versùs læuum cordis ventriculum vrgeat; idcirco, prohibitâ respiratione, statim vniuersa sistitur circulatio, indèque cor, & cerebrum, proprijs motibus destituta, necessariò in syncopem, atque apoplexiam incurrunt.

Prohibita respiratione, quomodo cor, & cerebrum lædantur.

*Corde etc. affecto
(in ijs scilt. qui subito moriuntur) cur
cerebri et pulmonum motus sistantur.*

IV. Secundò, morbi omnes, ex sanguinis, aut cordis, magnorumque sanguiferorum vitio exorti, si ægros ex tempore interimant, id moliuntur, quia alternum cordi motum celeritè auferunt, ac propterea syncopem inducunt, ex qua facilè est concipere, quomodo cum cerebri, tum pulmonum motus continuò sistatur, seu quomodo apoplexia, & suffocatio ex necessitate succedant.

*Cerebro laeso, idè
cordi et pulmonibus accidit.*

V. Postremò, maxima illa spirituum animalium, & cerebri mala, quæ subitam necem accersire posse probauimus, non aliò tendunt, quàm vt motum, ac sensum internis visceribus, externisque organis, & artubus non illicò solùm, sed omninò tollant, seu fortissimas apoplexias inducant. At

ve-

verò , positis huiusmodi apoplexijs , e vestigio motus cordis , atque pulmonum extinguitur , ac proinde syncope , & suffocatio necessariò suboriuntur.

VI. Sed non ipsa solùm infelix prædictorum trium successio malorum; quin lethifera etiam eorundem complicatio utplurimum , tanquam subitarum mortium causa , vno , eodemque tempore concurrit , tunc præcipuè , cum ab interno , fluidoque principio iidem morbi dependent. Non enim humoralis causa , quæ , cum mouetur , e. g. potens est in cerebro inducere conuulsionem , aut paralysem eorum neruorum , qui ad viscera maioris usus feruntur , hominem subito interimeret , nisi per eadem viscera cum sanguine diffusa , in corde syncopem , in pulmonibus præfocationem , in cerebro apoplexiam eodem ferè momento temporis plerunque machinaretur . Hoc sanè præcipuè apparebit ex ijs , quæ in obseruationibus trademus . Magna siquidem vitia fluidorum , statim cum solidis partibus communicantur , & vicissim solida , magnoperè labefactata , fluidas partes diù incolumes superesse non sinunt. Vndè scitè , prudenterque aiebat ^(a) Hippocrates , *Consensus unus , conspiratio una , consentientia omnia* . Quod certè non pro seruandâ solùm , sed pro destruendâ animalium œconomia intelligendum esse putamus.

Magna liquorum vitia solidis exitiâ , & contra.

a de alim. n. 4.

Re-

*Recensitæ Causæ subitanearum mortium
inuincibiles, aut vincibiles
existunt.*

C A P U T XIII.

*Præfocati etc.
ad vitam natura-
liter quâdoquæ re-
stituuntur.*

*Subitæ mortis ca-
usæ non omnes in-
uincibiles.*

Veniamadmodum sæpè factum est, vt morbi, qui ad suffocationem, ad syncopem, vel ad apoplexiam referuntur, hominem inopinatò occiderint; ità non dubitamus, quin aliquis suffocatus, aut præfocatus, syncope grauiissimâ, vel fortissimâ apoplexiâ correptus; etiamsi pro mortuo habeatur, ac prædicetur; ad vitæ tamen officia, naturali interdum viâ, redire possit. Quare inter morbos, inopinatam subitamque mortem inducere potentes, alij penitus inuincibiles, alij verò, vel ipso negligentia, ac temporis beneficio, vel medicamentorum ope, vincibiles sint oportet.

Inuincibiles quæ. II. Inuincibiles, hoc est omninò insuperabiles, ac verè, subitòque interimentes, sunt omnes morbi, qui, ex insigni aliquo intrâ præcordia, cerebrum, vel abdomen sanguifero vase, spontè, aut violenter disrupto, originem habuerunt, quique ex discissâ quomodolibet in iugulo, vel in artubus arteriâ, per quam vniuersus sanguis iam effluxerit, dependent.

In-

III. Inuincibiles quoque sunt, qui ex ablata continuatione cerebri cum nervis, praefertim cum scissio nervorum iungitur vulnere, ac discissioni arteriarum, & viscerum. Vndè inter genera mortium expeditissimum æquè, ac certissimum illud est, à quo nemo vnquam euasit, capitis nimirum, vel trunci dissectio; nisi per lusum excipere velimus illum, quem lepidissimus inter etruscos Poetas fabulatur, medium ense acutissimo diffusum, morte nondum cognitâ, quippe partibus adhuc hærentibus, arma tractare non destitisse.

(a) *Così colui del colpo non accorto
Andava combattendo, & era morto.*

a Bern. in suo
Poemat. ital. Or-
land. innam. lib.
2. cant. 24. ottav.
60.

IV. Inter subitaneos morbos, qui itidem sunt inuincibiles, numeratur quoque fortis apoplexia, quæ decrepitis accidit ob concursum duarum simul causarum, hebetudinem, scilicet solidorum ad circumpellendum, ac defectum partium oleoso -- volatilium, quæ ipsa solida, fluidaque mobilia reddunt.

Fortis senum,
apoplexia inuinci-
bilis.

V. Simile de illa syncope iudicium ferendum erit, quæ ab inductis paulatim erosione, polypo, tuberculo, lapide, & consimilibus, in corde, eiusque vasis, motum sanguinis inhibentibus, proficiscitur; de quibus aliqua etiam dicemus cap. XIX.

Syncope pariter,
quæ ab erosione
etc. inducitur.

De-

*In genere, qui-
nam morbi insupe-
rabiles,*

VI. Denique paucis concludendo, causæ insuperabiles repentinæ mortis intrâ vires naturæ, vel artis, sunt omnes ij morbi, qui valent inducere integrum defectum sanguinis, vel tollere continuitatem cerebri cum nervis, aut cordis, & insignium sanguiferorum cum cerebro, alijsque magni usus visceribus, aut aliæ huius generis maximæ affectiones, quas sigillatim piget enarrare.

*Vincibiles a me-
dientium Audacia,
& naturæ vi, qui-
nam.*

VII. Vincibiles verò appellamus improvisarum mortium causas, quæ, etiamsi plerunque viæ sint ad interitum, aliquando tamen, vel extrâ humanam spem, ipsâ curantium audaciâ, sed non planè temeritate, imò ipsius, (quod frequentius accidit) intromouentis naturæ energiâ, mirabiliter fugantur. Ad huiusmodi autem morbos ij præcipuè referuntur, qui à simplici, celeriterque facta obstructione, pressione, aut conuulsione instrumentorum, motui aeris, sanguinis, ac liquidi animalis inferuientium, dependent. Ita correptos apoplexiâ ex solo infarctu vasorum, vt Timocratem in Helide, apud (a) Hippocratem, interdum simplex curauit inedia, cuius beneficio, obstructo cerebro, non solum nihil additur; imò verò per validiorem inductam sanguinis subtiliationem, & motum, aliquid perpetuò detrahitur. Ita hystericas, & præfocatas, mortuis quantumvis adscriptas, per ipsam, quæ necem intulisse visa est, pa-

*Apoplexiam per
inediam curata a-
pud Hippo.
a v. epid. hist. 2.*

*Rei ratio assigna-
tur.*

*Hystericarum pa-
roxysmi cur solæ
temporis vsuræ
quandoq: superen-
t.*

roxyfmi diuturnitatem, aliquandò reuixisse comperimus; scilicet vsurâ temporis (cum cætera sana sunt) subtilissimum illud miasma, quod intrâ neruorum texturam interceptum, enormitèr conuellebat, sensim oleosis halitibus læuigatum, subtiliatum, ac circumpulsum effluit, liberumque reddit corpus, quod mortali tensione riguerat. Vndè prudens Medicus rarò tam abiectam de istiusmodi improvisò mortuis habere debet spem, vt sit omninò desperatissimus: nimirum boni Medici erit (dummodò internorum vasorum rupturæ, aut contumacissimæ obstructions, pressiones, aliæque prorsùs inuincibiles viscerum, neruorumque affectiones abfuerint) subito fateri, quàm maximus timor, quàm minima sit spes, vt omnem absque famæ suæ detrimento mouere lapidem, ægrumque, si adhuc viuit, ab orci faucibus possit eripere. Ita enim homo fit homini Deus, vt pulchrè aduertit^(a) Tiraquellus, cum Medicus morti proximos, ac veluti adiudicatos, atque etiam quosdam, qui mortui putabantur, reddidit sanitati.

Medici spes his in casibus qualis.

^a De Nobil. cap. 3 l. n. 434, & 597.

*De signis improuise mortis , & primò
de simulatis , ac suppositis , seù
supplantatis mortibus .*

C A P V T XIV.

Voniàm haçtenùs qualesim-
prouifarum sint causæ mor-
tium ostendimus , exempla-
q; ex parte tùm fluidorum, cùm
solidorum, de quibus dice-
re oportebat , subiecimus :
iàm hinc, quibus signis non tàm præsens , quàm
imminens , ac futurus inopinatus interitus sit
cognoscendus , breuitèr inquiramus .

*Fictorum mortu-
orum calliditas de-
tegitur.*

II. Principio itaquè non sum ignarus, va-
ferrimos inueniri homines , qui , vt faciliùs
ex commeritis euadant supplicijs , macerato
priùs per inediam corpore , eique inducto
per sulphuris halitum squallore , iniectis itidem
validis ad brachia vinculis , tandèmque , blan-
do epoto narcotico , aut spontè parumpèr
coacta respiratione , subito mortuos se fin-
gunt ; quod , vt expeditiùs patrent , custodem,
amicum , vel seruum , quo ex pacto , & con-
uentu rem agant , sibi adsciscunt . Sed istos,
planè irridendos , ac peiori deinceps pœna
mulctandos , promptum est deprehendere , si
eorundem denudata , atque excussa corpora ,
flagris , ferro , igneque , si opus est , tra-
cten-

ſtentur. Arterias enim, ſolutis vinculis, rurſus in carpiſ micare; & reſpirationem, violentè coactam, in libertatem redire ſentiemus. Quod Iudicum cauſâ monendum duximus, vt ſint poſthac, aduerſus huiuſmodi fallacias, cautiores.

III. Deindè improbi ſclerum machinatores proprios ſæpè hoſtes, vel alios, lucri cauſa, quantumuiſ planè innoxios, veneno, ſtrangulatione, vel exili intrâ præcordia vulnerare perimunt; & mox ad veram necis cauſam occultandam, eoſdem in flumen, aut puteum demergunt, vel per ſcalam præcipientes agunt; quò nimirum ſponte, vel caſu mortui palam iudicentur. Nunc, ſi quis particularia ſigna ad has, vel illas effictas, aut veras ſubitaneas neces detegendas, pro relationibus, præſertim in fori uſum, ſedulus atquè curioſus exoptet, adeat ^(a) Fortunat. Fidel., & Quæſtiones med. legal. Pauli Zacchiæ.

a lib. 4. de relac. medicorum per totum.

Nos enim hîc cauſas, & ſigna potiſſimum naturalium affectionum quærimus, non forenſes coniecturas.

*Exponitur difficultas inueniendi certa
signa, quibus dignoscantur qui
natura, non arte pseu-
do-mortui occur-
runt.*

C A P U T XV.

Illa utique nec præterire volumus, nec debemus, quibus non hominum docemur calliditatem, sed vitia, dixerim, an fuetos naturæ motus, quæ finit aliquandò, ut ij, qui nondùm mortui sunt, pro talibus habeantur.

II. Profectò non ex aliorum duntaxat historijs nobis innotuit, multos, qui decessisse credebantur, vel propè sepulcra euigilasse; sed nostro etiàm experimento id ipsum comprobatum recordamur in Viro nobili, adhuc viuento, qui viginti ante annos, cum ei iusta persoluerentur in Templo, ad motuum, sensuumque munia omnium cum terrore magis, quàm admiratione rediuit. Meritò idcirco exclamat ⁽²⁾ Fabius -- *Vndè putatis inuentos tardos funerum apparatus? Vndè quòd exequias planctibus, ploratu, magnoque sem-*

*semper inquietamus ululatu ? quàm quòd vidi-
mus frequenter post conclamata suprema redeun-
tes -- . Prudentèr igitur lege vetitum est
quoscunque mortuos , & eos præsertim ,
qui repenti decesserunt , statim sepelire .*

III. Horret meminisse ^(a) Vesalium , negle-
ctæ olim Anatomes parentem , ad mulierem
hystericam , quæ mortua credebatur , dissecan-
dam accersitum , eò negligentia suâ fuisse
perductum , vt vix alteram nouaculæ impres-
sionem adegerit , cum illa motu , & clamore
se uiuam ostendit , quæ sanè res Virum odio-
sum , ac detestabilem reddidit ; idcirco nil
prius sibi esse duxit , quàm se fugâ subtrahe-
re . Sed ne sic quidem intestinum terrorem ;
ac carnificem , quo iudice , nemo nocens ab-
soluitur , fugere potuit ; mæstitiâ enim con-
fectus non multò post , magno rei , et publicæ,
& medicæ detrimento , interiit ,

*a Ex Parco lib.
23. cap. 46.
Turpis Vesalij ca-
lamitas .*

IV. Difficultas autem noscendi illos , qui,
etiamsi mortui nondum sint , mortui tamèn
apparent , exindè oritur , quòd motus alter-
nus aeris , sanguinis , & succi neruorum per
organa maioris vsus (in quo sanè motu
omnem vitæ rationem consistere dictum est)
nostros aliquandò sensus propè fugit , vt ferè
soli naturæ innotescat . Vicissitudo nanque
motionis pectoris , docente potissimùm ^(b) Ga-
leno , tam minima esse potest , vt , dùm costæ,
ad sternum pertingentes , non mouentur , sed

*Cur pseudomor-
tui difficulter
mortuis distinguā-
tur .*

*b 8. De admi-
nistr. anat. , & 4.
de loc. affect.
Illorum thoracis,
& diaphragmatis
motus, qualis .*

*Cordis motus, qui-
nam.*

*Pulsus cur habe-
ant tactui imper-
ceptibilem.*

*Eorum liquidi
nervei motus.*

*Menti, & sen-
sibus non omnia
innotescunt.*

*a Quæst. Med. le-
gal. præsertim
conf. 79. n. 21.*

*Inter signa mor-
tis certissima ca-
daveris fetor, ex
Zacchia.*

solum diaphragmatis centrum tantisper tre-
trepidat, inermes oculos plerunque fallat.
Sanguis itidem, (integris cæteroquin existen-
tibus vasis, proprioque oleoso-volatili sale
fluens) ob solam contractionem summarum
venarum, & auricularum, nudamque cordis,
quasi dixerim, iectigationem, tacitè interdum
per ventriculos vrgeri, & per arterias, vt
passim per venas, adeò lenitèr deuolui potest,
vt vitalis hic motus pulsus in solis carpis
exploranti penitè abscundatur. Idem planè
de neruorum liquido sentiendum, quod,
cum fluidissimum suapte natura sit, exiguis
adeò vndis per neruos præcordiorum non-
nunquam agitari potest, vt reliquum illud
minimum animalis vitæ igniculum, ferè nobis
ignotum, conferuet. Vt enim non omnia in-
corporea mentibus, ita nec semper sensibus
omnia corporea manifestò patent; quibus
sanè factum est, vt ^(a) Paul. Zacch. nullum,
quod aliquando non fefellerit, præsentis mor-
tis inuenerit indicium, præter cadaueris liuo-
rem, æstuationem, ac foetorem.

V. Sed quanquàm qui de pseudo-mor-
tuis iudicare debet, obscuram prouinciam su-
scipere cogatur, & quotidianum, ac fre-
quentissimum sit, creditum vulgo mortuum;
re ipsa decessisse: nihilominus tamen non-
nulla indicia speculari operæ pretium erit,
quibus eos discernamus, qui syncope, aut
for-

fortissimâ apoplexiâ detenti, occubuisse videntur.

De signis, quibus pseudo-mortui a verè mortuis distingui possunt.

C A P U T XVI.

OC antè omnia maximè aduertendum censemus, non semper Artis defectui; sed artificum, atque assidentium incuriæ plerunque adscribi debuisse, quòd ægri, nondum verè mortui, derelicti fuerint, ac vespillonibus traditi, idque potissimùm pestis tempore. Rogo itaque ne dum Medicos, sed etiam pios illos Religiosos, qui Romæ, atque alibi, ex instituto animam agentibus adsistunt, vt sequentibus indicijs diligenter vtantur.

Authoris monitum.

II. Porro, vt Medicus faciliùs iudicet, an reuerà quis vitâ functus fuerit, omnium primò necis causas exploret, quæ si extiterint inuincibiles, de quibus egimus cap. XIIII., liberè decernat, ægrum iam e viuís exemptum fuisse, cum vocem, respirationem, ac pulsum, breui etiamsi tempore, amiserit.

Mortuus a pseudo-mortuo distinguitur primo ex prægressis causis.

Quòd

Quòd si contra causæ occurrant per se vincibiles, tunc acriori sensuum, rationisque criterio sibi opus erit.

*Secundò a sepulto
respirationis, &
cordis motu.*

III. Et quoniam absque voce, usuque intèrnorum, externorumque sensuum, ac motuum, a voluntate pendentium, vitam aliquandiu protrahere possumus; sine sepulta tamen, atque exili saltem respiratione, cordisque trepidatione non possumus; hinc iure meritò scriptores, daturi notas, quibus viventem a mortuo distinguamus, in superioribus hisce duobus maximè versantur.

a Loco cit. n.5.

Quidquid in contrarium scribat Paul. ^(a) Zacch. qui exemplum adducit cuiusdam, quem grassante peste, dum vespillones, ut mortuum, ad destinatum locum asportabant, vitæ signa dedisse viderunt. Etenim quis ignorat, pestis tempore omnem rem nonnisi tumultuariè peragi; ac proinde leue duntaxat studium, ad discernendum veros a pseudo-mortuis, adhiberi.

*Respiratio sepul-
ta quomodo exci-
tanda.*

*b Primo de
morb. inter. cap.
58.*

*c De relat. med.
lib. 4. cap. 1.*

*d Tertio de diff.
resp. cap. 10.*

*Lana ægri navi-
bus admouenda.*

IV. Respirationem itaque sepultam, atq; inconspicuam tentabimus, primò sternutatorijs acribus, ac vehementibus, quibus maximè fidentes inuenio ^(b) Hollerium, & ^(c) Fort. Fidelem. Secundò ipsius ^(d) Galeni consilio, paleam, tenuemque lanam ægri naribus suspendendo. Si nanque viuit homo, vicissitudine motus aeris, quantumvis lentissimi, lana mouebitur. Quod profectò experimentum

me-

memorat ^(a) D. Gregor. olim susceptum fuisse in Presbytero Vrsino, cui, solutis membris, atque in morte distento, cum Presbytera sua, si quid vitale spiramen inesset, naribus appositâ curasset arte dignoscere, (magno certè ad honestatem tuendam argumento) sensit, se ab ægro, collectâ voce, vehementer obiurgari, *discede a me mulier; adhuc igniculus vivit; paleam tolle*. Tertiò, alij cereum, exiguumque lumen ori, ac naribus moribundi applicant, cuius flamma si a recto fursùm tramite deflectat, ac tremula fiat, homo etiamnum vivit. Quartò, absterfum speculum ori apponunt, quod si paulò post maculis fœdetur, de vita spes est. Quo sanè speculo feliciter usus fuit ^(b) Albertinus Botton. ad explorandam superstitem vitam in muliere patauina, quæ, hysterico strangulatu correpta, adstantium omnium consensu mortua existimabatur.

V. Tandem, cum ad ipsius motum diaphragmatis, quantumvis minimum, efficiendum, costas spurias, quibus illud alligatur, moveri aliquo modo necesse sit; iure a practicis proponitur, vt, supino firmiter locato ægro, cyathus aquâ plenus ad ima pectoris, supra cartilaginem ensiformem ad perpendicularum ponatur. Tunc si cyathus, contentumq; fluidum, vel minimum dimoueantur, in vivis est, si secùs, iam mortuus æger.

a Dial. lib. 4.
cap. 11.

b Lib. 1. de
morb. mul. cap.
45.

Cyathus supra
xiphoidem cartila-
ginem locandus.

H

At

*Motus etiam non
vitales aliquando
in mortuis.*

VI. At enim verò huiusmodi superstitis respirationis indicia non obiter, atque oscitanter, sed consultò, ac repetito periculo adamussim sunt expendenda, ut prudentes de vita, vel morte ægri, nunquam pœnitendum, iudicium adhibeamus; contingit enim aliquando, ut certus motus tum abdominis, cum pectoris, etiam apud vitâ functos, excitari possit a naturali solidarum partium concidentia, vel a præternaturali contentorum fluidorum fermentatione, flatuumque præsertim elatere: quibus forsitan factum est, ut minùs in arte periti, vitam cadaueribus attribuentes, non solum falsi, atquè certè ridiculi interdum euaserint. Sed hæc omnia non tantum præceptis, quantum usu, ac diligentia docentur.

*Cordis motus in
Pseudo-mortuis
quot modis sit per-
quirendus.*

VII. Deindè ad lenem motum deprehendendum summarum venarum, auricularum, & cordis in pseudo-mortuis, longè maiori afficimur difficultate, quàm sit ea, in qua versatur quisquis notas exilis, ac sepultæ respirationis inquirat. Etenim thoracis machina, & circumfusus aer, qui alternè per tracheam in animalibus ducitur, reduciturque, nostris certè sensibus propinquiora sunt ipso corde, eidemque appensis arterijs, quæ, nonnisi tenuatæ, ad extrema corporis pertinent. Accedit, ad rei momentum, consuetudo explorandi pulsum in solis carpis; exinde

dè nanque fit, vt, deficiente arteriarum ictu priùs in carpis, quàm in corde, aut in aorta, maioribusque illius ramis, sæpè nonnulli de omnimoda cessatione motus cordis iudicium ferant, cum primùm in carpis pulsus desiderari cognouerint. Qua de re, vbi locus erit dubitationi, tunc motum cordis, & arteriarum non tantummodò in artubus quaeremus, sed, inclinato languentis corpore in sinistram latus, calidam manum regioni cordis admovebimus, exquisituri, an motus aliquis in corde supersit. Deindè validâ etiàm digitorum pressione tentabimus arterias carotides, quæ, cum diametro maiores sint ijs, quæ ad manus sparguntur, nec obliquè, & per angulum in axillis, sed rectâ ferantur ab arcu arteriæ magnæ versùs caput, gradum impetus sanguinis, etiamsi tenuissimum, a corde acceptum, faciliùs excipere, & explorantibus ostendere, possunt. Interim verò superstites apud præcordia vitæ scintillulæ omni arte, admotis quâ intrâ, quâ extrâ corpus cardiacis volatilibus, ac suaueolentibus, fouendæ, atque excitandæ erunt, vt in arteriarum pulsibus clariùs erumpant.

VIII. Enim verò, quemadmodum cauendum nobis est, ne occultò viuentem, propter imperitiam explorandæ reliquæ illius, quantumvis tenuissimæ, arteriarum pulsationis, inter mortuos reponamus; ita diligen-

*Carotides arteriæ
ad superstitem
pulsus exploran-
dum cur aptiores,*

ter prouidendum, ne, vanâ opinione inuenti pulsus, artem nostram in contemptum adducamus. Siquidem exemplum habemus cuiusdam, quem prudens reticeo, qui, cum vni ex summis romanæ Aulæ Proceribus, repentè mortuo, & a nobis iam derelicto, adsisteret, totâ strepente domo, nobisque stoliditatem illius mirantibus, Procerem etiamnum viuere contendebat. Cumque nos credulitatis suæ causam sciscitaremur, pro signo adduxit superstitem adhuc pulsus. Neque sentiebat homo excors, pulsus, quem mortuo attribuebat, sensum esse arteriarum priorum digitorum (erat enim feruidâ fluidorum crasi donatus) quibus cum arctissimè premeret cadaueris carpum, cæteroquin excarnem, & aridum, refluxum liberum ad venas proprii sanguinis impediēbat, ideoque, suis arterijs validiùs ad extrema pulsantibus, sibi, & domesticis errorem hunc ineptissimè obiecerat.

Quæ vitanda ne quis pulsus mortuo perperam attribuat.

Sopitas nervorum motiones excitantia.

IX. Porro, vt redeamus ad pensum, nullus sapiens, sedulusque Medicus curam negliget animalium spirituum, ac nervorum, saltem splanchnicorum, medijs clamoribus in aures, stimulis ad magis sensiles partes, odoramentis, & acribus volatilibus ori, ac naribus adhibitis, alijsque, quorum syluam nemo practicum non nouit, & de quibus plura dicemus in secundo libro, vbi de medi-

dicamentis, quæ hoc anno ijs maximè profuisse visa sunt, qui, subitaneis morbis tentati, feliciter euaserunt.

De signis medicis, quibus repentina mors prænosci potest.

C A P U T. XVII.

NON utilis modò, sed maximè necessaria Medicis videtur scientia præcognitionis repentinæ mortium, cum nostræ (a) Præceptor Artis clarè ostendat, eum non solum culpâ vacaturum, verùm etiam boni Medici nomen, atque admirationem consecuturum, qui, cum omnes sanos facere non possit, futura saltem præsentiat, atque prædicat. Hanc itaque spartam ornaturi, illud in primis cauendum ducimus, ne quis tanti putet notas, quas subnectimus, ut eas vel omninò certas, & ut aiunt, pathognomonicas credat, vel sine delectu, ac singillatim accipiat. Si quod enim in vniuersa medicina difficile, arduumque negotium, hoc procul dubio in ferendis futurorum iudicijs locatum est. Multa siquidè varijs anni tempestatibus,

ægro-

a Hipp. in v. lib. lib. progn.

Summa prudentia in arte medica est necessaria.

a Lib. 2. predic. n. 3.

ægrorum continentiam, vel incontinentiam, lætis, aut tristibus animi pathematibus mutantur in melius, aut in deterius; ut proinde etiam ad rem medicam pertinere putauerim, quod in Iuris doctrina passim usurpatur, nempe vel totam esse prudentiam, vel sine prudentia exerceri non posse. Atque, hinc ^(a) *Hip. voluit Medicum tum in cetera arte, tum in prædictionibus consultissime se gerentem, ac probe intelligentem, eum, qui prædictionis successum consecutus sit, apud prudentem ægrum admirationi fore, qui verò deerrauerit, præterquamquod odio grauabitur, eum ne insaniam quidem suspicionem effugere posse.*

Prudentia quomodo aquirenda.

II. Ut igitur Medicus, præfagiturus inopinatas mortes, in ipsamet coniecturali arte verax, ac propè securus euadat, primò, multis aliorum, & proprijs obseruationibus diligenter studeat; deindè ex tota signorum messe manipulos quasi colligat, & ad suas quosq; classes reducat, ut postmodum, cum occasio postulat, maturè, ac studiosè recogitando, & cogitata cum rebus conferendo, cautus, ac prudens pronunciet.

Internæ varices cognitu difficiles.

III. Nemo autem interea in spem erigatur, dari signa, quibus omne genus improvisæ mortis præsentiri, ac prænunciari possit. Etenim, quæ ab internis, sed cæcis, nullaque indicia producentibus, principijs veniunt, ut inter alia sepultæ in ventribus venarum

varices existunt, eæ quidẽ Medicis raro innotescunt. Illæ duntaxat nobis aliquatenus patuerint, quæ fluunt a morbosis dispositionibus partium tum solidarum, cum fluidarum maioris usus, a quibus, ut munus ritè suum peragentibus vita, & salus, ita, deerrantibus, morbi paulatim inducuntur, primo quidẽ aspectu leuiore, sed qui tandem, acruatim erumpendo, inopinatò solent interficere.

IV. De singulis suo tempore, nunc dicimus de vniuersis; vnum postremò summæ necessitatis huic loco adijcientes, scilicet non quemcunque ægrum, cui subitanæ mortis periculum imminet, de eodem esse commonefaciendum. Etenim omnes quidẽ homines, etsi seuerioris virtutis, animi tamen affectionibus sunt obnoxij, eisdemque aliquatenus perturbantur; at ij maximè, qui vehementer timidi, atque imbecilles existunt, quos ipsamet mortis opinio, aut in mortem, aut in mortis discrimen adducit. Hinc rectè

Cuilibet ægrotanti mortis periculum non est aperiendum.

(a) Galenus aliter cum sapientibus, aliter cum timidis, & stultis agendum esse consuluit; & (b) Hippocrates multò priùs scriptum reliquit, pleraque futurorum ægroto occultanda esse. Sed interdum fit, ut, contrariâ penitus ratione, generosis Viris subitanæ mortis periculum sit enunciandum; ut timore ad ea flectantur usurpanda remedia, quæ aliàs nimis fiden-

a 6.epid.sect.2. comm.43.

b de decent.ornat.n.9.

*Mors repentina
quibus potissimum
accidat.*

fidenter spernere consueuerunt.

V. Quoniam verò repentinæ mortes ijs potissimum solent accidere, qui morbos aliquos, vel propter symptomatum leuitatem, vel propter assuetudinem, sibi familiares redditos, facile despiciunt, sperantes, se aut sola naturæ ope conualituros, aut nonnisi præuiâ longi agonis admonitione fore decessuros: idcirco vnumquodque futuræ mortis indicium, ex vnoquoque genere huiusmodi malorum erit depromendum.

*Eius signa ex quibus
fontibus haurienda.*

VI. Itaque eodem planè ordine, quo repentinæ mortis causas persecuti fuimus, utemur etiam in examine signorum, quæ easdem neces nobis portendunt, distinguentes huiusmodi notas; primò in eas, quæ colliguntur ex læsis instrumentis respirationis, & aere; secundò in illas, quæ veniunt ex affecto corde, magnis vasis, & contento sanguine; tertio in reliquas, quæ proficiscuntur ex morbis cerebri, neruorum, atque liquidi corundem.

Agi-

*Agitur de signis futura mortis repentina,
petitis ex læsione instrumentorum,
respirationi famulantium.*

C A P U T XVIII.

Nter notas, quibus repentè
futurus indicatur interitus,
non vltimum locum tenent
illæ, quæ ex læsione pecto-
ris, & pulmonum deducun-
tur.

II. Primò sanè ortophnæa cum tussi apud
Senes, si diù humida persistens, statim mu-
tetur in siccam, morbo interim de sua vi
nihil remittente, improuisam necem, vt plu-
rimùm, præfagit: scilicet quòd lymphæ co-
pia, quæ, suppressâ anacatharsi, in pulmo-
ne, iam languido, atque obstructo subsistit,
facilè parit suffocationem, præsertim, si
æger intemperantiùs, aut incontinentiùs vi-
xerit.

*Diuturna tussis
humida in siccam
conuersa, quando
exitialis.*

III. Secundò tussis molesta, & suffocatiua
ex acri latice, per glandulas arytænoideas, tra-
cheæ, & bronchiorum affatim secreto, si
magno cum impetu identidem recurrat, mor-
tem subitam portendit, præcipuè si æger,
vel senex, vel languidus, atque etiam in
vitæ regimine sit aliquantò liberior: apople-
xia nanque pulmonum, quam suffocatiuum

*Suffocatiua quo-
modo.*

*Pulmonum apo-
plexia mortifera.*

a 2. De morb. n.
52.

catarrhum dicunt, ab irritantium ferositatum confluxu, & articularum pulmonum conuulsione, vt cum ^(a) Hippocrate loquamur, producitur. Quod sanè mortis genus nos frequenter vidimus, & primùm quidem, supra viginti annos, in Carolo Petrazzino aromatario ad Capitolijs radices; is enim, cum senex esset, atque huiusmodi tussim sperneret, mediâ tandem nocte, vt eidem prædictum fuit, suffocatus interiit.

Interni pectoris
dolores quinam,
lethales.

Ex his, qualis mor-
bus latens argua-
tur.

IV. Tertiò interni pectoris dolores, qui modò spirandi difficultatem, præsertim per accliuia, modò cordis angorem, sæpè pulsus inæqualitatem comites habent, quique non sinunt ægrum in vtrumque latus æquali facilitate decumbere, & corporis gracilitatem inducunt, ex tempore solent interficere, præcipuè si ægri subeant violentos aliquos corporis motus, parùmque laudabili cibo sese ingurgitent. Gerunt enim sepultum plerunque in altero pulmonum lobo tuberculum, vel aliam congestionem, aut venæ pulmonicæ dilatationem, quorum, propter repentinam rupturam, aut propter inductam quaquauersum validissimam conuulsionem, liber transitus per cor, & pulmones tam sanguini, quàm aeri ocysimè tollitur. Quam certè moriendi viam non pauci inierunt ex ijs, quos nouimus; atque horum numero adscribendus videtur Doctor Medicus Vinciguerra, qui

qui elapso anno, cum diù leui anhelitu, sepul-
tisque in pectore doloribus vexatus fuisset,
tandem intempesta nocte, domesticis, ac Sa-
cerdote vix accersitis, e viuis sublatu fuit.
Vide quæ scripsit experientissimus ^(a) P. Po-
teri de ijs, qui illicò moriuntur ob ru-
pturam venæ pulmonicæ iuxta sinistrum cor-
dis ventriculum; illi enim respirandi quâdam
difficultate, deambulantes, corripiuntur, & ob
præcipitem virium lapsum, propinquis tenen-
tur niti adminiculis.

a Cent. 3. obs.
cap. 22.

*Venæ pulmonicæ
rupturam quænam
præcedant ex Pote-
rio.*

V. Quartò magis adhuc repentina mors
prædici potest in consimilibus casibus, si id,
quod in pulmone congeritur, fuerit de natu-
ra vomicæ, quæ potissimùm cognoscitur ex
sicca tussî cum fætore quasi cadauerico, quem
ægri, aerem educendo, identidèm sentiunt.
Rumpitur enim incerto alicubi tempore, cum
erosus, vel nimium distractus fuerit follicu-
lus, & plerunque occiditur, dictum factum,
homo, vt scripsit ^(b) Tulpus. At enim ve-
rò, si huiusmodi morbus hominem corripiat,
qui se in cibo, potuque contineat, noxium-
que aerem præcaueat, tunc neque magnam
in molem augetur, neque semper ex tem-
pore diffilit, aut si diffiliat, subitam ne-
cem afferre solet. Quinimò nonnullos super-
stites, atque sanos, vt ^(c) Willisio contigit,
nos etiam vidimus. Secus atquè, si æger
bacco, & genio indulgeat, tunc Medicus,

*Ex pulmonum vo-
mica repenti mor-
tis prædictio.*

b Lib. 2. obs. 3.
cap. 10.

*Quinam supersti-
tes.*

c De morb. pect.
sect. I. cap. 11.

ratione contrariâ , securius iudicium de subitaneo interitu pronunciare poterit .

Asthma conuulsiuum aliquando mortiferum .

VI. Quintò cum ad motum thoracis tan-
toperè nerui concurrant , fit aliquandò , vt
conuulsiua asthmata ad repentinam necem
deducant ægros , qui , antiquato iam malo ,
putant se miserè viuere , si medicè uiuant ,
morbumque proptereà nouo morbo cumulan-
tes , externâ plerunque accedente causâ , re-
pentè moriuntur .

*Ex anni tempesta-
tibus , quæ ad subi-
tam mortem du-
cant .*

VII. Tandèm cum in respirationis ma-
teriem veniat aer , & quidquid in aere la-
titat , non immeritò inter subitanæ mortis
signa reponendas esse putauerim particulares
quasdam tempestatum , aerisque affectiones ,
quippe quæ multos , lentè cæteroquin ægro-
tantes , repentè solent occidere , & quidèm
non vi primarum tantùm , vt aiunt , qualita-
tum , sed pulsu , & variâ mixturâ particula-
rum , quæ miris modis nostrarum partium
officia variant , atque perturbant . Sagax ita-
què , & peritus Medicus vtatur consilio
Hippocr. , qui sparsim docet , ex magnis tem-
porum mutationibus mala præaffectis iam cor-
poribus euenire . Sed clariùs de subitaneis
mortibus loqui videtur ^(a) in libro de
aere , locis , & aquis , cuius sanè integrum
hîc textum , vtpotè plura docentem , tran-
scribimus -- *Præcipuè verò maxima anni tem-
porum mutationes obseruandæ sunt , vt neque me-*
di-

a n. 3.

Locus Hipp:

dicamentum purgans iubentè exhibeamus , neque partes circa ventrem uramus , aut secemus , ante dies decem , aut etiam plures . Maximè tamen sufficient decem . Ac maximi periculi plena sunt ambo solstitia , præcipueque æstium . Periculosissima etiam ambo æquinoctia existimantur , maximè verò autumnale . Syderum quoque ortus obseruandi , præcipueque caniculæ , deinde arcturi, & vergiliarum occasus . His enim potissimum diebus morbi iudicationem subeunt , & alij quidè perimunt , alij verò desinunt , alijque omnes in aliam formam , & statum transeunt . -- Et reuerà multos ordinario etiam rerum cursu in æquinoctijs , & mediâ potissimum æstate, summoque hyeme repentè mori obseruamus.

VIII. Qua de re Medicus , iunctis causarum, & signorum ideis , non admodum difficultè aliquem inopinatò moriturum poterit diuinare , si illum , fractis viribus , ex diuturno morbo partium maioris vñus , circa prædictas magnas temporum mutationes, deteriùs affici animaduernerit . Nequè profectò aliter iudicet de ijs , qui salubre cœlum mutant in pestiferum , cum potissimum ipsi valetudine non admodum prosperâ freti fuerint.

Probi aeris in deleterium mutatio mortis causa .

IX. Sed quoniàm multa symptomata, quæ ad respirationem pertinere viderentur, radicem omninò morbosam habent in ipso corde , eique appensis vasis ; idcirco sequen-

ti capite, acturi de signis, desumendis à corde, & sanguiferis, perstringemus nonnulla, etiam indicia, quæ subitanæ mortem præfagiunt, læsâ etiam respiratione.

*De signis futura subitanea mortis
a Corde, Magnis Vasis, &
Sanguine.*

C A P U T XIX.

*Ex cordis &c. affectionibus, plura
subitæ mortis præ-
ludia.*

Tlatam hanc, confusamque materiem certis capitibus distinguamus, placet hujusmodi notas deducere, primò ex pulsum vitiis, secundò ex palpitatione, aut dolore cordis, tertio ex animi deliquiis, quartò ex hæmorrhagiâ, atque aneurysmate, quintò ex habitu plethorico, & obeso, tandem ex quarundam suppressione euacuationum.

II. Illud verò antè omnia hîc aduertimus, recensitas passiones tam cordis, & magnorum vasorum, quàm sanguinis, & omnium fluidorum, quæ cum sanguine circumferuntur, vel à sanguine separantur, subitanæ interitum vix unquam indicare posse, cum eadem seorsum, & singulæ ægros diu-
xau c-

xauerint. Experimento enim docemur, has notas tunc improvisò morituros præmonstrare, cum inter se variè permixtæ fuerint. Undè diligens Medicus, rectè diuinaturus, neutiquam celeritèr pronunciabit, sed maturè signa coniunget, vt nos cap. xvii. jam ostendimus, id quod pluriès in lib. de progn. inculcavit Hippocrates, quandò signum aliquod lethale esse decernit, sæpè repetendo, *sed oportet alia signa contemplari.*

III. Et quidem primò quantum spectat ad pulsum vitia, etiamsi apud aliquos inæqualitas, atque intermittentia tanti fiat, ut indè (a) Gal. subitam mortem Antipatro prædixerit. Nos tamen signum hoc non solum in pueris, & senibus, ut idem asseruit Galenus, sed etiam in iuuenibus, & robustis frequenter nullo modo funestum obseruauimus, cum scilicèt ex levi connutrito organorum vitio, vel ex hypochondriorum irritatione procedit, cuius forsitan indolis extitit intermittentia pulsus illius Oeconomi, quem ipse (b) Gal. tanquam sanum ad consueta negotia ingenuè remisit. Etenim si sola pulsus intermittentia hominem, benè cæteroquin valentem, detineat, adeò optimos Medicos à subitaneæ mortis præfagio dehortatur, ut potiùs eos in spem adducat, leve illud malum, antequam grauius euaferit, opportunâ medelâ fore tollendum. Huius veritatis ex me met ipso experimen-

Signis non seorsim sed collectim sumptis tutius repentina mors prædicitur.

a 4. De loc. affect. cap. vlt. & 3. de præfag: ex puls. cap. 4.

Pulsus intermittens non semper funestus.

b De præfag. ad posth. cap. vlt.

Proprium experimentum.

Quando periculofus.

Pulsus tarditas quando exitialis.

Indicium futuræ cordis paralysis.

a Deflat. n. 20.

rimentum promam, qui, cum tria ante lustra pertinaci, mihiq; sensibili cordis contractione, indeq; ortâ pulsus intermittentiâ, ex hypochondriorum consensu, per sexennium laboraverim, plûs aliis, quàm mihi officiosus, & cautus, usu tandem rhabarbari, chalybis, & juris viperati, perfectè convalui. Vt igitur intermittencia pulsus improuisæ necis certius omen esse possit, necesse est, ut jungatur omni inæqualitatum generi, palpitationi, anhelitui, aliisque similibus pectoris passionibus, de quibus infra.

IV. Pulsus utique tarditas, si eadem, singulis ictibus languidè recurrens, alterius pulsationis intermedium tempus ferè totum pertinacitè absumat, probabilius exhibet inopinatæ mortis indicium; præsertim si patiens debilis, ac senex fuerit, ut sæpè nos experti sumus. Etenim quæcumque sit causa, scilicet vel simplex (quod rarò evenit) ex defectu animalium spirituum, in præcordia descendentium, vel mixta ex fœculento, minusque mobili, per cordis ventriculos, sanguine, semper talis pulsus integram, firmamque eiusdem cordis paralyfim, aliquando futuram, præmonstrare solet, maximè tempore somni, quo, instrumentis languidiùs pellentibus, idem sanguis (etiam subobscure agnoscente ⁽²⁾ Hippocr.) tardiùs mouetur.

V. Secundò palpitatio cordis, ipsa quoque

que subitæ mortis fit prænuncia, si fuerit frequens, si magna, si cum anhelitu, animi deliquiis, omni genere inæqualitatum pulsus, tandem si æger congruâ vitæ ratione minimè utatur: Etenim, si hæc symptomata magnâ ex parte simul conspiraverint, significatur, magnum quoque dari vitium in corde, aut summis vasis, cui accedente aliquâ causâ procatarticâ, nullo labore motus ipsius cordis, & sanguinis ex tempore lethaliter sistitur. Quemadmodum verosimile est, Galenum, iis admonitum indiciis, toties decantato Antipatro improvisam, quam postea subiit, mortem prædixisse.

*Cordis palpitatio
perniciosa, quæ.*

VI. E contrario autem, si palpitatio oriatur ex causa, cordi obstinatè nequaquam adjunctâ, sed cum fluidis circulante, ut plerunque esse solet acerrimus ichor, vel quidquid aliud, quod, ad irritandas cordis fibras, planè fugitivum, pertingit; rarò abrumpendam illicò vitam minuitur. Multos propterea novimus, qui à recurrentibus palpitationibus, evacuata copiâ stranguriosæ urinæ, penitus liberati fuerunt; e quibus Illustrissimus Præsul Bonaventura, Sanctiss. Domini Nostri intimus Cubicularius, & Eleemosynarius, splendore generis, & propriis virtutibus, laudatissimus. Latex porro salino-acer ab hypochondriis maximè redux, ita interdum cordis musculos convellit, ut stranguriosum veluti tran-

*Quoniam minime
periculosa.*

*In his Urina
stranguriosa salu-
taris.*

fitum sanguinis per eiusdem ventriculos cum palpitatione producat .

*Diuturnus cordis
dolor in senibus
subitam mortem
significat ex Hipp.*

VII. Dolor similiter cordis, præsertim in senibus, sæpiùs recurrens, inopinatam necem solet indicare, juxtà illud Hippocratis in Coacis, *Cordis dolor, seniori sæpiùs consuescens, repentinam mortem significat*. Vel enim sumatur hæc passio pro molestâ ipsius cordis, & orificiorum eius sensatione, vel pro affectione ventriculi, quæ secum trahat ipsum cor, & græcis cardiogmos vocatur: utroque sanè modo res est subitanei periculi plena, præsertim apud senes. Inuifimus olim Virum, cui, cedente iam podagrâ, atrox cordis dolor identidem recurrebat; is repentè, oborta suffocatione, circa Æquinoctium, sublatus est. Similem offendimus historiam apud (a) Hollerium cuiusdam septuagenarji, cui dolor iste cœpit esse frequens cum angustia spiritus, & suffocationis periculo, is etiam, domum rediens, repentè obijt.

^a In Comm. I.
lib. 3. coac. sect.
2. coac. 17.

*Idem portendit
cardiogmos.*

VIII. Nequè dubitandum, quin dolor ventriculi, cardiogmos dictus, sæpèque rediens, si ex summoperè prauis humoribus, in ægro delitescantibus, oriatur, inopinatæ mortis unà simul causa, & signum esse possit: rectè siquidem admonebat (b) Hippocrates ijs verbis, *Oris ventriculi dolor cum præcordio distento, & capitis dolore, malignum, & quidpiam anhelosum. Nam ij repentè moriuntur, velut*

^b Lib. I. prædict.
n. 9.

*Hipp. autoritas,
& rationes addu-
cuntur.*

lut in Dysode. Significatur enim in eo corpore liquida eousque acria redundare, ut veneficam naturam induerint. Etenim, quemadmodum arsenicum, sublimatum, aliaque hujus generis venena, villos, & fibras erodendo, convellunt ventriculum, & cor, ac propterea citam necem inferre solent; ita multò faciliùs, ac celerius ingenita ista venena aliquando interimunt; nimirum quia interiùs collecta, & naturalibus fluidis recenter admixta, expeditiùs per canales quaquaversum feruntur. Quorum sanè veneficorum succorum prænuncia signa existunt dolor ventriculi, ad præcordia propagatus, cum distensione, & anhelitu, pertinacitèr atque identidem recurrens. Confer huc quæ scripsimus cap. v. hujus libri versus finem.

IX. Tertiò, inter signa futuræ mortis improvisæ, illud nostris, aliorumque experimentis magis certum, comprobatumque est præsagium, quod ^(a) Hippocrates in hanc sententiam exponit. *Qui frequenter, ac fortiter sine causa manifesta delinquent animo, repente moriuntur*. Vbi vna est omnium Commentatorum, ad usque clarissimum Lucam Tozzium, sententia, vt, pro veraci hujus prognoseos exitu, tria simul conjungantur; primò, vt frequenter; non enim satis est, aliquem semel duntaxat in anno viribus cecidisse; secundò vt fortiter, nempe usque ad syncopis confi-

a 2. Aph. 41.

In animi deliquio, vt subita mortis sit præsagium, tria requiruntur.

a 6. De cord. n. 4.

*Cordis robur, aut
imbecillitas sæpè
timoris, aut auda-
ciæ causa.*

nium; denique, ut id absque causâ manifestâ, hoc est obuiâ, & externâ contingat. Ità enim significatur, magnum, fixumque aut cordi, aut finitimis partibus hæere malum, quod, motum præcordiorum, & sanguinis penitus tollens, subitam necem aliquando sit illaturum. Etenim non rarò in corde, quod passim, etiam in reliquis muscularibus partibus, accidit, ut modò pauciores, & laxæ, modò numero, ac vi maiores fibræ, vasaque influentia, & refluentia cum congrua proportionem, aut sine ea ad suam integrandam structuram concurrant; profectò in istis casibus, fortissimus musculorum (ut cor ab ^(a) Hippocrate appellatur) ad naturales systoles minori, vel maiori, quàm par est, vi erigitur: undè talis orta imbecillitas, vel extraordinarium robur, non solùm tempore contrahit morbos, quibus ad frequentes, fortesque animi defectiones, subitæ mortis prænuncias, deducitur; sed homines vel nimium timidos, vel nimium audaces potissimum constituit, quorum sanè priores, utpote maximè pusillanimes, improuisum, ac vehemens pathema sæpè deicit, ac prosternit; eò quidem faciliùs, quò animi passio inceptum, occultumque in præcordjis malum, veluti pessimam interitus radicem, inueniat.

X. Quartò cum nulla frequentior sit via, per quam repentè de medio tolluntur homines,

nes, quàm larga profusio sanguinis intrò, vel extra corpus: idcirco secura etiam, & certa repentinæ mortis indicia à Medico peti poterunt ex signis, quibus docemur imminere rupturam summorum vasorum in thorace, utero, intestinis, hæmorrhoidibus, alijsque internis sedibus. Sed inter signa non dubia properæ mortis in hæmorrhagijs, illud sanè est, quod tradidit (a) Hippocrates in Coacis, inquiens; *Si quibus sanguis effluxit, rigor superveniat, & ulcera maligna sint, ij, vel loquentes, inopinanter moriuntur*; Hoc passim in vulneribus capitis, in carcinomatibus sanguifluis, aut malignis alijs ulceribus usu venit, scilicet, ut, cum ægri, post hæmorrhagias, rigore corripuntur, (dissipata dulci ac volatili sanguinis parte, & fermento quodam acri, ac penè venefico ad præcordia, & cerebrum reassumpto) subito vitam deferant.

In hæmorrhagijs mors inopinata, quando, ex Hip: a Iuxta division. Holler. lib. 4. sect. 2. coac. 3.

XI. Enim verò, postquam frequentiora reddita sunt humanorum corporum extispicia, quibus antiqui, præ horrore, parcius utebantur, nobis clarè innotuit, multos, qui ex tempore moriuntur, internis aneurysmatibus, aut varicibus laborasse. Certissimum propterea sollicitæ necis signum deducemus ex semeiotica varicum, atque aneurysmatum, quæ paulatim ad talem, tantamque exilitatem sanguinea vasa redigunt, ut aliquando, momento temporis, disrumpant. Et quidem hîc
loci

Frequens cadaverum sectio ignotas aliquot subitæ mortis causas detexit.

Interna aneurysmata ut incontinentes subito, ita sobrios lentè interficiunt.

loci dissimulare non possum, sæpè experimentis comperjisse, aneurysmata illos potissimum ægros inopinatò interficere, qui minùs continentem, frugalemque vitam ducunt; eos verò, qui parcè, sobriè, continenterque vivunt, aliud morbi genus, ac lentus, ut plurimum, subortus hydrops, longo cum agone, solet interimere. Quare Medicus, etiam, iuxtà ægrorum mores, ac vivendi consuetudines, judicia sua prudenter disponat, & proferat.

Athletis quando idem eueniat.

a p. aph. 3.

b Lib. 2. cap. 2.

Duplex mali euentus causa.

c Lib. de flat. n.

17.

XII. Quintò, ex habitu athletico nulli dubium erit, quin repentinæ quoque mortis indicia desumi debeant, quoties athletæ, non solùm bonum habitum sine mora, juxtà (a) Hippocratis præceptum, minimè solverint, anticipantes humorum diminutione discrimen; verùm etiam lautâ mensâ, somno, atque otio plenius saginentur; quem sanè pleniorē, & coloratiorem corporis habitum, iure suspectum bonum appellauit (b) Celsus: etenim athletarum plenitudo, cum ad summum devenerit bonitatis, duplici via citam mortem minatur, tùm quia vasa intus, forisque infarcit, ac premit, spatiumque propterea fluidorum motui, ac miscelæ aliquando penitus aufert; tùm vel maximè quia eadem sanguinea vasa disrumpit, ubi minor illorum resistentia, vel major sanguinis impetus occurrit. Vndè ad rem scripsit (c) Hippocrates

com-

compressus sanguis sua copia, quæ maximè compressionem fecerit, venas perrumpit.

XIII. Ad hoc ipsum genus signorum refertur etiam obesus, ac nimium pinguis habitus, de quo sanè idem locutus est ^(a) Hipp. dum inquit, *qui natura admodum crassi sunt, citius intereunt, quàm graciles*; ij enim vasa omnia, propter nimiam pinguedinem, ita habent compressa, atq; exilia, sanguinemq; propter volatiliū spirituum penuriam, adeò lentescentem, vt eiusdem circulationis, minimo interdum negotio, repentè intercipiatur. Quorum exempla nemo medicorum proprijs experimentis plura non congeffit, præter innumera, quæ passim a nostris collectoribus referuntur; vt in ijs commemorandis tempus terendum non sit. Illud tamen prætereundum nobis minimè videtur, in huiusmodi athleticorum, pinguiumque habitu, tunc præcipuè subitam mortem a sedulo, doctoque Medico diuinari posse, cum apparuerint faciei, & oculorum color mutatus in liuidum, respirationis difficultas, cordis angor, motuumque impotentia, venter, aut vertigo.

XIV. Tandem non aspernanda venturæ ex abrupto mortis indicia colliguntur ex suppressis criticis euacuationibus, aut decubitus tum sanguinis, tum fluidorum quorumcumque a sanguine secedentium. Etenim sæpè accidit, vt vitiosa fluida, vel reassumpta, vel

a 2. aphor. 44.
*Obesi cur repenti
nam mortem præ
gracilibus incur-
rant.*

*His imminens
mors unde dignos-
catur.*

*Crisis suppressa
vbi subita mortis
prænuucia.*

vel non vltra propulsa lethalitèr subsistant in cerebro, & præcordijs. Pauca hîc sub exemplo fumamus.

XV. Puerperam improuisò decessuram, penè tutò poteris pronunciare, si prauis humoribus redundans, interdum præfocetur, lochiaque, odorum olfactu, continuò introrsum reuocentur; ad cor enim subito resiliunt, & ad cerebrum ascendunt; atque vtrobi- que lethiferam stationem inducunt.

*Hæmorrhoides
item senum sup-
pressa.*

XVI. Simili prognosi vti poteris in sup- pressis hæmorrhoidibus apud senes, qui il- lorum fluxui assueuerunt, si capitis grauita- te, ac vertigine, vel cordis oppressione, aut lipothymijs post siccitas mariscas diù tentati fuerint, eoque maximè si vini, lactisque abu- sus ad necis causam accedat.

*Phyficis quale
æquinoctiū lethi-
ferum.
a 3.aph. 10.*

XVII. Improuisò paritèr moriuntur phty- fici, quoties circà æquinoctium, præsertim (a) autumnale, pus per anacatharsim non am- pliùs excernant.

*Variolarum retro
cessio quando mor-
talis.*

XVIII. Si variolæ, ac morbilli, cum in- ter secundum, ac tertium stadium versantur, pertinacitèr retrocedant, ægerque in lecto ia- cetur, illum inespectatò moriturum poteris prædicere. Non absimili quidè m præfagio vtere, cum in ægro, cæteroquin languido, & cholerâ humidâ laborante, spontè, vel ar- te excretiones atrabiliaria, vel alterius exo- tica indolis immaturè subsistunt. Neque a-

verò deerrabis, improuisam necem solertèr diuinans in senibus potissimùm, apud quos anifistulæ, crurum vlcera, nares, vel aures, acri sanie manare consueta, ab eo opere penitùs vacauerint, præcipuè si in cerebro, aut in præcordijs inceptæ iam stagnationis, atq; irritationis indicia se proderint.

Emisarijs occlusis unde subitæ necis præludium.

XIX. Hæc autem satis fore arbitramur prudenti æquè, ac perito Medico; ex ijs enim in reliquas prognoses, a suppressis euacuationibus ventriculi, cutis, aliarumque partium deducendas, ipse ex se argumenta desumet. Illud tamèn sedulò, ac semper aduertimus, suppressas euacuationes aliquandò esse tantùm signa, aliquandò etiam causas improuisæ mortis. Sunt quidèm ferè nuda signa, cum ea liquida, quæ solebant excerni, nec multa, nec prauæ admodùm indolis extiterunt. Exemplum habemus cauterij exiccationem in senibus, quæ illorum interitum præcurrit, è quia apud eosdem vniuersa iam fluidorum, solidorumque machina, de suo sensim robore remittens, omnia œconomix animalis, ac potissimùm secretionum munera languidè exercet, quibus penitùs deficientibus, tandèm mors obrepit. Vndè non ineptè (a) Roder. Castren. -- *Clauditur fonticulus, quia homo est morti proximus; non est homo morti proximus, quia fonticulus clauditur.*

Suppressæ euacuationes modò signa, modò inopinatæ mortis causæ.

a In suo syntag. prædict: part. I. cap. 6. particul. 4.

L

Sunt

*Interdum sunt
causæ simul, &
signum.*

XX. Sunt verò causa simul, & signum
properæ necis suppressæ illæ euacuationes,
quæ non copiâ tantùm, sed deleteriâ mixtu-
râ egerebantur: cæ nanque, cum intrâ cor-
pus subsistunt, in aliquam iam ante debili-
tatam partem maioris vsus decumbunt, ocyf-
simumque exitium plerunque portendunt.
Neque interim Lectores tædeat nos adeò in-
culcare, ne Medici ex tempore præfagia sua
effutiant; non enim semper, vbi consuetæ
restiterint euacuationes, subitus mor-
bus ingruit; interdum lentus indu-
citur, qui longo etiam cum
agone viam sternit
ad interitum.

*De signis improuisa mortis à cerebro ,
neruis , & liquido animali .*

C A P U T XX.

L Tiam si suprà meminerimus multorum signorum , quæ ex perperam operantibus instrumentis facultatis animalis improuisam mortem præmonstrant , de ijs tamen plura nunc , & apertiùs dicere constituimus , cum clariùs ea doceri , atque intelligi soleant , quæ suo stant ordine distributa , quo confuso , etiam disciplinarum peritura sint omnia.

*Ordo est animæ
disciplinarum .*

II. Primùm itaque capitis , & neruorum affectiones , quæ fortem apoplexiam minantur , clandestinam etiã necem plerunquè prænunciant . Hæc tamèn præfagia , vt exitu comprobentur , non quibuslibet leuissimis etiam cerebri symptomatibus niti debent , sed validè fundari in cumulo , & congestu causarum , passionum , & circumstantiarum , quæ omnia syndromen signorum constituunt . Aggregatur verò ista syndrome primò ex ætate ipsius ægri , quæ a quadagesimo quinto per totum ^(a) senium excipiendis syderationibus aptior esse solet . Secundò ex suppressa euacuatione hæmorrhoidum , ^(b) fistularum , herpetis , muci narium , & consimi-

*Ad improuisam
mortem ex cerebro
præfagiendam si-
gnorum syndrome
requiritur .*

1. ex Ætate .

*23. aph. 31. &
6. aph. 57.*

*b 6. epid. sect. 3.
2. ex Alicuius
euacuationis sup-
pressionem .*

3. Ex præuijs capitis &c. affectionibus.

lium, quæ quidè̃m euacuationes, ac decubitus, sicuti cum vigent, multorum sunt medelæ morborum, ita cum spontè, vel arte in senibus potissimùm sanantur, facili negotio fortem inducunt apoplexiam, quoties in cerebro talem vasorum, ac fibrarum imbecillitatem inueniant, per quam plus sanguinis accipiat, quàm remittatur. Tertiò ex præuijs capitis, & neruorum affectionibus; rarò enim forti apoplexiâ quis præhenditur, nisi horum præludia symptomatum præcesserint. Hæc autèm sunt dolor, grauitas, atque imbecillitas capitis, memoriæ iactura, in somnum procliuitas, vertigo, cæcitas, membrorum torpor, & præ omnibus, leues, quæ anteuenerint, apoplexiæ: eæ nanque in fortem, ac subito interimentem tandèm desinunt.

Exitiosa apoplexia quo tempore potissimùm contingant.

III. Et quoniam Hippocrates vult Medicum adeò in diuinando peritum, vt non solum ipsam mortem, sed illius etiam tempus præfagire nouerit: idcirco sciamus, oportet, apoplexias, ocysimè interimentes, non tantum circa æquinoctia, sed etiam circa solstitia frequentissimè contingere, vt aliàs monuimus. Quarè per hæc tempora eas diuinare poterimus, vbi signa præcurrant; & constitutio aeris fuerit inæqualis, pluuiæ, aquilonaris, & australis; aut æger vtatur parum laudabili viuendi normâ, ac præcipuè insalubrium ciborum, & vini sit appetentior.

Atque

Atque hinc senes utriusque sexus, quoties ex cerebri, nervorumque decubitu cæci evaserint, & post hyemale solstitium inter ipsas noctis tenebras, se ignem, aut splendorem identidem videre videantur; ij quidem facilè, cum sol in taurum ingreditur, forti apoplexiâ correpti, repentè decedunt: significatur enim magnum iam tremorem, pressio- nemque ad thalamos nervorum opticorum, & partem medullæ cerebri post illud solsti- tium inductos fuisse, quibus ob responden- tem quadraturam, longè maior, immò ma- xima, & violentissima distractio, & pres- sio succedere solent, quæ, præsertim ad ce- rebri circumferentiam simul, & centrum in se- nibus factæ, breuissimè necant. Huiusmodi verò prædictiones, ex observationibus medi- co-astronomicis deductæ, non Artem modò, sed ipsos etiam Artifices illustrent.

*Quinam senes fa-
cilè evadant apo-
plectici.*

*Medico-astrono-
mica observatio ad
præsagiendum pro-
ficua.*

IV. Secundò, qui iam diù epilepticis re- cursibus tentati fuerunt, indèque immemo- rem, languidam, ac melancholicam ducunt vitam, hanc fanè repentinâ morte claudere solent, rupto plerunque intrà cranium vase san- guifero, post inductam supra cerebrum conge- stionem. Quare prudens, & sciens Medicus in ijs casibus tutò fatalem improvise diem prædi- dicere poterit.

*Ex epilepticis
qui repentè pere-
ant.*

V. Tertiò qui ex capitis vulneribus, aut contusionibus laborant (etiamsi in tuto esse

*Capitis vulnera
etc. inopinatè ene-
cantia, quæ.*

esse imprudentioribus viderentur) si rigore corripiantur, breui tempore decedunt. Significatur enim factam fuisse sub cranio vasculorum rupturam, vndè effusa liquida, dissipato per moram volatili, eaque ratione euersâ crasi, in acerrimam, & veneno similem naturam abjerunt, quæ tandem quaquaversum in neruorum principium, ac fines repentè diffunduntur, mortiferamque convulsionem inducunt, in quorum cadaveribus ferè semper inuenitur abscessus in hepate, cuius ætiologiam exhibemus in nostro ad Hip. lib. de vulner. capitis commentario.

VI. Hæc sanè, quæ tribus capitibus improvisæ mortis signa perstringimus, cæterorum indiciorum, etiam illorum, quæ ex animo veniunt, exemplar esse possunt, ac documentum, rati oportere Medicum ita prudenter in hoc negotio se gerere, vt, si non semper verè diuinet, saltem non sæpè fallat. *Certitudinem nanque exactam in Medico*, vt ait (a) Hipp., *rarò videre contingit*. Vndè laudauerim, vt quis potius à prædicendo se abstineat, quàm imperitiam suam palàm ostendat.

Turpe siquidem est illum, quem
 improvise moriturum pro-
 nunciauimus, vel eua-
 sisse, vel lento
 morbo deces-
 sisse:

*Medici prudentia
 in ferenda prognosi*

^a De vet. med.
 n. 16.

Agi-

*Agitur in genere de methodo præ-
servandi a subitaneis
Mortibus.*

C A P U T XXI.

OST signa proximum cen-
semus de præservativa me-
thodo subitanæ mortis ver-
ba facere. Etenim, vt ho-
mo graviùs, ac frequentius
brutis animalibus ægrotat,
atque idcirco, pluribus inventis, excogitatis-
que pharmacis, huic infortunio medetur; ità,
cum crebriùs quoquè improvisæ neci, ex in-
ternis causis ortæ, sit obnoxius, rationi
consonum est, vt subitaneum diem, aut pe-
nitùs declinare, aut saltèm pro viribus studeat
retardare.

II. Scio apud ethnicos antiquissimum
fuisse problema, quodnam genus mortis, lentæ
ne, an verò subitæ hominibus fuerit exop-
tandum? ac proindè ^(a) Iul. Cæsarem pridie
antè mortem, cum apud Marcum Lepidum
cœnaret, hoc moto sermone, omnes antiver-
tisse exclamantem, *inopinatum*. Sed o fallacia
hominum desideria! o votum inane, & puni-
tum! Ipse siquidem Cæsar proprio didicit ex-
peri-

^a Apud Plut. in
Cæsare.

*Inopinata Mors a
probo, & pruden-
ti viro haud exo-
ptanda.*

*a Ex Gratian. in
eius vita lib. 4.
cap. vlt.*

perimento, omnium pessimam esse necem inopinatam, quippè quæ nequè ipsi cum indolentiâ contigit, ut fortè putabat, nequè sinè contumelia. Nos verò, quorum mentibus in tanta causarum obscuritate Deus Opt. Max. altum, æternumque fidei lumen immisit, illam multò magis mortem, tum optimam opinari, tum salutarem optare debemus, in qua (ut insignis pietate, ac judicio Vir Cardinalis Commendonus ^(a) ex D. Augustini Sententia, dicere solebat) animum sensibus integrum morti componere, & Deum nobis per Christianæ disciplinæ sacra, piaculæque possumus propitiare.

III. Quid? quòd si de solis humanis foret consulendum, nobis certè nunquam subitum, atque inconsideratum e vita discessum concupiscere oporteret. Quis nanquè adeò ferox inter commercia hominum adoleuit, qui acerbè, penitusquè, & suos, & sua oderit, ut antè mortem testamenta conscribere, mutare, obsignare, dicere aliquid, aut reddere, si cui debet, ad patriæ, ad affinium, ad sui denique tranquillitatem pertinacitè nolit? Qui liberis consilia, amicis, ut fecit Socrates, dare oscula negligat? Timeamus itaque, quantum humana, quantum sunt æterna æstima-
manda, timeamus inquam inopinatam, subitamque mortem, Deumque propterea vniuersalis Ecclesiæ vocibus enixè præ-
cemur,

cemur, vt nos ab eadem pro immensa sua benignitate tueatur.

IV. At nostri suscepti memores instituti, partem esse putamus, diligenter expendere, quâ methodo a causis huiusmodi interitus solertèr declinemus.

V. Enim verò daturi methodum præseruandis improuisis mortibus, quæ ab internis causis dependent, initio admonemus, hanc normam per Medicos vnicè deriuandam esse ab hygiene, & therapeia illarum affectionum, quæ in aliquem ex subitaneis morbis possunt transire, vndè ægri repentè decedant: propterea quicumque studiosè legerit capita superiora de signis, certè non obscurum tenebit principium, a quo huiusmodi præcautionis discrimina desumenda veniunt. At, quoniam innumeræ, vt exposuimus, existunt nostrorum corporum affectiones, quæ subitam mortem inferre valent, idcirco sapiens, oportet, expertusque sit Medicus, vt consilium, vnicuique congruum, adhibeat. Sed cum adhuc nonnulla in genere demonstrari possint, ea nunc summatim exponere non omittemus.

VI. Corpora, improuisis hisce casibus subiecta, vel sunt aspectu sana, vel euidentèr ægra. Ab hac verò vniuersalissima diuisione mihi petenda videtur præcipua partitio methodi præseruatiuæ. Et quidè, vt de

*Corpora impro-
uiso fato subiecta
nunc tanquam sa-
na; nunc velut æ-
gra consideranda:*

utroque membro diuisionis absque vlla confusione differamus. Sit.

Qua methodo præseruanda sunt corpora aspectu sana.

C A P U T XXII.

Corpora aspectu sana tripliciter expenduntur.

Corpora, quæ tanquàm sana nostros incurrunt in oculos, & summa nihilominus cautione egent, ne inopinatò diem suum obeant, tripliciter considerari possunt; primò cum nimia plethora, seu cum athletico habitu; secundò cum nimia obesitate, & corpulentia; tertio cum nimia animi imbecillitate.

a p. aphor. 3.

Athletica quomodo præseruentur.

II. Primò corpora athletica, cum ad summum bonitatis deuenerint, iuxta ^(a) Hippocr. effatum, statim soluenda sunt, celeri adhibitâ phlebotomiâ, diætâ, vini abstinentiâ, atque corporis exercitatione. Etenim athletæ (vt Plinius aiebat de Luna, quæ orbe pleno repentè per eclypsim est nulla) propter nimiam partium foris, intusque canales plenitudinem, repentinâ interdum morte eclypsantur; ac proindè solâ iuuantur diminutio-

ne

ne quantitatis sanguinis , ac subtractione molis , qualitatique alimentorum , & potuum , ut hac ratione , si quid reliquum extremis vasis hæret impactum , motu corporis dissoluatur , remisceatur , atque , in gyrum actum , maiori denique parte transpiret . Neque porro apud istos exercitatio procuranda est , priusquam vasa depleta sint , & diminutum alimentum , ne illud idem , quod in præcautionis auxilium inducitur , improuisam mortem disruptione vasorum acceleret .

His quando imperanda exercitatio.

III. Sed omnis certe prophylaxis hisce , in corporibus inutilis euadet , nisi altior quædam plethoræ radix optimè cognoscatur , & parumper debilitetur . Hæc autem illa est , quâ sani homines tantoperè gaudent , stomachi nimirum validitas ; vnde non leuis apud eosdem peccandi in ratione victus fiducia , atque incitatio proficiscitur . Ij enim cibos non modò nimios , sed absque vlllo delectu ingerunt , citòque in chylum conuersos intrà sanguifera transducunt . Sed , cum non æquali proportionem transpirent , necesse est , ut illorum vasa impleantur , diffilitura ple-runque , cum plus æquo distracta fuerint . Sciant igitur qui bono , validoque sunt stomacho , præsertim si , extrà adolescentiam positi , studijs incumbant , hostem intrà se gerere , qui , nisi accuratè cauerint , improuisæ morti causam aliquando præbebit . Etenim

Stomachus validus morbosæ plethoræ fomes.

Ab exercitio, & etate cibi indigentia definienda.

Quenam partes, & cur minus perspirent in sessilem vitam ducentibus.

a In sua statica sect. 3. aph. 35. Saluberrimū Sanctorij præceptum.

Debiliores stomacho cur plerunque longævi.

b In eius vita a semetipso descripta.

ij, quoties se motibus non exercent (hoc autem diligentèr notandum) modico egent cibo, tanto scilicèt, quanto duntaxat opus est ad reparanda fluidorum dispendia, quæ non multa impenduntur in illorum transpiratu solidorum, quæ motui aeris, sanguinis, & liquidi neruorum tantummodò inserviunt: minimum enim est, quod à penè quiescentibus istorum artuum musculis, & succutaneo organo insensibilitèr perspirat.

IV. Nequè verò in alimentorum, potuumque genere vlla vnquàm securior, pro tuenda valetudine, inueniri potest via, quàm quæ indicatur à ^(a) Sanctorio, & sequenti aphorismo perstringitur -- *Illà cibi quantitas est saluberrima, dum a cibo corpus suis negocijs eadem agilitate vacat, ac si esset ieiunium* -- Hoc autem consilium opportunum est non pro solis plethoricis, sed pro alio quouis habitu, qui sanus, atque incolumis seruari cupiat. Falsò propterea homines de natura sua vulgò queruntur, quòd ventriculi languore, atque imbecillitate afficiantur. Ijs enim ipsemet morbus tùm peccandi, tùm se se interficiendi facultatem adimit; cum, si semel horum quis cibo, siue prauo, siue copiosiori, usus fuerit, statim erroris admoneatur. Hinc stomacho debiliores plerunque euadunt longæui. Vt præ cæteris insigne, ac vulgatum habemus exemplum in celeberrimo ^(b) Ludou. Cor-

Cornaro , qui solius adminiculo sobrietatis prosperâ valetudine vixit vltra sæculum. Verùm longiùs fortasse progredimur , fallente nos cupiditate plethoricos habitus præseruandi.

V. Deindè, obesa nimiùm, & pinguia corpora a repentino mortis periculo tuentur primò ea omnia, quæ tollunt plenitudinem lymphatico-pinguem viscerum, vasorum, & carniùm; cuiusmodi sunt epicraticæ purgationes cum pillul: tartar:, aloeticis, de ammoniaco, & similibus; secundò, quæ benignè dissoluunt residuam mucosam, viscidulamque fluidorum partem, eamque potissimùm per vrinam deriuant; nimirùm terebinthinata, oximel: scill:, acidulæ etiàm aluminosæ; dummodò tamen homo ætate sit vigenti, ac iuuenili, quem in sensum accipendus est ^(a) Timæus, cum in obeso nimiùm corpore huiusmodi aquam proficuum obseruauit; tertio parca victus ratio, quæ partem detrahat ciborum præsertim humidorum, eisque substituât mediocriter exiccantia, atq; aromatica; quartò ea, quæ ab ipsis carnibus perpetuò demulcent ichores viscidulos, vt frictions, & fonticuli; tandèm accurata, & nunquàm intermissa corporis exercitatio, per quam fibræ musculares supra vasa, & supra glandulas validè nitentes, humoresurgent, comminuunt, volatilizant, aptosque reddunt ad diuresim, ac diaphoresim, quæ qui-

Epicratica purgatio quam plenitudinem adimat.

Plura Obesis proficua remedia.

*a cas. med. lib.
6. cas. 3.*

quidem sunt viæ , per quas fanis in corporibus ea recrementa secedunt , quibus collectis , præcoces morbi , mortesque sæpè accersuntur .

*Timidi quomodo
præcauendi.*

VI. Denique illi homines , qui quantumvis corpore fani videantur , animo tamèn ægrotant , cuiusmodi sunt extra modum timidi , ac pusillanimes , saluberrimum præcautionis consilium inuenient , si ipsi se , & alij illos tueantur a subitis , atque improuisis gaudijs , aut timoris occasionibus . Etenim cum huiusmodi corpora fortita sint cerebri , & præcordiorum fibras cum tono minimè resistenti , seù maximè languido , idcirco prudenter fugere debent ea omnia pathemata , quæ improuisam , validamque in cerebro excitant ideam lætitiæ , vel timoris , propter quam alterantur diametri vasorum , perturbatur motus sanguinis , nec non rithmus vndarum fluidi animalis per nervos , præsertim in præcordia ; ac proindè subuertitur motus cordis , & totius sanguinis non sine euidenti discrimine integræ dissolutionis ipsius vitæ , quæ cum perenni , ac regulari motu istorum præcipuè fluidorum per corpus circumagitur .

De methodo præseruandi a subitaneo interitu corpora valetudinaria.

C A P U T XXIII.

NON arbitror in id mihi studium incumbendum, vt sub isto capite exponam singulas præseruandi rationes, petitas ab omnibus singillatim, morbis, qui ægros in subitas neces possunt adducere; immensam enim ac penè infinitam rem imprudens tentarem: cum quilibet Medicus ex particulari vniuscuiusque morbi pathologia, ac therapeia (vt cap. XXI. innuimus) methodum, ac remedia præseruatiua ex se ipso copiosè ducere valeat. Quæ enim factum iam morbum tollunt, plerunque antefacta prohibent. Dicemus itaq; breuiter, ac veluti per genera, vt, signatis quibusdam quasi sedibus, Practicorum memoriam iuueamus.

II. Et quidè, vt hîc etiàm loci congruum ordinem sequamur, considerabimus ex huiusmodi valetudinarijs corporibus alia, interiùs, alia exteriùs ægrotare, iuxtà quam diuisionem prophylacticas medelas apertiùs inueniemus.

*Ex valetudinarijs
alij interiùs, alij
exteriùs ægrotant.*

III. Inchoantes verò ab internis morbis, quam isti varijs modis inuicèm permisceantur;

tur; immò rarò malum vllum sine complica-
tione prorogetur; attamen quò clariùs, ac
firmiùs medelarum notiones Curantium ani-
mis hæcant, operæ pretium censemus in re
præsenti generales tum ipsarum ægritudinum,
cùm remediorum ideas omninò distinctas tra-
dere, quas Medicus pro sua deindè pruden-
tia in particularibus casibus facilè componet.

*Triplex affectio-
num genus valetu-
dinarios ad subi-
tum interitum dis-
ponit.*

IV. Præternaturales affectiones partium
maioris vsus, quæ homines valetudinarios de-
tinent, tandemque repentè possunt occidere,
ad tria præsertim genera reducuntur; primò
ad lentas corrosiones; secundò ad pertinaces
conuulsiones; tertio ad congestiones. De
singulis seorsum agemus, etiamsi corrosio
spasmus, spasmus congestionem, & e con-
trario, vel perturbato ordine, singulæ sin-
gulas inducant.

*Primum est in-
ternorum sangui-
ferorum lenta cor-
rosio.*

V. Lenta corrosio internorum sanguife-
rorum, siuè aneurysma sit, siuè varix, vt-
potè frequens causa inopinatæ mortis, meri-
tò omnium prima se nobis offert perpenden-
da: vtra enim sit, cum alicubi integrum
tollit membranarum repagulum, illicò trans-
uersam, deterrimamque sanguini viam intrà
cauitates aperit, morteque perimit impro-
uisâ.

VI. At verò, vt plura simul comple-
ctamur, illud, præ omnibus, hisce in casibus
valere censemus, quod proponit ^(a) Hipp.
in

^aLib. I. de morb.
n. 10.

in pectoris , ac pulmonum varicibus , quarum sub nomine aneurysmata comprehendere videtur ; inquit fanè . *His confert , si circa exordia curandos susceperis , ut manuum venæ relaxentur , & victus ratione utatur , ex qua siccissimus , & maximè exanguis euadat .* Neque certè diuturna praxis ullam tutiorem præservandi methodum nos edocuit , quàm si huiusmodi ægri , post parcas inter initia phlebotomias , in viuendo sint continentes , abstinentesque . Plures idcirco nouimus religiosos Viros , qui præcordiorum aneurysmatibus correpti (^a) vt superiùs obscurè indicauimus) propter accuratum vitæ regimen ad vltimum vsque senium peruenerunt , ac non nisi ex lenta tabe , vel hydrope paulatim decesserunt . Contra verò quotquot istiusmodi mali genere diuexati , genio , & gulæ indulserunt , vel immoderatis motibus corpus exercuerunt , omnes repentina morte ad sepulcrum festinasse recordamur .

VII. Nostris porro experimentis ratio non dubia suffragatur . Etenim is , qui varietate utitur , ac multitudine ciborum , potuumque , necesse est , vt multum indè sanguinem , varijs etiàm acredine pollentibus particulis refertum , ingerat . Is paritèr , qui vehementibus tam aeris , quàm exercitiorum motibus sese obijcit (quoniam solida contra fluida , & vicissim fluida contra soli-

Varices pro aneurysmatibus accipit Hipp.

Horum prophylaxis ex eodem .

Authoris exempla .

a Cap. 19. n. 4. Sobrietas , & moderatum exercitium iisdem prodest .

Experimenta ratione comprobantur .

da maiori nisu impellit, & vrget) necessario inceptam iam vasorum corrosionem, ac distractionem promptius auget, ac perrumpit, quàm qui rectâ vtitur, ac moderatissimâ ratione sex rerum nonnaturalium, & præsertim diætâ, quam tan-
 aDe Fract. n. 29. toperè laudat ^(a) Hipp. in vlceribus. Euidens fanè, si ab animantibus etiam discedamus, exemplum præbent flumina, quæ, licèt ripam pluribus locis perruptam habeant, tamen extra illam non diffluunt, neque in vicinos campos euagantur, nisi cum noua, magnaue accedat recentium aquarum copia, vel aduersus ventus profluentibus vndis vehementissimè obsistat, ac renitatur.

Quomodo lymphatica in præcordiis vel cerebro debilitata, ne breui disrumpantur, præcauenda.

VIII. Quod de solis sanguineis vasis hucusque protulimus, ad lymphaticorum quoque texturam debilitatam referri posse non dubitamus. Etenim, si huiusmodi lymphaticorum vitium, in præcordiis, vel cerebro existens, teneat hominem, qui modicum cibum, & parciorem potum vnâ cum benignis vulnerarijs vsurpet, is plerunque consenescit, ac lentè quoque cum ipsa vasorum ægritudine commoritur. Contra verò, si homo iste helluo fuerit, & bibax, magnâ ocyssimâque subortâ feri intrâ ventres effusione, alijs etiâ concurrentibus causis, interdum occidit inopinatò.

IX. Pauca nunc addenda putamus de vulnerarijs decoctionibus, quæ, cum satis superque apud Medicos innotescant, longo
 fer-

sermone non indigent. Dicemus duntaxat, illas, si temperatae, nec admodum resinosae fuerint, acrae, quod in fluidis dominatur, facile absumere, talemque sanguini crasim conciliare posse, per quam fibrae discissae, aut plane coalescunt, aut saltem ab ulteriori plerunque vindicantur erosione. Quinimò quoties impendit periculum effluxuri e vasis magnâ copiam sanguinis, ad fauciatorum, ut aiunt, anchoram erit confugiendum, scilicet ad opium usum, ad fungum melitensem, ad medicamenta ex vitriolo praeparata, aliaque huius generis, quae, & sanguinis impetum, & vasorum laxitatem coercendo, futuram ex nimia haemorrhagia improvisam mortem saltem suspendunt.

Ex vulnerarijs decoctionibus quales ad usum reuocantur.

X. Rationem deinde praeservandi a subita nece illos homines, qui pertinacibus convulsionibus detinentur, (quam secundo loco tradendam posuimus) nemo proximè attingere, multò minùs complecti poterit, nisi prius loca, & causas convulsionum accuratè distinguat. Etenim, si spasmodicae passiones fuerint in stomacho, hypochondrijs, vel utero, pendeantque a succis adsubtile, & sulphureum acrae exaltatis, eo in casu conducunt aquea, subacida, emplastica, balnea, ducia, serum, & lac. Quinimò ad antidota etiam recurrendum erit, ubi venenorum sit metus; quemadmodum, si dolores urgeant, ad moderata quoque narcotica, sulphur vitrioli, ens veneris, aut bezoar-

Ratio praeservandi in spasmodicis a materia subtili productis.

Ex materia viscida aliter tractandi.

ticum iouiale. Si verò viscidulum sit fermentum, sed absque suppuratione, tunc oleosa cum fluidis, martialia, amara myrrhata, & præsertim rhabarbarum, & cortex peruuianus, cum specificis anthystericis, & antispasmodicis, mirè conferunt; eoque magis si vermes in discriminis causam venire cognoscantur; quo in casu etiam ad mercurialia tutò deuenimus.

In pectoris conuulsionibus pars affecta diligenter perquirenda.

XI. Si conuulsiones obseruentur in pectore, videndum, vtrum in pulmonibus, an etiam in corde, & magnis vasis; & tunc maximè ad causas respicere oportebit, & potissimùm cognoscere, vtrum de sepulto tuberculo, vel aneurysmate sit dubitandum, ad quorum malorum discrimina prophylaxis quoque erit dirigenda. Porro, si solitarius fuerit, aut cum simplici lymphæ congestione thoracis spasmus, tunc vsurpanda erunt, iudicio Curantis, oleosa, sulphurata, terebinthinata, succinata, camphorata, emulsiones, aliaque multi generis aquea, & diluta. Si, præter spasmodicas contractiones, dolores, & febres vrgeant, laudantur iuxtà doloris gradum, ægrique vires, etiàm phlebotomiæ, & mitissima paregorica, de quibus prudens, ac sciens Medicus opportunè decernet.

His phlebotomia quando conueniat.

Cardiaca præscribendi ratio.

XII. In reliquis, vbi malum hæret præcordijs, & erosioni metus longissimè fuerit, identidèm sunt præscribenda cardiaca, atque

atque etiam, si opus fuerit, quæ ex stibio, vipera, mumia, & myrrha conflantur.

XIII. Deindè si conuulsiones existant epilepticæ, vel ad epilepticam indolem tendentes, perpendendum erit, num affectio sympathica sit, ex infernorum scilicet viscerum, totiusque corporis consensu, an idiopathica ex peculiari cerebri passione. Etenim iuxta hanc diuisionem præseruatorias curationes inter se admodum diuersas instituemus. Siquidem, si fuerit vitio stomachi, & succorum intestinalium, omni alio pharmaco melior est vomitio, & aluideiectio, per epicrasim instituta. Hinc passim Romæ occurrunt multi, qui, licet scotomijs, alijsque capitis affectionibus, fortes apoplexias, subitasque neces minitantibus, iamdiu tentati fuerint, senes adhuc decrepiti, ope Pill. de Succin. Craton., de spuma chalybis, vel alterius benigni soluentis, identidem intra annum repetitorum, seruantur incolumes.

Sympathicæ epilepsie vomitus et epicratica purgatio proficua.

Hæc Romæ præsertim ab apoplexia præseruat.

XIV. Si verò huiusmodi affectiones a recurrente vasorum sanguineorum plenitudine, aut suppressis hæmorrhagijs dependeant, tunc phlebotomiæ interdum instituendæ, ac fonticuli etiam admouendi erunt.

Phlebotomia quædo celebranda.

XV. Quod si tandem eadem mala, ob inductam in cerebro labem, idiopathica etiam euaserint, nullo certius remedio extra limites inferendæ subitæ mortis contineri possunt, quam

In epilepsia idiopathica abstinere a uino magnum remedium.

a Lib. de infomn:
n. vlt.

quàm, si æger abstemius spontè factus, specifica antepileptica, ac laudabile vitæ regimen perpetuò adhibuerit. Nec meditata solum, sed diù etiam experta in præsens referimus; quibus sanè observationibus ipsius quoque (a) Hippocratis consilium accedit; is enim agens de infomnijs, comitiales morbum, aut insaniam significantibus, monet, ut *agri cibis paucis utantur; ita namque integram valetudinem sibi tota vita comparabunt.*

In congestionibus
curandis Medicus
sit prudens.

b 1. epid. sect. 2.

XVI. Denique circa congestiones nonnulla brevitè disseremus; hæc nanque, cum nimio, varioque inter se discriminentur intervallo, Medentium ingenia, usu firmata, ad capiendum consilium in arena duntaxat mouere possunt. Prudens itaque Medicus in horum morborum curatione ita se exerceat iuxta (b) Hippocratis oraculum, *ut prosit, aut non noceat.*

Iuxta congestæ
materiei indolem
prophylaxis dirigenda.

XVII. Cum verò congestiones modò imò in ventre, modò medio, modò in capite fieri contingat; nunc ab humoribus lentis, & crassiss, nunc a salinis, & acribus, nunc demùm a mixtis, & sulphureis, siuè cum suppuratione, siuè sine ea; equidè arbitror summo Curantium iudicio, atque experimento opus esse, ut hisce in casibus recta præseruandi ratio instituat. Illud solummodò in genere admonemus, scilicèt ubi viscidum, ac salinum phlegma in aliquo ventre peccauerit,
con-

conducere rhabarbarata , aloetica , chalybeata , stibiata , potum Thè , vel Coffè , therebinthinata , aliaque gummosa , tenacitatem soluentia : vbi salinum , & acre , iuuare aquea , succos herbarum epicerausticarum , diluta , latiginosa , oleosa , & alcalica , partim fixa , vt stibium diaph. , partim benignè volatilia ; vbi tandem vitium est in sulphureis , mixtisque principijs , mixta remedia vtilia fore , præsertim si de occulta dubitetur suppuratione , quo in casu , post phlebotomiam , initio morbi , si res postulat , institutam , ea vsurpanda , quæ pus , ac saniem dulcificare , quæ sphaecelum arcere , quæ demùm , rupto abscessu , vlcus abstergere , & consolidare valent . Eligat itaque peritus Medicus ex omnibus optima , & vnicuique adhibeat in re tunc præfenti , quæ magis congruunt , illius apud

(a) Celsum consilij perpetuò memor , nempe
-- nulla re magis laborantem iuuari , quàm tempestiua abstinencia , semper querentes non quid Medico liceat , sed quid agro salutare sit , cui vehementer nocet , quoties in eius , quod assumitur , vel tempore , vel modo , vel genere peccatur .

XVIII. Sed , stante eâ diuisione , quam circa initia huius capitis posuimus , superest , vt agamus etiàm de methodo prophylacticâ dirigendâ ad homines externis morbis valetudinarios . Cum verò certum sit apud ista corpora idcirco sartam , tectamque interno-

rum

a Lib. 2. cap. 17.

Opportunum Celsi consilium .

Externi morbi diuturni valetudinarijs potissimum viles , & cur .

*Quomodo tractan-
di ne subito peri-
mant.*

rum viscerum texturam seruari, quia prauis humores ad artus cum podagra, aut quouis tumore, vel ad superficiem corporis cum vlcere, fistulâ, scabie, vel alio morbo decumbunt; profectò vniuersa ratio præseruationis a subitis malis, subitas neces inferre valentibus, versari videtur circa auxilia, quæ primò seruare possunt firmum, validumque fibrosum rete internorum viscerum, & vasorum, vnâque simul congruam fluxilitatem, dulcedinem, & crasim liquidis conciliare; vndè quidquid intùs redundat incongruum, atque impermiscibile, excitato confestim stimulo, foràs vtilitèr propellatur, ac veluti despumetur; deindè, quæ simul tollere valent in affectis externis locis ea impedimenta, quæ aliquando obijci possunt ipsis salutaribus fluidorum propulsionibus, remoris, ac secretionibus.

Methodus generalis præseruatina.

XIX. In genere itaque iuuabunt alimenta optimi succi, iura interdum viperata, serum cum infusione rad. chinæ, & alia eiusmodi, quæ robur solidis partibus, benignamque volatilitatem, ac fluxilitatem humoribus tribuunt; simulque ea omnia, quæ partes externas ita tuentur, ac disponunt, vt nullo callo, nullâue, etsi minimâ, constipatione laborent, per quam internis nisibus renitantur. Nunc ad Artis Magistros, non ad solos Candidatos scribimus; eâ proptèr non pudet breuia tantum

me-

medendi monstrare compendia . Illud tamen docuisse nunquam fatis contenti erimus, frustra nempè præseruandi rationes a subito interitu illum foris quærere ex medicaminibus, qui domi spreuerit diætam . Cætera Medicinæ præsidia interdum fallunt, vnum nullo vnquam tempore fefellisse comperimus, rectum scilicet vitæ regimen, ac tranquillum, infractumque in benè, vel malè valentibus animum : ijs enim duobus veluti axibus vniuersus ferè præseruationis orbis a subitanea morte circumagitur . Nequè profectò hâc super re decipi nos patitur Diuinum illud monitum apud (a) Marcum, vbi Christus Discipulos admonet, vt sobriè viuant, & a grauibus temperent Mundi curis, ne subitis mortibus causas exhibeant -- *Attendite vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina illa dies: tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.* Sileat igitur Medicus, vbi Deus ipse loquitur; & quidem sine parabolis certiores prophylaxis rationes nos edocet, quas certè annuâ calamitate docti, vt mox videbimus, viuâ deinceps memoriâ retinere debemus.

Diætæ cæteris remedijs præstantior.

a cap. 21.

Reflo viuendi regimini animorum tranquillitas iungenda, ex diuino etiam Oraculo.

Finis Primi Libri.

O

De

DE SVBITANEIS
M O R T I B V S

In particulari

LIBER SECVNDVS.

DE SVBIA NELLE

M O R T H V S

REVERENDI

GOVERNANTI

DE SVBIA NELLE

M O R T H V S

IN PUNCTUM

LIBER EDITIONIS

ANNO 1717

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

IN PUNCTUM

DE SVBITANEIS MORTIBVS

ILLARVMQVE CAVSIS

Quæ decursu annorum
1705. & 1706.

ROMÆ CONTIGERVNT.

LIBER SECVNDVS.

*V*oniàm Libro pracedenti quæsitum est in genere quid subita mors? quales sint eius cause? quæ etiam signa, quæque ad illam auertendam remedia, ut vires nostræ tulerunt, ostendimus. Iam hinc superest, ut secundo Libro agamus in particulari de ijs subitaneis interitibus, qui Romæ per hæc tempora crudeliter defauierunt; daturi etiam exemplarum subitarum ægitudinum, quæ va-

ga-

gabantur, tum nonnullorum, qui eisdem correpti vel euaserint, vel decesserint. Admonentes interea, ut ad memoriam reuocentur ea, qua in limine prioris Libri Benigno Lectori proposuimus circa rationem, propter quam de Subitaneis Mortibus scribere decreuimus.

Quaritur, an causa repentinorum mortuum, quæ Romæ per hæc tempora grassata sunt, fuerit uniuersalis, & simplex, an verò particularis, & mixta.

C A P U T I.

Acturi nunc de mortibus, quibus hoc anno tot Romani Ciues, atque Incolæ repente sublati sunt; inuestigabimus primo loco, communis ne, an particularis earundem causa latuerit in singulis.

II Nos minimè fugit, libitinam certis annis, annorumue tempestatibus, non modò in hominibus, ex pestilenti aeris constitutione proficiscentem, sed vel in brutis animalibus, pecudibus nempe, capris, aliisque ex certa aeris labe, vel aquarum, & pascuorum defectu, vitioque natam, improuisò debaccari. Vndè aureis versibus cecinit (2) Fracastorius noster.

Mors repentina quandoque grassatur in homines & bruta ex causis uniuersalibus.

a In siphil.

Inter

*Interdum pœnas animalia sola dedere ,
 Aut multa, aut certa ex ipsis : memini ipse
 malignam
 Luxuriam vidisse anni , multoque madentem
 Autumnum , perflatum austro , quo protinus
 omne
 Caprigenū pecus è cunctis animantibus unum
 Corruit :*

*Repentinæ mortis
 Romæ nunc gras-
 santis causa non
 fuit vniuersalis ;
 sed cuicumq; mo-
 rienti particula-
 ris , et propria .*

a 1. de diet. n. 3.

*Huius discrimi-
 nis causa non fuit
 vsus tabaci .*

III. In nostra tamen hypothese probabilius ducimus , causam improuisarum mortium non vnâ omnibus absolutè communem , sed singulis morientibus maiori ex parte propriam extitisse . Quod fanè , tametsi præ meratiocinando ex signis facillè fuerim affecutus ; tum verò mihi tandem placui , cum internum animi sensum externo ipsius rei testimonio , atque certâ experimentorum fide comprobatum intellexi . Ex sequentibus enim apparebit , peculiare , suasque præcipuas cuique causas , seu immaturæ dissolutionis , vt ita dicam , semina paulatim genita , denique confestim ad actum fuisse reuocata , iuxta illud ^(a) Hippocratis , *non enim repente morbi hominibus accidunt , sed , paulatim collecti , acceruatim apparent .*

IV. Quid enim tabacum incusabimus ; cum nonnulli , quorum nares nunquam pulvis iste inquinauerat , ex tempore viderint

occasum ? Quid veneficas ex terræ motibus exhalationes ; cum ij præcipuè a subitaneis tum morbis , tum mortibus se feliciter vindicauerint , qui diruta ex soli conuulsionibus loca potissimum incoluerunt ? Quid cuculatae abusum ; cum qui a triginta iam annis nunquam non semel , sæpè bis in die (quos inter Cl. D. Placentius Med. Urbis Senior , & octogenario maior , vt & ipse ego , cæterà cauti , numeramur) hoc potu vsi sunt , nullo , vel minimo per hæc tempora symptomate laborauerint . Contra inter eos , qui nunquam illam degustarunt , multi subito interierunt ? Quid tandem ignotum aeris venenum culpabimus ; cum extispicia varias , notissimasque causas rerum naturam diligenter quærentibus apertissime detexerint ?

Non exhalationes ex tremotibus .

Non Cuculata .

Neque venefica vis aeris .

V. Firmant verò sententiam de particulari in singulis causarum concursu præteriti etiam euentus illorum , quos vitam cum improvisa morte commutasse nouimus , priusquam à SUMMO PONTIFICE imperatum nobis fuisset , vt anatomico cultro sepulta veritas erueretur . Etenim nonnulli sublati fuerunt cum indicijs subito disrupti sanguiferi canalis , quem iam varix , aut aneurysma intrà thoracem , vel abdomen debilitauerat . Multi per fortissimam apoplexiam , ob interceptum , effusumque sanguinem intrà cerebrum . Alii demum ex magno , ac pertinaci præcor-

Authoris experimenta de causa particulari in singulis morientibus

*Nemo nisi va-
ludinarius, & in-
temperans repen-
tè perijt.*

*Subita mors in-
ijs ad malam cri-
sim referenda.*

diorum spasmo, aut paralyfi, vel ex obstru-
ctione viarum cordis, magnorumque vaso-
rum; vndè, impeditâ sanguinis traiectione
à corde tum in pulmones, cum in cerebrum,
vitale illud, ac reciprocum istorum viscerum
commercium ex tempore interciderit. Hoc
verò perpetuò est obseruatum, vltimum nem-
pe diem repentè a nemine, quod sciam, vi-
sum fuisse, qui labe aliqua fluidorum, vi-
scerum, aut saltem canalium a multo tem-
pore non laborauerit, quique simul non fue-
rit stationarius miles in castris bacchi, aut
veneris. Quibus fit, vt ipse crediderim, re-
pentinis hosce casus non sanorum plerun-
que mortes, sed quandam veluti humanæ
naturæ despumationem, seu malam crismam
extitisse apud illos, qui iamdiù palàm, vel
secretò, infirmâ, atque ægrâ valetudi-
ne fuerunt: crisis enim apud theo-
ricos definitur, subita mu-
tatio in morbis ad salu-
tem, vel ad mor-
tem.

Demonstratur, inequalem aeris constitutionem fuisse etiam inter causas vagantium repentinorum mortium.

C A P V T II.

Licet dubitationi non sit locus, quin celeres interitus, Romæ hoc præsertim tempore contingentes, magnâ ex parte prædispositis vitio aliquo corporibus debeantur: negare tamen non ausim vniuersalem aliquem cœlestium, terrestriumque causarum concursum ad hunc producendum effectum conuenire potuisse, sine quo forsitan, nec adeò numerosa, nec adeò subita morientium clades contigisset. Hic autem concursus, vt mea fert opinio, acceptus potissimum referendum esse videtur præteritarum indoli tempestatum, quas nemo, vel lippus, non vidit excessu quodam intemperierum insidias ægris iam corporibus facilè parauisse. Præcessit enim æstas feruida, atque admodum sicca; deinceps Autumnus, austro plerunque comitante, pluuiosus; tandem hyems viguit inæqualiter borealis, & australis. Vndè nil mi-

Constitutiones aeris quomodo subitam mortem sollicitauerint.

*Impetus liquidi
auctus intra solidū
minus resistēs sepe
funestissimus .*

rum , si tūm solida fuerint enervata, tūm fa-
les acres , partesque sulphureæ a præferuida
elapsi anni æstate (balsamico-oleosa , aquosa-
que, & dulcia sanguinis componentia plūs iustò
dissipante) intrā Romanorum corpora præ-
dominium acceperint ; indèque propter no-
uos motus , & aculeos , periculum valetudi-
narijs struxerint improuisum . Nihil enim
tām promptè subitanèam mortem solet infer-
re , quàm si momentum impetus , adauctum
in fluidis, debilitatam alicubi resistantiam soli-
darum partium maioris vsus constanter vr-
geat , superetque .

*2 De morb. sacr.
n. 15.*

*Auster & Aquilone
lo noxij ex Hipp.*

II. Quæ autem , & quot sint mala , quæ
nobis obueniunt ex austro , & aquilone , cla-
rè , ac sapienter edixit ^(a) Hippocrates per
hæc verba -- *Cerebrum ab austris quidè solui,
& humectari , & venas laxiores reddi . Ab
Aquilonis verò flatibus, quod sanissimum est in
cerebro , compingi , quod verò morbosissimum , ac
humidissimum est , excerni , & forinsecus circum-
alluere .*

*Roma Auster
deterior .*

III. Cum verò , experiamur fermentati-
uas particulas , ex Africa per austrum adue-
ctas , deteriores reddi exoticorum quorun-
dam miscellâ principiorum , quæ ex romano
solo passim eleuantur ; exinde facile est cau-
sam inuenire , cur multigeni, intrā prædispo-
sita ciuium corpora collecti, erodentes humo-
res , certo quodam tempore delitescere , sen-
sim-

simque vires, per aeris pabula captare potuerint; vt denique, accedente nouissimâ quâcumque causâ, necem subitò intulerint, inductâ post nouum, extraneumque motum, sanguinis plerunque coagulatione, quam serositatum defluxio, atque exundatio consequitur, & de qua, coacti exemplo lactis, egregiè idem locutus est ^(a) Hippocrates, cum modum exponit, quo ea operantur, quæ ex cœlo nobis obueniunt, si ad ea, quæ in corpore genita sunt, corrigenda inepta fiant. Sales enim acres, ab autumnii pluuijs influorem nostris in corporibus euecti, nunc per aquilonares ventos perspirare impediuntur, nunc verò ab austro vlteriùs fusi, transfuersim aguntur.

IV. Interim, si cupis modum, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infensis particulis imbuitur, & quomodò interdum per ventos huc illucquè transferatur, plenè id habebis a ^(b) Franc. de la Boë Sylu.

Sanguinis coagulationem serositatum exundantia consequitur.

Hipp. de lacte coacto exemplum.

a 4. De morb. n. 26.

b In append. ad prax. tract. 10. n. 124. & seq.

Ad-

*Adducuntur quedam argumenta ad
confirmandum non ex uniuersali so-
lùm causa tot hominum discrimina
Romæ contigisse , sed ob morbosas
eorundem corporum dispositiones , ac
potissimùm intemperantiam .*

C A P U T III.

Ria hìc obseruatione digna
vlteriùs occurrunt , quæ ve-
ris , obscurisque detegendis
subitaneorum interituum hu-
ius anni causis nouam lu-
cem afferre possunt . Pri-

*Nobiles, & tem-
perati repentinam
mortem non subi-
erunt .*

a Loc. sup. cit.

*Contrarium ac-
cidit vbi ex causa
uniuersali, testan-
te Syluio .*

mum illud esse videtur , quod nemo fortè
Nobilium , aut eorum , qui frugi vitâ vtun-
tur , vtcumque subitaneis morbis correptus ,
vitam subitò deseruerit : certissimo quidem
argumento , non a solo aeris vitio vagantes
Romæ morbos , mortesque ortum habuisse ;
cum affectus olìm apud Leidenfes epidemi-
cus , quem tantâ sedulitate describit ^(a) Syl-
uius , & cuius omnem causam ex aere , tunc
plurimùm a statu naturali recedente , deri-
uandam putat , priùs & grauius in opulentio-
res , ac deliciores ; ferius , & quodammo-
dò

dò leuiùs in plebem sæuierit .

II. Et quanquàm hisce temporibus nonnulli ex diuitibus apoplexiâ tentati fuerint, adhibitâ tamen opportunâ medelâ, vel ipsi vtcumque conualuerunt, vel syderationes in paralyfes concesserunt. Scilicet quia illi, qui euechymis cibus nutriuntur, qui ab aeris inclementia se se tueri magis valent, quique tandèm, quoties morborum prodromis pulsantur, statim ad remedia confugiunt, vel certè cautiùs deinceps in viuendo se gerunt, talem vitiosorum fluidorum cumulum in se minimè congerunt, qui subitam necem afferre possit. Contra verò pauperes, quemadmodum facultate destituuntur deligendi cibum, & potum, cæteraque ad valetudinis tutelam necessaria, ita passim ad vulgaria, minùsque plerùque salubria, sunt incontinentiores diuitibus; quinimò, quoties alicuius morbi præludijs tentari incipiunt, curationes, vel nullas suscipere, vel prorogare solent; idcirco in ijs tùm solida, præcordia præsertim, ac cerebrum, sensim labefactantur, tùm fluida, ad morbos inferendos, ac prædictis in partibus manifestandos, magis exacuuntur.

*Diuites vtcumq;
repentinis morbis
corrupti præ pau-
peribus feliciùs li-
berati sunt, et cur.*

III. Alterum deindè, quod accuratè paritèr, diligenterque considerandum venit, versatur circa sexum, in quem istarum decursu tempestatum mors furere visa est; hæc enim, vt contrà masculinum hostilitèr agere, ita se-

*Lethalis hæc la-
bes Mares potiùs
inuasit quàm sæ-
minas.*

Apud Sigonium de occident.
imper. lib. 20.

Vnde hoc.

sequiorem sexum ferè intactum relinquere consuevit ; vt vix paucas foeminas subito mortuas ad hunc vsq; diem numerare potuerimus . Conditio sanè morbosæ constitutionis, persimilis alteri, quæ Iustiniani tempore obseruata fuit Constantinopolis , vbi popularis quidam morbus mares magis, quàm foeminas absumebat. An quia mulieres , catamenijs repurgatæ , morbificum apparatus ad irritatiuam , ac suffocatiuam plenitudinem colligere , vt plurimum prohibentur ? An satiùs quia foeminæ, etiàm plebeia, temperantiùs vitam plerunque ducentes , minùs prauorum succorum solent congerere ?

IV. At illud certè ex duabus hisce obseruationibus præcipuè constare videtur , continentiores in cibo , potu , ac venere a subitaneis mortibus se huc vsque opportunè vindicasse ; incautos verò , luxuriosos , vinososque improuisus facillè mortibus concidisse .

Non vnicum signorum genus improvisò morientibus præiit .

V. Postremum sedulò animaduertendum illud sanè est , quod morbi , vnde subitæ mortes ortæ sunt , non semper iisdem signis , ac symptomatibus stipabantur . Etenim aliquibus , per aliquot ante mortem dies , efflorescentia ad cutem apparuit , quâ repulsâ fortissima superuenit apoplexia : vt contigit in primo casu illorum , quos post repentinam mortem dissecuimus . Nonnulli verò, diù ante necem, anhelitu, palpitatione , vertigine , atque animi deliquio sæpiùs correpti , morte tan-

tandem occubuerunt, vt in V. casu obseruatum. Vidimus etiam non paucos, qui, præcurrente thoracis, totiusque corporis conuulsione, sublati fuerunt, quorum numero quartus casus accensendus. Nec defuerunt qui, ex affectione ferè scorbuticâ diù valetudinarij degentes, propter improuisam tandem choleram, subito conciderunt: quemadmodum accidit cuidam Sacerdoti Societ. Iesu. Denique, vt paucis concludamus, non eadem omnibus communia signa mortem præcesserunt, & comitata sunt: vt iure merito fateri possimus, libitinam ex peculiari vniuscuiusque corporis dispositione magnâ ex parte in Romanos grassatam fuisse. Contra verò fit, cum ex principio duntaxat vniuersali frequentes interitus in genus aliquot animalium debacchantur; tunc enim eadem semper indicia, actionumque læsiones, mortem præcurrunt. Hinc legitur apud ^(a) Syllu. anxietates, nauseam, ac vomitum suos in primis ægros inuasisse, & apud ^(b) Fracast., de caprigena clade canentem, signa futuræ mortis tussiculam semper præcessisse.

VI. Accedit etiam, morbos, qui elapsis mensibus ad mortem iter fecerunt, nullâ contagione in affines, necessarios, aut in cadauerum sectores migrare obseruatos fuisse; indicio sanè non obscuro, nullum in ijs viguisse virus, per quod de vllo epidemico,

Q

aut

*Si ab vniuersali
causa, eadem conti-
nuò signa adsunt -*

*a Loc. sup. cit.
n. 4., et seq.*

b in Siphil.

aut pestilenti morbo fuerit metuendum.

Plures Italiae Urbes hac peste alias correptae.

a De caus. sub. mort. cap. I.

VII. Nouum sanè non est per interualla, incertis reditibus, hîc illîc subitaneas mortes ex sporadicis morbis in terris apparere. Etenim non solùm Venetijs, sed & Romæ, alijsque Italiae Ciuitatibus id contigit circa initium præteriti sæculi, vt narrat ^(a) Dom. Tirillus in tractatu, quem de hoc eodem argumento illâ occasione satis diligenter conscripsit. Pariter Romæ sub Alexandro VII. cadauera quamplurima repentè mortuorum adaperata fuerunt a Ioh: Trullio Chirurgo Pontificio, qui, ferè in omnibus, vasorum vel intrâ pectus, vel intrâ cranium rupturas, comperiit. Nouimus etiam ante multos annos in Heturia crebrò homines ex tempore mortuos, quorum causæ modò in cerebro, modò in thorace deprehendebantur, de quorum sanè casibus locutum fuisse arbitramur doctissimum Caro-

b In dissert. epist. de cereb.

lum ^(b) Fracassati. Vt proinde seriò quidem de ipsa morte cogitare, sed mirari minimè debeamus, eandem non rarò clanculum, ac festinanter ad nos venire.

*Numerus morientium in Vrbe forsitan
hoc tempore minor extitit, licet
maior visus sit, ex quo con-
sueti, & exitiales Ro-
mæ morbi nequa-
quàm vaga-
ti sunt.*

C A P U T IV.

N admirationem certè nul-
lam peritiores Medici hoc
anno duci deberent ex pau-
lò frequentiori subitò mo-
rientium numero in Vrbe, si
aduerterint decursu superio-

rum tempestatum, æstatis nempè, autumnì,
atque hyemis, in quibus crebrò repentini ho-
minum interitus contigerunt, morbos Romæ
consuetos, malignas nimirum febres, pecto-
ris inflammationes, aut prauas dysenterias,
ex quibus multi solent decedere, rarissimè
inualuisse; ita vt in hanc nostram temporis
constitutionem illud aptè quadrare videatur,
quod (a) Hippocrates ætate sua obseruauit

*Grassantibus re-
pentinis mortibus
ceteri morbi, et
mortes Romæ mi-
nùs frequentes.*

-- Resolutiones, nimirum, cœpisse ex syderatione, a 1. epid. con-
stit. 3.
& quidem multos ex ipsis subitò mortuos fuisse,

Q 2

cum

*cum morbus esset satis popularis . Cætera incolu-
mes degebant . Vndè, si subitanæ huius anni
mortes , quæ ferè solæ contigerunt , confe-
rantur cum vulgaribus mortibus singulorum
ex superioribus annis, credimus, hosce inter-
tus longè minores inuentum iri . Quid igitur
erit causæ , cur nunc miremur , ploremusque,
(animarum excepto periculo) fortè non
adeò magnum numerum acutissimorum mor-
borum, repentè interimentium , cum plures
mortes ex alijs , ac potissimùm acutis ægri-
tudinibus , elapsis annis , impauidi siccisque
oculis spectauerimus ? Ille siquidè prauo-
rum humorum apparatus , qui aliàs ex æsta-
te pluuia , ac prauitate fructuum nostris in
corporibus paulatim colligi , & vi cuiusdam
fermentationis , ac penè putrescentis liqui-
di , ægros longiori viâ de medio tollere con-
suevit ; hoc anno in se ipso magis existens,
vt ^(a) Hip. dicto vtar, promptior ad motum ,
& potentior hîc ad solida irritandum, scinden-
dumque, illic verò ad fluida coagulandum, aut
dissoluendum, redditus fuit, proindèque adeò
præcipites mortes valuit inducere . Exinde ani-
mos ad spem ereximus, transacto verno æquino-
ctio currentis anni 1706., per nouam aeris, ac ter-
raquei orbis refermentationem, perq; ventorum
permutationem, morbosum istum particularum
concursum, & commixtionem variatum iri: vn-
dè lethalis , ac mortifera constitutio , de sua*

Ratio adducitur.

a De vet. Med.

remitteret sæuitie , Deoque omnium bonorum largitori debitas laudes fospites , hilaresque redderemus . Quod sanè præfagium exitu maximè comprobatum nunc cernimus , cum opus hoc , in lucem edituri , expolimus . Sed quoniàm nullum in terris bonum absque mixturâ mali hominibus accidit , indè fit , vt , dùm de felici , faustâque repentinarum

*Cessatis repentinis
mortibus consur-
ti morbi , et let-
hales recruduere.*

cessatione mortium iure gaudemus , & gratulamur , sub fœnore beneficium nos accepisse præsentiamus . Nunc enim , vel decursu æstatis , acutas febres , lethalesque peripneumonias sæuire passim intuemur , dolemusque .

Quæ remedia hoc anno ijs maximè profuerint, qui a subitaneis morbis, repentinas mortes minitantibus, euaserunt.

C A P U T V.

Vm satis pateat ex antedictis, Nobiles, ac diuites, immò, vt postea resciuimus, nonnullos etiàm pauperes, subitaneis morbis tentatos, hoc anno conualuisse, non dubitamus, quin pius, vtilisque noster futurus sit labor in ijs diligentè recensendis, quibus iisdem ex repentinis mortibus euaserunt. Ita Medici, recurrentibus aliquandò consimilibus anni constitutionibus, firmata nouis experimentis inuenient præsidia, quorum ministerio ægri vel a morte penitus vindicari, vel saltem tantum temporis lucrari valeant, vt antea crimina vitæ (quod cardo rei est) sacrâ exomologesi expiare, seque Numini commendare possint.

II. Et quoniàm ægri, qui morbi vim superarunt, quantum nobis innotuit, apoplexijs cum epilepticis, vel syncopalibus affectionibus, absque vllâ tamen vasorum scissione, aut

aut rupturâ, potissimum tentati fuerunt; idcirco rationi consonum ducimus, ea nunc remedia indicare, quæ in hac temporis constitutione plerunque vtilia deprehendimus.

III. Inter ea verò, quæ maximè proficere visa sunt, primas tenuit sanguinis missio ab ijs, vel illis venis, iuxta ægrorum vires, consuetudines, aut suppressas euacuationes celebrata, & præsertim in Viris plethoricis, nunc ex brachio, nunc ex pede.

*Sanguinis missio
variè administrata
vtilis fuit.*

Vbi aduertimus in affectionibus apoplecticis, cum resolutione alterius cruris, nos proficuum expertos fuisse venæ sectionem ex syderato

Eadem in syderata parte proficua.

talo institutam; fluente enim ex affecto membro sanguine (quemadmodum in coxendicis doloribus apertâ sub eodem poplite, vel in crure, quam ischiadem vocant, venâ, feliciter contingere obseruamus) faciliùs, ac fortiùs dimoueri possunt obstacula conuulsionum, & obstructionum, quæ in vasis læsæ partis spinalis medullæ, vel cerebri basis pertinacitè hærent. Quibus autem hæmorrhoides, aut menstrua restitissent, iuuat ex pede, atque ex podice. Tandem ijs, in quos, vel ob prouectiorem ætatem nulla inferiorum venarum sectio cadebat, vel post alias phlebotomias contumax adhuc strangulatio arteriarum carotidum, & sinuum duræ matris perseverabat, miram opem tulit aperire venas frontis, nasi, & præsertim iugulares, ex quarum

*Inguiales, nasi
&c. venæ quando
aperiendæ*

rum profectò sectione, quanquam serò, & citrà præuias dispositiones tentata, aliquam tamen vtilitatem reportauit Illustrissimus Præful Rota, qui, cum acutâ feбри, & suffocatiuâ pulmonum plenitudine correptus esset, indicatæ missioni sanguinis ex cubiti flexura (dolente nobiscum D. D. Bernabeo diligenti eiusdem Physico) omninò repugnauit: perperam enim hâc de re alstra sibi familiaria consuluerat: factâ postmodum ad cerebrum metastasi, in apoplexiam incidit, & cum minùs speraretur, vt resiperet, incisâ iugulari, statim ad sensuum officia redijt, & suæ compos mentis multas horas pro salute animæ consecutus fuit; licèt eâdem pulmonû affectione redeunte, tandem decesserit.

*Quare vtile sit per
hæc vasa sanguinem
mittere.*

IV. Rationes verò, ob quas phlebotomia venarum frontis, nasi, ac potissimùm iugularium in calidis, & sanguineis cerebri affectionibus iuuare plurimùm solet, petendæ forent ex prodromo nostro, quem Antepoxim morborum cerebri inscribimus; vbi solidè agimus de peculiari sanguinis itu, redituq; per cerebri vasa, ac de sublimi artificio, quo instrumenta respirationis, iuxtà indigentias œconomix animalis, augent, vel minuant impetum, ac proinde molem eiusdem sanguinis, tùm propellendi per arterias carotides, quæ non rectâ, sed obliquâ, atque inflexâ viâ cranium perforant, cùm reducendi a iugularibus, quæ non sparguntur per cerebri sup-

superficiem , sed medijs duræ matris sinibus sanguinem hauriunt . At enim verò , cum hîc versemur intrâ limites propofiti thematis , fatiſ erit indicare , prædictas venas , cum per lanceolam ſcinduntur , affatim illum , vel illi proximum sanguinem profundere , quo intercepto , ſinus tument , cerebrum , ac nervi irritantur , ac premuntur ; & quo expeditè recirculante , cor , & pulmo vltro grauarentur . Vndè nil mirum , ſi , hoc particulari detracto cruore , liberior redditur ſanguinis fluxus in cerebro , & præcordijs , ac pro ratione virium cauſæ morbificæ , atque ægrorum tollerantiæ , iſtorum viſcerum conuulſiones , ac ſanguinis quoque moræ impediuntur .

Jugularium incifio cerebri et præcordiorum leuamen .

V. Similitèr incifio venarum ſublingualium in aphonis , detrahens ex affecta parte ſanguinem , ea vaſorum tollit impedimenta , quæ nervos , inductâ preſſione , aut conuulſione , ſuo priuabant officio .

Sublingualium in aphonis utilis .

VI. Sed , redeundo ad hypotheſim , contulit porro meâ ſententiâ in conſtitutione iſtâ repentinorum morborum ſanguinis miſſio , quia ægri , quorum mala inducias pro tentandis remedijs Medico præbuerunt , inter illos numerabantur , qui vtplurimum probis alimentis , vino , & cuculatâ uſi fuerunt . Deinde verò , quia illorum non aſpernanda , inter externas , cauſa fuit præferuida , & ſicca æſtatis conſtitutio , quâ ſales ſulphurei , maximè-

Bene nutrita corpora feliciorè ſanguinis miſſionè ſunt experta ; et cur .

R

que

*Hippocraticæ va-
forum interceptio-
nis modus expo-
nitur.*

*Hanc phleboto-
mia tollit teste Hip-
pocrate.*

*Sanguinis missio
Romæ non semper
proficua.*

que acres intrâ optimè faginatam sanguinis massam exaltari solent, qui sales, cum solito maiori momento motus quaquaversum per corpus ferantur, minimo negotio intrâ tendineo-musculares membranas sinuum duræ matris, ac magnorum vasorum cerebri, aut præcordiorum impingunt, easque rigidas faciunt, & crispant; exinde, angustatis sanguiferorum finibus, & caudicibus, libera tollitur, apud huiusmodi viscera, ipsius sanguinis circulatio, quam, vasorum interceptionem, vocavit Hippocrates, qui sanè primus hisce in casibus phlebotomiam laudavit. Et quidem huiusmodi affectiones si rupturâ vasis caruerint, remittunt missio sanguine, quia nempe scissâ venâ simul cum ipso cruore, quâ datâ portâ, illud effluit acro-volatile, quo detractô, statim eneruatur, ac debilitatur excessus momenti eiusdem sanguinis contra vasa, quæ propterea excessu tensionis, & crispaturæ contra sanguinem nitebantur. Insuper, inducto per phlebotomiam nouo in sanguiferis spatio, fluidorum motus, & remixtio liberior redditur, indèque, si quæ alicubi vrget canalium conuulsio, vel obstructio, rapiditate introfluentis liquidi remittit, ac cedit.

VII. Hîc seriò aduertendum putamus, nos missionem sanguinis non semper in epilepticis, apoplecticis, ac suffocatiuis affectionibus Romæ proficuum expertos fuisse; idcirco, cum
in

in subitis casibus nostræ confusio mentis pronum faciat iter ad errorem, caueant Medici, ne ad huiusmodi, quod tantoperè apud aliquos laudatum, expeditumque est remedium, inconsultò descendant; cupientes enim sanare ægrum, vt Celsi dicto vtamur, ex tempore iugulabunt. Sedulò itaque videant, quæ scripsit ^(a) Hippocrates, circa indicationes, ac signa pro mittendo in ijs casibus sanguine; & de tempore quoque, in quo conuenit, (quod circa mali principia esse solet) consulant doctissimos Viros ^(b) Ballonium, & ^(c) Martianum.

a De vict. rat. in morb. acut. n. 37. et seq.

b Lib. 2. consil. in com. ad histor. 1.
c In com. ad suprad. Hip. textu.

VIII. Quid? quòd Romæ rariùs, quàm in montanis regionibus venas incidere conuenit, præsertim cum vel corpora ingluuiei multigenæ, & impuræ sunt assueta, vel æstas viget pluuiæ, fructusque ad perfectam maturitatem non peruenerint; quibus de causis incolæ, ac Ciues apparatus cumulant humorum, ex quibus plus impuri, quàm balsamici sulphuris, plus fixorum, quàm volatilium salium redundat, & proindè laxata fluidorum compages ad eam prona fit crasim, quam scholæ satis barbarè putredinosam, ac malignam appellant, in qua quidè, propter volatilium partium penuriam, instar toxici esse solet Phlebotomi lanceola. E contrariò, cum optima præcessit victus ratio, atque æstas pertinacitè feruet, ac sicca permanet, fructus-

In male nutritis corporibus sanguinis missio cur perniciofa.

*In bene pastis quã
uis senibus ea-
dem salutaris.*

*Miraad hanc rem
historia.*

que abundant maturi, Romanorum in corpo-
ribus sulphur, salesque, etiãmsi acres, vo-
latiles tamèn, vt superiùs monuimus, eue-
huntur, & subseruiunt vtilitati, ex ipsa san-
guinis missione capiundæ; quemadmodum
contigit hoc anno, quo etiam in senibus be-
nè nutritis mirum, vel ipsâ docente naturâ,
habuimus experimentum. Dominicus Vec-
chiottus septuagenario minor, habitus ple-
thorici, ac pinguis, fessili vitæ deditus, &
carniuorus, cum per mensem circiter capitis
grauitate, ac somnolentiâ adeò premeretur,
vt in ipso telonio, pecunias numerando, ce-
dulasque scribendo, dormitaret; vndè iam
in limine apparens timebatur apoplexia: no-
cte quadam improuisò largâ e naribus corre-
ptus fuit hæmorrhagiâ vndecim librarum pon-
dere, quâ sanè non modò nullam ipse pas-
sus est sensibilem virium iacturam, sed ab
illo capitis veterno, se valde leuatum sensit;
immò post 15. dies, alijs quatuor libris ef-
fluentibus, omninò vindicatum. Magnum
profectò docilibus Erasistrateis lumen, atque
exemplum; ita vt Clarissimus, parique do-
ctrinâ, & facundiâ præditus, Iacobus Sini-
baldus in consilium vocatus, visâ integrâ
iudicatione, nihil innouandum censuerit,
solâ admonitione contentus in diætæ regimi-
ne, & pramaturâ deinceps phlebotomiâ, cum
primùm turgentia signa fuerint apparitura.

Se-

IX. Secundò, ea paritèr omnia in corporibus benè nutritis iuuamen attulerunt, quæ ad superficiem, atquè ad extremas corporis partes illam reuellere potuerunt irritationem, quam in præcordijs, aut cerebro, sub forma strangulationis canalium, tanto cum ægrorum discrimine incuneatus subtilis ichor moliebatur. Immò hoc remedij genus eò securiùs opem tulit, quò magis irritatio euacuationi ferositatum salino-acrium tanquàm causæ morbificæ iungebatur. Idcirco ex usu fuerunt non solùm frictiones, & cucurbitulæ, sed phœnygmi quoque, & vesicantia plantis pedum, artubus, & occipiti, statim admota.

Laudantur Reuellentia.

X. Neque porrò dubitamus, quin vesicantibus opus sit in curatione huiusmodi subitaneorum morborum, dummodò a vasorum rupturis non proficiscantur. Etenim, cum istorum plerunquè causæ malorum sint fuc-
ci, ex omninò præternaturalibus particulis coalescentes, motuque penitus inordinato præditi, qui non continuò congruunt cum fecer-
niculis naturalibus, ad naturales, & con-
fuetos recrementitios humores excipiendos comparatis; necesse profectò est in repentinis
hisce affectionibus ad artificialia, & morbosa
emissaria recurrere; vt ægri, apertâ per ar-
tem viâ, statim id assequantur, quod vix ferò,
& difficulter naturæ beneficio impetrarent, quæ
& ipsa, vbi viribus magis valet, nixu suo,
non-

Vesicantia opportuna si vasorum ruptura non adsit.

Eadem sunt emissaria artificialia ad supplementum naturæ, et imitationem.

nonnisi nouis patefactis vijs , nempè per ab-
fcessus , laboranti succurrit .

XI. Silentio deindè minimè prætereun-
dum videtur , quod a D. Doctore Misti-
chello non aspernandum accepimus , nimi-
rùm a se obseruatum fuisse in Xenodochio
Insulæ Tyberinæ , vbi curandis ægrotis præpo-
situs est , aliquos de plebe , quos nullum
quantumuis validum , atroxque remedium a
fortibus apoplexijs excitauerat , per admota
plantis pedum ignita ferramenta ad vitæ of-
ficia subitò reuocatos . Scilicet , quemadmo-
dum (a) Claudinus consulit in apoplexia , &
syncope punctiones volis manuum , & post
(b) Fort. Fidel. , (c) Henricus ab Heers nar-
rat , se aciculam prælongam inter pollicem pe-
dis sub vngue cuiusdam apoplecticæ , nullum
vitæ signum præbentis , adegisse , illamque
momento citiùs excitasse ; ita certò credimus
multò efficacius præsentem ignem , validissi-
mè irritando fines neruorum , maximum in
ijsdem tremorem , & subtilissimarum partium
excursum per eorundem filamenta inducere
posse , qui , ad vsque principium propagatus ,
fortitèr etiam excutiat quidquid cerebro , &
neruorum ostiolis pertinacitèr hæret , & per
talem duntaxat maximam neruorum succuf-
sionem , & particularum ignearum penetra-
tionem amoueri potest . Quo fit , vt omnes
ferè Practici in curatione fortis apoplexiæ me-
mi-

*Ignita ferramen-
ta plantis pedum
admota .*

*a Empyric. Ra-
tion. lib. 3. cap.
17.*

*Punctiones item
volis manuum .*

*b De relat. Med.
lib. 4. cap. 1.*

c Obs. 21.

*Acicula sub pol-
lice pedis adacta .*

*Ignis vis quando a
cerebro, neruisq.
impactum excu-
tiat .*

minerint, non tantum fonticulorum occipiti, sed etiam laminarum ignitarum, ipsis futuris admouendarum. Ac propterea anilem censeamus metum nonnullorum, qui, ne morbi causam, forsitan igneam, exacuant, a vesicantium, ignisque usu, in huiusmodi malis, omnino abhorrent. Aliud enim est methodicas, regulares, aut præservatiuas, aliud coactas ac repentinas morborum curationes instituere.

*Lamine ignitæ
in forti apoplexia
commendatæ.*

*In curatione co-
acta valida non-
damnanda reme-
dia.*

XII. Tertiò, leuamen pariter non leue porrexerunt ijs, qui, post sanguinis missionem, vel sine illa, deglutiendi potestatem recuperarunt, ea, quæ aluum laxare, ac mox validius mouere potuerunt. Atque hinc, si quando infimi tensio, ac renixus ventris (quod sæpè accidit) occurrebat, statim exhibuimus oleum amygd. dulcium, & iniicienda curauimus clysmata emollientia, simulque irritantia. Vbi verò ventris durities aut minimè deprehendebatur, aut mox per oleosa cedebat, maximè etiam profuit pul. Cornacchini, vel aliud validissimum soluens, cum superhaustu copiosi diluti ex iure, vel aqua hordei, ad tollendam scilicet siccitatem, ac stimulum, qui a forti cathartico induci solet. Neque sanè de huius quoque pharmaci utilitate ambigendum nobis fuisse, visum est per hæc tempora, in quibus non massa duntaxat sanguinis, sed ipsa quoque hypochondria apud ægros multitudine bilioso-acrium

*In abdominis ten-
sione emolliētia ir-
ritantibus miscē-
da.*

par-

Vomitus aliquibus proficiunt.

particularum redundabant. Quinimò profecit etià vomitus apud illos, qui vel huic assueti fuerunt egestionem, vel ex crudioris adhuc cœnæ pondere laborabant.

XIII. Quartò, non leuiter iuuarunt in curationum progressu ea omnia, quæ aquoso fluido laxante, ac temperato redundant, cuius generis extiterunt potus aquæ, iura simplicia, distillata magistralia, succi herbarum epicerausticarum, emulsiones amygd. dulc., gelat. C.C., & similia, quæ nimirum tum sales acres, & sulphureos temperare, diluere, atque irretire, tum vel maximè conuulsas alicubi vasorum fibras laxare valent. Hæc quidè apprimè congruunt cum ijs, quæ tanquàm salutaria experta proponit ^(a) Hippocrates in curatione Androthali, qui cum *aphonia*, rerum obliuione, ac delirio per interualla detineretur, leuabat post sanguinis missionem aquæ potus, & aqua mulsæ; nimirum quia causa morbi erat humor biliosus, & atrabilarius, qui temperantibus mitescit, vt exponit ^(b) Vallesius. Quâ sanè in re laudarem, vt Clinici sæpè manibus tererent notationes Prosperi Martiani ad Hipp. textum 2. de ^(c) morbis, vbi per hæc verba aduersus eos, qui in apoplexiæ curatione calefacientibus vtuntur, exclamat. -- Videant posteriores, quantum a Præceptoris doctrina, & ex consequenti a veritate recedant, dum cuiuslibet apoplexiæ causam, aut saltè

pro

a 7 epid. n. 83.

Diluentia temperata etc. ab Hipp. etiam laudata.

b In com. præd. hist.

Martiani præceptum in apoplecticis curandis.

c Vers. 64.

pro maiori parte in pituitam frigidam, & humidam referentes, curationem perpetuò calefacientibus, & exiccantibus instituunt; quandoquidè, facta totius corporis purgatione, si morbus præbet inducias, ad vulgata sua decocta ex guaiaco, sassafras, alijsque similibus, tanquam ad columnas Herculis, confugiunt; cum animaduertere deberent ex tribus apoplexiæ speciebus unicam tantum, & de rarò contingentem, in frigidos succos, Hippocratis consilio, referendam esse.

Apoplexia in frigidos succos rarò referenda ex Hippocr.

XIV. Tandem non tenuem opem tulerunt ea, quæ benignè discutiunt, mitesque spiritus refocillant, & expediunt, cuius ordinis sunt tincturæ ex confect. de Hyac., & Alchermes; guttulæ aliquot spiritus ceras. nigr., vel mannae; quem vitæ appellant; itidem tinctura auri absque menstruo corrosiuo parata; ut etiam sales volatiles cornu cerui, cranij humani, succini, & similibus, quæ sanè largo semper haustu fluidi aquei miscebantur. Profuerunt pariter theriaca, castor., & spirit. salis armoniac. naribus, ac temporibus admota;

Multi generis volatilia, et cordialia in usum vocanda.

ita tamen, ut perpetuò cauerimus a vo-

latilibus vinosis, alijsque sincerè,

Non tamen vinosa.

hoc est absque copiosi flui-

di admixtione, per

os exhibitis.

OBSERVATIONES

Physico-Medicæ

NONNVLLO RVM,

Qui, cum primùm istiusmodi re-
pentinis morbis tentati fue-
rint, feliciter euaferunt.

*ED iam obseruatio-
nes aliquot adij-
ciamus, & sum-
matim describamus
historias nonnullo-
rum, qui Medicæ
Artis ministerio a*

*grauissimis huiusmodi morbis vindica-
ti fuerunt, quorum curationibus unà
cum præstantissimis Urbis Physicis in-
terfuimus, & ex quibus ad consimiles
casus exempla, & documenta petan-
tur.*

OB-

OBSERVATIO I.

*Apoplexia cum aphonía , & paralyfi
dexteræ corporis medietatis , phle-
botomia , catharticis , ac
diaphoreticis soluta .*

Rimus , vel certè dignior ,
maximèque suspiciendus , qui ,
inter Nobiles , elapso anno ,
vim mortis euasit , fuit Il-
lustrissimus , ac Reuerendis-
simus Archiepiscopus Botti-
nus , Vir octogenario maior , probitate , ac
doctrinâ insignis , habitus sanguineo-carnosi,
miræque morum suauitatis . Hic , post gra-
uia animi pathemata , quæ in sublimioribus
ingenijs non rarò efferuescunt , mediâ æstate
anni 1705. subiit intensiora quædam studia ,
indèque passus fuit capitis excalefactionem ,
& suppressionem consuetæ per os matutinæ
euacuationis viscidulæ lymphæ .

II. Tandèm circa initium Augusti , post
capitis grauitatem cum leuī manuum tremo-
re , apoplexiâ correptus fuit , a qua euasit , suc-
cedente paralyfi totius dexteræ medietatis , ac
persistente aphonîâ , quam fanè , cum injecti
clysteres , exhibiti sales volatiles , admota-

Aphoni sublingualium a venarum incisione curata.

Oris collutiones in aphonis.

Muris montani adeps ad paralyfim.

que femoribus, brachijs, & nuchæ vesicantia tollere nequirent, profectò mirabiliter, quod repentè acciderit, vna soluere potuit missio sanguinis ex sublingualibus venis. Et quoniàm superuenit ab initio febris, plura exhibita fuerunt pharmaca partim aluum mouentia, partim diluentia, ac benignè dissoluentia, inter quæ postrema primas tenuerunt stibium diaphoreticum, ad viginti dies continuatum cum iure ex herbis alchalicis; nec non guttulæ spiritus, quem vocant vitæ, ex manna sublimatum; & quædam oris ablutiones actu calidæ ex decocto emollienti, & cephalico, additis nunc sale prunellæ, nunc spiritu salis armoniaci. Quibus remedijs, & multa per aluum biliosa recrementa, & copiosi sudores eruperunt. Sed, quod maximi interfuit, antiqua reuocata est tenacis lymphæ per os excretio; sicque *Æger*, qui nunc sextum suprâ octogesimum implet annum, simplici falsæ infusione tractatus, eousquè meliùs paulatim processit, vt spatio quinquaginta dierum e lecto surrexerit, illo etiam crure, quod syderatum ab initio fuerat, ad ambulandum soluto. Deinceps verò, cum affectum brachium fricari cœpisset manibus, inunctis adipe muris montani, quem *Matthiolus* italicè vocat *marmontana*, tantùm profecit, vt modò epistolas suâ manu scribere, & *Missæ Sacrificium* ritè possit celebrare.

Si-

III. Simile commodum per hæc tempora ex eodem montani muris adipe (quantum ex aliorum relatione nouimus) reportauit Diues etiam in Vrbe Senex , qui post præteritam apoplexiam , atque aphoniam , contumacissimâ paralyfi detinebatur . Hic enim adeps mirè valet ad soluendum quidquid extremis tubulis , ac villorum poris hæret impactum , simulque ad emolliendas musculares artuum fibras .

IV. In hac verò Præfulis medelâ , quam in vltimo senio fuisset constitutus , diligenter obseruauimus vtilitatem ex phleboto- mia , & prodigio similis nobis occurrit lingua ad loquendum solutio , eo ferè momento temporis contingens , quo sanguis ex venis raninis affatim fluebat ; indicio certè admodum euidenti , morbum ex interceptione vasorum sanguinis ad cerebri potissimum basim , & ad linguæ radicem , adglutinante muco , ortum habuisse , quâ solutâ interceptione , contiguorum , & continuorum neruorum libertas emicuit , quam ex earundem sectione venarum videtur spondere ^(a) Simon Paulli in quodam Consilio ad aphoniam .

*Raninis incisis cur
statim loquela re-
dierit .*

*a Adnex. ad cal-
cem tract. de feb-
maling.*

V. Huic verò curationi interfuerunt Viri Clarissimi DD. DD. Placentius , Manfredus , Bernardini , & ipse ego , iussu CLEMENTISSIMI PONTIFICIS , qui egregij huius Præfulis iacturam grauissimè ferebat .

OB-

OBSERVATIO II.

*Fortis Apoplexia cum relictâ paralyſi
feliciter curata in Matro-
na ſexagenaria.*

*Suppressis hæmor-
rhoidibus fortis a-
poplexia.*

Matrona quædam nomine Cherubina Leopardi, corpore subpingui, sexaginta annos nata, ob suorum probitatem morum, eximiasq; virtutes, annis profectò digna nestoreis. Hæc diù spasmodicis circa col- lum, & pectus doloribus, leuique vertigi- ne diuexata, melius interdum se habebat, cum sanguis flueret ex hæmorrhoidibus, qui- bus restitantibus, & præcurrentibus alui tor- minibus, ac fluxu, deindè verò sinistrorum artuum contractionibus, pridie Kalendas De- cembris 1705. in subitam incurrit apople- xiam, quæ externos, internosque sensus proprio usu, partesque omnes motu priua- uit; sed, adhibitis illicò cucurbitulis, vitione, suppositorijs, vesicantibus dexteris artubus, & ceruici, admotoque naribus spiritu salis armoniaci, balbutiens resipuit Matrona, quæ sequenti mane, hausto syrupo persico, lauda- bilitèr purgata est. At verò, cum adhuc gra-
ui

ui sopore detineretur, etiam post paralyseos decubitus ad sinistras corporis partes, accersor ipse, & facti conscius, non dubitavi cum solertibus Physicis curantibus D.D. Pierleono, & de Rubeis, quin ex hæmorroidali restitante hæmorrhagia, atque ex acris, sulphureæque hypochondriorum saburrâ atrox malum magna ex parte penderet. Quoniam verò sales volatiles viper., succin., cornu cervi, cranij humani, aliaque cephalica calida minimè conducere, propterea mariscas aperiri iussimus, quæ phlebothomia vtilitatem attulit, cum inde, amotis imi ventris repagulis, sanguis liberiùs per vasa moveri cœperit, vnde febris non sinè magno leuamine excitata fuit. Ægra enim, quæ priùs ferè muta, obtusa, inersque sensibus fuerat, loquacissima euasit: sed cum facilè in soporem recideret, idcirco syderatis etiàm artubus, noua admota sunt vesicantia, quæ affluenter, & commodè viscidulâ lymphâ per octiduum manarunt. Interea temporis, cum nondùm cerebrum integrè extranea sibi fluida remisisset, iuuit præbere pillulas de succino Cratonis, atque adijcere frequentes clysteres: cumque sitis vrgeret, largas potiones hausit ex iure cornuceruino, & aquis cephalicis. Demùm transactâ trigessimâ die, & repetitis pillulis de succino cum flor. cassiæ, tantùm solâ infusione eboris, & salsæ processit, vt mitiori superue-

Isdem arte reuocatis morbi diminutio.

Vesicantium utilitas.

Salsa infusio.

ueniente veris tempestate, ac proindè, libe-
riore succedente transpiratione, ad confue-
tum ciuilis vitæ vsum, proprijs innixa pedi-
bus, redierit.

II. In hac profectò Matronâ vim humoris
penè furentis, quem Prisci vocant melan-
cholicum, atque atrabilarium, apertè obser-
uauimus; acre enim, ac sulphureum fermentum,
ab hypochondrijs per venas ad præcor-
dia, & cerebrum exaltatum, loca omnia,
per quæ gradiebatur, & in quæ decumbe-
bat, miris modis, doloribus videlicèt, ver-
tigine, conuulsionibus, apoplexiâ, sopore, &
febris affectit; vt nullum fuerit dubium,
quin Oraculum ^(a) Hippocratis nouam sem-
per veritatis lucem ab experimentis mutue-
tur, *morborum nempe omnium vnum, eundem-
que modum esse, ipsum verò locum illorum diffe-
rentiam facere.* Etenim, quanquàm colli, &
pectoris dolores, vertigines, alui fluxus, mo-
tus conuulsiui, apoplexia, & paralyxis, pro-
ptèr locorum diuersitatem, nihil inter se si-
mile habere videantur, vna tamèn sæpè, ea-
demque est, vt idem subdit Hippocrates, il-
lorum species, & causa.

III. Illud insuper circa vesicantia ad me-
moriam hîc reuocandum censemus, quod po-
stremo huius lib. cap. monuimus, scilicet magnâ
ex ijs vtilitatem euacuatione viscidulæ acer-
rimæque lymphæ in huiusmodi casibus præ-
sta-

a Lib. de flat.
n. 4.

Morbi ex locotân-
tüm differunt in-
xia Hip.

stari posse ; quia nimirum validius est remedium , ad omninò præternaturalem humorem extrahendum , morbosam emissariam subito artificio aperire , quàm inani spe illius concredere euacuationem ordinarijs secerniculis, quæ, cum consueta sint nonnisi sensim congruere cum fluidis , mixturâ , ac motu naturali gaudentibus , nec subito , nec tutò præternaturalibus excipiendis liquidis aptari possunt : parcendumque propterea est ijs Cl. Viris , qui , in factitanda medicina nunquam vesicantibus vtentes , illorum vim experiri , ac suspicere non possunt . Vndè in subitaneis morbis sæpè accidit , vt , dum Medici solius consopitæ naturalis œconomix munera formidolosè promouere student , ægri properent ad interitum .

Vesicantia secerniculū excitant liquidum præternaturali expurgando idoneum .

Solis secerniculis naturalibus cur nō semper morborum liquidum repurgatio concredenda .

OBSERVATIO III.

*Subita capitis occupatio cum aphonia ex
affectione cerebri partim idiopa-
thica, partim sympathica,
prosperè cedens.*

*Victus plenus Ro-
ma quibus præser-
tim noxius.*

Euerendissimus Pater Alde-
ranus Malaspina, Abbas S.
Pauli ex Benedictina fa-
milia, sexagenario maior,
corporis habitus mediocris,
ingenio constanti, serioque,
cum ex varijs per Italiam itineribus, curis-
que animi, malignam febrim Cæsenaë, ni fal-
lor, ante annum contraxisset; indèque vale-
tudinarius de hypochondriorum plenitudine,
de stomachi cruditatibus, deque capitis do-
lore, Mutinam profectus, quereretur. Tan-
dèm summâ hyeme anni 1706. Romam ve-
nit, vbi, cum fortè paulò largiori vteretur
victus ratione (quæ, tametsi plerisque Fla-
miniaë, & Galliaë Cisalpinæ incolis ita sit
innoxia, vt, proptèr subtilissimum illius cœ-
li temperamentum, potius sit necessaria, in
Urbe tamen, potissimùm apud illos, qui sessi-
lem vitam in studijs plerunque ducunt, sem-
per est periculosa) accedentibus etiam prin-
ci-

cipio sui ministerij pluribus, tedi oque plenis laboribus, incidit in comatis speciem cum aphonia, ad quam curandam accitus eruditissimus Ioh. Trullus, vnà cum alijs Cœnobij Physicis, statim catharticum, variaq; cephalica, prudenter exhibuit. Cumq; postridie, ob mali momentum, ipse quoque in consilium adhibitus fuero, non dubitavi, quin morbus partim esset sympathicus ex stomacho, & hypochondrijs, partim idiopathicus ex languidiori reddito membranarum, vasorumque capitis tono, hærentequæ crassiori lymphâ ad cerebri præsertim basim. Vndè tria potissimum, pro abigendâ ægritudine, omnium consensu, decreta fuerunt remedia, scilicet primò citissima phœnygmarum admotio femoribus, brachijs, & ceruici, secundò epicratica purgatio cum pillul. ex rhab., pulu. stomach. Quercet., & granis scam. sulphur., succini, & casto: tertiò omnimoda vini subductio; quibus sanè auxilijs, intra triginta dies conualuit. Sed, cum post vernum æquinoctium ad Monasterij curas properè, atq; adhuc impotens redisset, improvisò in aphoniam recidit, quæ, licet comati non iungeretur, adhuc tamen futuræ apoplexiæ metum assidentibus incussit. Sed propinato statim pulvere Cornacchini, nouisque admotis femoribus, & occipiti vesicantibus feliciter, citiusque reualuit. Et quoniam languor stomachi pertinaciùs vrgebat, idcirco plùs viginti dies hausit magno cum

*Curatio Comatis
ex consensu stomachi,
et capitis.*

Ad stomachi languorem ius appropriatum.

fructu ius pipionis turratil. in cuius ventre parum lignorum sassafras, & Visci Quercini, cum rad: , & herbis deobstruentibus, stomachicis, & cephalicis inclusum fuerat.

*Phlebotomia cur
omissa fuerit.*

II. In hoc sanè Præsule cum subitus capitis morbus vitio tum primæ digestionis, cum collectæ in vniuerso corpore, sed in cerebro præsertim lentæ, ac viscidulæ lymphæ ortum habuerit, nulla mentio de mittendo sanguine facta fuit, ac solerter vtilitatem, ex aluum soluentibus, atque ex vesicantibus reportandam, loco phlebotomiæ, constituimus, vt de Ægro nobis pollicebamur. Et quoniàm religiosissimus

Vir, congruâ deinceps corporis exercitatione, diætâ, atque purgatione per epicrasim, vsus fuit; idcirco firmiùs sanatus est.

OBSERVATIO IV.

*Apoplexia cum affectione epileptica, &
 syncopali in paralysim dexteræ
 medietatis corporis, salua
 tunc Aegri vita,
 concedens.*

Illustrissimus, & Reuerendissimus Bartholomæus Spada, Cam. Apost. Clericus, & Basilicæ Vaticanæ Vicarius, annorum 50., stature procera, habitus ad gracilem tendentis, moribus ferijs, ac religiosis, linguâ ab infantia paululum tardus, sterno admodum depresso, conuulsivoque asthmatis per interualla obnoxius, cui fluida semper profuerunt, cum ferè antè annum ex duabus sibi diù consuetis euacuationibus, sanguinis nimirum hæmorrhoidalis, necnon acris narium muci, illam haberet, si non valdè diminutam, saltèm non largè fluentem, hanc verò penitus suppressam (forsitan ob inspirata recentis effluvia calcis, ex nouo, iuxtà quem incautè dormiuit, muro) paulatim, præterito autumnò, fluxionem rheumaticam, erraticamque febrim incurrit; indeque

Suppressio narium muci ex recentis calcis effluuijs.

que, collectis apud hypocondria, & præsertim læuum, tenuis obstructionibus, res eò deuenit, vt febris, ac dolores contumacissimè redierint. Sed Medici antiquæ memores vtilitatis, ex fluidis reportatæ, illum varijs temperantibus curarunt; quinimò vsu etiàm chinæ chinæ tùm febris, cùm dolores penitus exularunt. At, cum Æger pietate, ac lege sui muneris impulsus, integram Sanctissimi Natalis noctem anni 1705. in Basilica Diui Petri, frigore, atque inediâ tortus, peruigilasset, postero die graui febre, cum acutissimo in coli flexura dolore corripitur, cui licèt oleum amygdalinum, externaque fomenta, & clysteres opportunè profuissent; attamen vix hebdomadâ morbus quieuit, quâ transactâ, atrox sub poplite dolor subito inuasit, qui paritèr laxantibus cessit. Post hæc, secundo Februarij 1706., dum, flante boreâ, Valetudinarius publicè Sacris adesset, ob inopinatum animi deliquium, domum reducit, & sequenti nocte immani tentatur dolore circum dexteræ mandibulæ articulationem cum faucium phlogosi, a quo malo exemptus fuit cucurbitulis scarificatis, fomentis anodynis, iniectisque clysteribus.

*Vagi externarum
partium dolores
tandem in apople-
xiam cedentes.*

II. Sed, cum Æger fortasse nunquàm se meliùs, quàm die 18. eiusdem mensis, habuisse videretur, proximè coenaturus, apoplexiâ repentè corripitur, post irregularem totius cor-

poris motum , cui dexteri brachij fyderatio , oris tortura , auctaque linguæ hæsitatio illicò successerunt . Accurrunt Medici , & prætumidam , ac subrubram illius faciem , consuetumque hæmorrhoidum fluxum perpendentes , iubent mitti sanguinem ex talo ; cumque constaret fluidum acre , olim per nares excerni solitum , hanc illac pererrasse , consultò admouerunt vesicantia femoribus , & cruribus , nihilque omiserunt , quod succorum acredinem mulcere , tonumque cerebri firmare potuisset . Nequè verò vllum de exhibendo statim cathartico consilium fuit , cum hypochondria subtenfa , atque irritata , benignam laxantis pharmaci facultatem subito postularent . Hinc exhibitum oleum amygdalinum cum syrupo violato , indeque iniectis fortibus clysteribus , copiosè fluxit aluus . Sed cum omnia feliciter progredi videbantur , postridiè prætumida , ac subrubra recurrit facies , turbatur mens , conuelluntur labia , atque artus ; mox in syncopem recidit Ægrotus quem propterea sine pulsu , respiratione , ac voce , lugent vt mortuum . Recens hoc mali augmentum docuit ex hypochondrijs , per albas , rubrasque venas , liquida fibras irritare , & conuellere apta , in præcordia , atque in cerebrum , indeque per nervos in vniuersum corpus erroneo motu transduci : vnde , excitato priùs Ægro a paroxysmo cum spiritu

*Hypochondriorum
tensio sublata.*

*Syncopis, et con-
uulsionum recur-
sus vnde.*

sa-

salis armoniaci , & oleo Matthioli , omnium consensu Curantium propinatum fuit pharmacum ex infusione fennæ , & tartari cum syrupo violato , præmisso bolo ex stybio diaphor. , cui accesserunt antepileptica , ex cinnabari natiua , & succino , atque , ob gracilem Præfulis habitum , copiosa , ac temperata diluta .

III. Cum verò in hac morbi recrudescentia oculi subtenfi , ipsaque taciturnitas satis admonerent , cerebrum minùs per venas refudisse , quàm accepisse per arterias ; idcirco nouum occipiti vesicans admouendum iudicauimus , quibus remedijs Æger circa mentis operationes meliùs se habuit , vrinis redditis circa septimum copiosis , atquè interdum etiàm stranguriosis .

Morbi ad exteriora conuersio.

IV. Sed , quanquàm serositates acres , ex vesicantibus largè fluentes , vnà cum rubicundis quibusdam herpetibus sub affecta scapula , & circa dexteram dorfi partem spontè obortis , multum de præcordiorum , & cerebri infarctu extra corpus deriuasse visæ fuerint ; nihilominus tamen recurrentes pulsus inæqualitates , vrinæ stranguriosæ , rubor faciei , circumfensiuus capitis dolor , oculorum immobilitas , splendor , ac strabismus , deniq; taciturnitas , ac subobscuræ motiones mentis non mediocrem incutiebant metum , ne acerrimi succi , qui in cerebro , & hypochondrijs pertinacitè adhuc in-

intercipiebantur , mortiferas syncopes , & epilepsias aliquandò renouarent . Qua de re ad istam causam magis diminuendam purgans benignum , duodecima die , repetitum fuit , & hirudines mariscis , præter solitum tumidioribus , ante 14. admotæ sunt ; non omis-
sis frictionibus , pediluuijs , & laxantibus , sub-
tenso abdomini adhibitis .

*Syncopis , & epi-
lepsiæ periculum
detractum .*

V. At verò , licèt omnia sensibili fructu ad vsum venerint , nondum tamèn sæuitia morbi pelli omninò potuit ; etenim a die 13. vsque ad 20. non semèl syncopes , vaniloquia , & conuulsiui motus redierunt ; quorum sanè potior malorum causa , superatis tandèm præcordiorum anfractibus , cerebrique flexi-
bus , per nervos extra cranium fuit paulatim detrusa , atque in femore , & crure dextero intercepta , quibus in locis paralyfim , tan-
quàm opportunum decubitus , induxit .

*Ab his opportu-
nus transitus in
paralyfim .*

VI. Intereà temporis nulli non Curan-
tium perspicuum erat , mixtum hunc morbum ex apoplectica , epileptica , & syncopali affe-
ctione in Viro graui , & melancholico , a san-
guine , miscellâ salium lixiuialium , & impuri sul-
phuris imbuto , atque infecto potissimùm produci , ideòque locum habere illud (a) Tral-
liani , quo monitos vult Medicos , ne in cu-
ratione paralyseos decipiantur , fumentes (lo-
quitur enim iuxtà vulgarem sui temporis hy-
pothesim) calidam causam pro frigida . Id-

a Lib. I. cap. 16.

*Hirudines navi-
bus applicitæ salu-
tares.*

*Seto Cervici uti-
liter admotus.*

*Medici labor
in solidorum mor-
bis.*

circò vnicè studuerunt diluere huiusmodi pe-
nè igneos sales , exhibitâ aquâ Nucer. , nunc
simplici , nunc in speciem iuris , aut emul-
sionis , nec non tentatis Balneis aquæ dul-
cis . Sed profectus nonnisi incerti , ac diarij
vsque ad 27. extiterunt . Quapropter ad de-
plenda cerebri vasa , quæ splendidis , rubenti-
busque ex oculis tumentia perspiciebantur,
applicitæ fuerunt hirudines ad venas narium;
indèque vaniloquium , atque insomnium ma-
gna parte remisit . Cumque persistens capitis
grauitas, dolor, ac taciturnitas arguerent hæren-
tem in membranis, & intrâ cerebrum acerrimam
lympham , quâ olim illius nares manabant,
eâ ratione tunc noua dedimus antepileptica ,
partim ex crySTALL. mont. , corall. , & rad.
valer. , partim ex pane , & croco metallor. ,
iuxtâ Quercet. normam , parata ; & præcipuè
setonem cervici admouimus , cuius ex vlce-
ribus crassa , copiosa , & acris fluere cœpit sa-
nies , vt breuè , depleto cerebro , grauiora
eiusdem symptomata mirabiliter cesserint .

VII. His certè auxilijs , & omnimodâ
vini abstinentiâ compeSCI , non planè profligari
morbus passus est . Cum enim fluida
iunguntur solidis ad maleficia , oporteret
Medicum permutare posse totum hominem ,
vt prudenter scripsit Aretæus , quod nèc Dijs
suis facile fore putauit . Itum igitur nunc
arescentibus , nunc reuirescentibus sympto-
ma-

matibus vsq; ad 50. diem, quo tempore præcordiorum, & cerebri mala, aperto etiã spontè in coccyge tuberculo maiori parte sedata sunt.

VIII. At enim verò, post factas cum morbo multorum mensium inducias, urgebant tamen Ægrum, primò inuincibilis paralysis dexteræ corporis medietatis; secundò summa gracilitas cum lenta febris, & pulsu frequentèr inæquali, ad tabem festinans; tertio animi angor, in vna præsertim cogitatione reassumendi publica sua officia defixus; quartò alui stypticitas; quintò recurrentes interdum præcordiorum contractiones cum anhelitu; sextò voracitas, & impatentia ciborum, quibus, etiamsi affatim deuoratis, Ægrotus nihil proficiebat: Alimenta enim, etsi copiosa, quæ ab ore in ventriculum acris irritatione fermenti iucundè descendebant, a ventriculo tamèn, atque intestinis minùs defæcata, immò vitiatâ mixturâ, minori, quàm par est, mole per galaxiam, ad marasimum auertendum, ascendebant. Tandem ea etiam vlcerosa lassitudo, viriumque imbecillitas vexabat, quæ nullum corporis motum, nullam vel minimùm actuosam medicamentorum facultatem sustinere poterat.

IX. Quarè, cum mecum optimi Romæ Medici rursùm in consilium vocati fuerint, DD. DD. Placentius, Sinibaldus, Saxus, & Gattuccius, quorum vnanimi consensu, om-

Superstes in Ægro symptomatum cumulus.

nia etiam initio morbi decreta fuerunt, statuimus, medicam artem vehementes istius mali impetus obtundere potuisse, morbum tamen prorsus tollere nequiuisse; atque idcirco Nobilem Virum ijs adscripsimus, qui morbo succubuerunt, quorum integram curationem nemo sciens, ac prudens citrà immaturum Ægri periculum, artisque dedecus tentare audeat; Propitio interim Numini tribuētes, subitaneum, semperq; atrociùs recurrens malum, quod Romæ tot, tantosque repente sustulerat, nostro adhuc Præfuli pepercisse.

AETIOLOGIA.

Nemo inuoluti huius morbi ætiologiam apprimè poterit intelligere, quin attentè perpenderit, apud ^(a) Hip., morbos in ijs corporis partibus statui, atque firmari, quæ antea laborauerint; simulque aduerterit eiusdem, ^(b) Hippocratis monitum, occasiones nimirum, vndè quis ægrotare cœpit, considerandas esse. Etenim cum illustrissimus Præful ab incunabulis linguâ parumper hæsitauerit, sternoque depressus, conuulsivo asthmatis fuerit obnoxius, proculdubio cerebri simul, & præcordiorum insito, atque innato structuræ vitio ipsum laborare necesse fuit. Nil igitur mirum, si prædictis visceribus, ijf-

^a ex aph. 33. lib. 4.

^b 2. de morb. popul. sect. 1.
Morborum occasiones perpendendæ ex Hipp.

Ingenitum organorum vitium in Aegrotante.

ijſque appenſis vaſis nouiſſimè incubuerint morbi, quorum fanè cauſa petenda maximè videtur ab occasione ſuppreſſionis narium, fluoris, qui, cum copiâ, atque acredine ſuâ (a) cerebrum, & maſſam ſanguineam perpetuò defæcaret, ſtatim atque ob hauſtos recentis calcis vapores ſubſtitit, eaſdem partes cœpit inquinare. Et quoniam ab initio quodcumq; vige-
bat robur in vaſculari, ac muſculari texturâ præcordiorum, & cerebri, ſimulque morbida fluida nondum ad ſummam plenitudinem, ſummamq; acredinem euecta erant, decubitus ad artus, atque ad imi viſcera ventris ſolummodò contigerunt. Sed poſtquàm præcordia, ac neruorum principium paulatim languidiora reddita, fluida verò copioſiora, & vitiata magis fuerunt, repente epilepſia, atque apoplexia, deindè etiàm ſyncope ſubortæ ſunt, quarum certè affectionum geneſeos modos is digito quaſi tetigerit, qui magni textum Hippocratis lib. de (b) flatibus, tacitâ circulationis lege ibidèm vtentis, diligenter expenderit; dummodò quod ipſe aeri, tanquam iſtorum cauſæ morborum, adſcribit, acribus liquidis tribuendum didicerit. Sanguis enim, acerrimorum miſcellâ ſalium fœdatus, natiuam volatilitatem, ſuamq; dulcedinem amittit, & conſiſtentiâ, ac ſuperficie, euadit inæqualis, vt demùm vaſa ipſa irritare, & corrugare ſit potens; atque ita duabus de cau-

a Hùc confer quæ ſcribit D. Val ſalua de foraminibus expellenti-
bus morboſa fluida ex cranij cauitate per aures, nares, et os, in lib. de Aur. part. vſu cap. 5.

Vigentibus Cerebro et præcordijs morbi ad artus et abdomen detruſio.

Iſdem languentibus morboſæ materiæ retroceſſio.

b n. 21.

Sanguine vitiato quomodo circulationis inæqualitas ſuccedat.

Hippocratis testi-
monium.

causis sua nempe , ac vasorum , in præaffectis partibus sibi cursum perturbat. Vndè *alio quidè loco* (sunt verba Hippocratis) *sanguis consistit, alio lentius penetrat, alicubi autè citius*. Quà sanè factâ inæqualitate transitus sanguinis per cerebrum , & præcordia , omnigenæ inæqualitates , & ægritudines artuum , pulsuum , respirationis , atque animorum in hominibus contingunt .

Quomodo para-
lysis in his contin-
gat.

II. Verùm , vbi contumax est inæqualitas motus sanguinis in cerebro , ac medullâ oblongatâ , sæpè partes aliquæ fluidorum minoris motus intrâ , & iuxtâ horum , aut illorum neruorum texturam , aut motricium fibrarum vtriculos , atquè intermedia spatia , vel vrgentur , vel subsident , & impingunt , & tanquàm capita mortua ferè indissolubili- tèt figuntur ; indè , iuxtâ neruorum discrimi- na , varias paralysis species inducunt , quæ , in nostro casu , primùm brachij dexteri , deindè etiàm femoris , & cruris eiusdem lateris ex- titerunt .

Aegri huius in-
teritum quanam
præcesserint .

III. Sed , dum hæc scribebamus , quasi gratulantes , metum dissimulare minimè po- tuimus , ne aliquandò syncopis , vel epilepsiæ simul , atque apoplexiæ insultu correptus Æger , diem suum obiret ex tempore . Quod sanè prognosticum impletum vidimus die vi. Kal. Octob. 1706. Etenim Patiens post crescentem vlcerosam lassitudinem , ac sæpè recurren- tem

tem syncopem, vehementissimâ vexatus sinistra medietatis epilepsiâ, non sine Amicorum lacrymis decessit. Vbi notandum, per octiduum ante mortem intenso crurum frigore, ab aliquali œdemate tumidorum, fuisse detentum; quo tempore lotium turbidum, crassiusculum, nec magnâ copiâ reddebatur; aderat inapetentia; & spirandi quædam difficultas identidem vexabat cum laryngis, & præcordiorum sensibili strangulatione. Qua-

rè, ne ad plenam istius ægritudinis cogni-

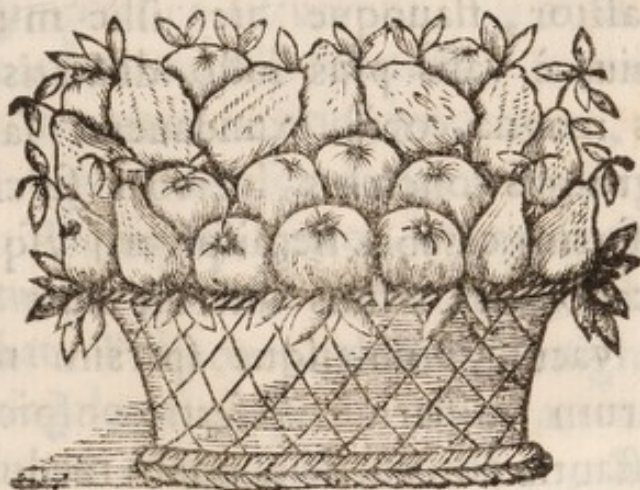
tionem quidquam desiderari possit,

ea, quæ in cadauere observa-

tu dignora comperimus,

breviter subne-

ctemus.

DIS-

DISSECTIO CADAVERIS

Sub die 26. Septembris 1706.

*Coram Excellentissimis DD. Doctoribus
Sinibaldo, & Saxo, me quoque
præsente, ac omnia dili-
genter adnotante.*

*Morbosa duræ ma-
tris contractio.*

*Glandularum va-
cemi ad eiusdem
sinus.*

*Dexterum corti-
cis cerebri hemi-
sphærium sinistro
minus et flaccidius*

Nchoatâ itaque sectione a ca-
pite, quod malorum po-
tissimum theatrum habeba-
tur, vidimus duram ma-
trem albam, contractam,
atquè in anteriori parte cor-
rugatam, quâ deindè amotâ, occurrit pia-
solutò crassior, flauoque hîc illîc muco fœ-
data, cuius è vasis plûs iustò dilatatis, sub-
obscurus magnâ copiâ exundauerat sanguis,
qui, in grumos concretus, hærebat sulcis dex-
teri præsertim cerebri hemisphærij vsque ad
corpus callosum. Sinus interîm duræ matris
omninò vacui, multisque sparsim racemis
glandularum miliarium referti conspicieban-
tur. Substantia tam corticis, quàm medullæ ce-
rebri fluidior, & dexterâ præsertim, atquè
anteriori parte minor, ac depressior erat.
Diametri ventriculorum anteriorum aliquan-
tò

tò naturali statu maiores occurrerunt. In dextero ventriculorum cruenta ferofitas continebatur. Nerui optici paulò graciliores. Cerebellum mollius paritèr, ac flaccidius, in cuius, atque in cerebri bafi venulas aliquot varicofas offendimus.

II. Ad ventres mox inferiores descendentes animaduertimus vniuerfum corpus infigni tabo confumptum cum pedibus œdemate affectis, & referatâ per cultrum intrâ abdomen viâ, gracilem, ac nigram quandam membranam omenti vicem gerere; ftomachum, atque intestina optimi coloris, & substantiæ. Hepar neque mole, neque confistentiâ, aut colore a naturæ lege admodum deuium; bilis tamèn cystica fluidiffima, & subuiridis occurrit. Pancreatis glandula mole maior, ac durior. Lien parte, quâ maximè lymphatica excurrunt, duobus cinereis steatomatibus erat induratum, cæterâ sanus. Renes omnium iudicio incolumes, excepto cortice, qui subobscurocoloris euaserat.

III. Denique, secto, atque eleuato ster-
no, vtraque thoracis cauitas cruento latice redundabat. Pulmones quædam subnigræ maculæ variegabant, quas, cum attentius obseruarem, figurâ serpentinâ præditas aspe-
ximus; ac proindè non dubitauimus, quin illæ extrema essent vasa sanguinea, quæ in exi-
guas varices abierant. Pericardium breuius

*Pulmonum vari-
ces*

*Cordis sarcoma-
ta in semilunari-
bus valvulis.*

vndequaque superficiei cordis adhæserat, omni penitus lymphâ exinanitum; in cuius fanè internâ facie, a corde per vim auulsâ, inæqualia, atque alicui nostrum duriuscula etiâ corpora, obstructarum glandularum speciem referentia, visa sunt. Cor, quanquam exteriùs nihil spectabile patefaceret præter aridiusculas, & fulcis quibusdam per longum exaratas fibras; interiùs tamèn, (etiâsi sanguine, ac polypis omninò vacuum) raram certè, ac memoriâ hominum æternùm duraturam rem nobis exhibuit; scilicèt ad ostium arteriæ magnæ in singulis valvulis semilunaribus aderant inæqualia quædam, ac exigua sarcomata, quæ in fimbrias, ac lacinias, instâr condylomatum protensa, intrâ aortam inclinabant; neque interim a valvulis, citra scissuram se auelli patiebantur; vt nullum propterea fuerit dubium, quin ex productis valuularum, fibris, vasisque nata, non verò per simplicem adhæsiõnem compacta, corpora illa penderent. Deniquè intrâ aortam descendentem substantia inæqualis, ac rotunda, naturæ verò polypeæ, cauitatem ferè totam opplens inuenta fuit.

IV. Hæc fanè omnia clarè nos docuerunt, sedes, & causas atrocium tùm præcordiorum, cùm cerebri malorum, quæ Nobilem Ægrum lento tabo ad tumulum perduxerunt, omni humanâ ope fuisse maiores.

SCHO-

SCHOLIUM.

Porrò, si quis diligentè ire cuperet per singulas præternaturales res, quæ in hoc extispicio obseruatæ fuerunt, prouinciam sanè longè grauissimam, & simplici commentario maiorem susciperet. Attamèn, vt specimen aliquod nostrarum tradamus annotationum, censemus, non omnia, vt plerunq; contingit, quæ hîc rara, & præternaturæ ordinem detecta sunt, ab initio morbi extitisse; sed alia præcessisse, alia sensim, alia tandèm excitata, præuisæ huius mortis causam habenda esse.

Non omne morbosum in cadauere repertum morbo synchronon fuit.

II. Vitia, quæ præcesserunt epilepticam, apoplecticam, & paralyticâ affectionem, nonnulla existimamus latuisse in fluidis, nonnulla in solidis. Fluidorum præexistens labes in lymphâ certè constituenda præ cæteris videbatur, quæ scilicèt falsa, & acris, ex lixiuiali plùs iustò bilis mixturâ orta, per nares olîm vtilitèr exercebatur, quæque sanguini admixta, ferè menstruum hæmorrhoidum fluxum promovebat.

Vitia morbo præeuntia.

III. Nonnulla paritèr solidorum vitia cognata, indèque adulta fuisse arbitramur. Hæc autem extiterunt sterni depressio, pericardium minùs, quàm par est, amplum, extremorum vasorum in corde, pulmone, ac

Cognata.

cerebro talis laxitas , per quam in varices
facilè dilatari potuerunt .

Succedentia.

*Ichorum vis pe-
netrativa .*

IV. Vitia verò , quæ decursu morbi ac-
cesserunt , putamus fuisse in fluidis crasim ,
seù mixturam longè magis acrem , pungen-
tem, ac ferè veneficam, ex ipsa suppressione mu-
ci narium, simulq; ex influxu particularum recen-
tis calcis inductam , quæ fieri non potuit , quin
cum liquido etiàm neruorum, alijsq; fluidis se-
cundarijs paulatim communicaretur . Etenim
posthac febres , dolores , & vigiliæ, tandèm
epilepsia , paralyfis , ac syncopes ingruerunt.
Hæc autèm fluidorum labes in præaffectis po-
tissimùm structurâ locis , cerebro nimirum ,
& præcordijs , morbosos tandèm decubitus in-
duxit : interceptâ enim, ob recurrentes iden-
tidem conuulsiones , circulatione sanguinis ,
necessariò ichores erosiui, vtpotè perniciores,
subterfugendi tempus , ac modum ipsâ ex
morâ huc illuc inuenerunt ; itaut minima
vasa, villorumque extremitates elimare potue-
rint . Vndè postmodum cætera intercurrentia
liquida , pro varietate suorum motuum , &
mixturarum, alteri parti aliquid affinxerunt, de
altera verò aliquid semper detraxerunt ; af-
finxerunt quidèm lieni , valuulis semilunari-
bus , pericardio , renum cortici , pedum in-
tercapedinibus , alijsque membris , in qui-
bus , vel propter pororum angustias , vel
proptèr exilitatem impetus , semel interclu-
sa

sa viscidula fluida pertinacitèr adhæferunt .
 Detraxerunt verò de dextero cerebri cor-
 tice , de omento , de vniuerso corporis ha-
 bitu , deque alijs locis , a quibus intercurren-
 tes corrosiui ichores , non modò nouam non
 addidere , immò compactam iam pinguedi-
 nem eliquare , atque abradere , corpusque
 tabidum reddere potuerunt .

V. Tandem eò ventum fuit , vt sangui-
 nea tùm piæ matris , tùm pulmonum vasa , ad
 extremum exilitatis attenuata , propter diu-
 turnam introfluentis liquidi acredinem , di-
 strahentemque vim , ob circuli interceptionem ,
 ex conuulsionibus ortam , postremâ excitatâ
 epilepsiâ diffilirent , sanguinemque supra , &
 intrâ cerebrum , necnon cruentum serum in-
 trà thoracem effuderint . Vnde subita mors ;
 ad quam tamen inferendam suspicor vnâ si-
 mul conspirasse interruptam sanguinis conti-
 nationem per ipsa vasa cordis ; inuenta quippe
 ventriculorum exinanitio certè arguit a violenti-
 ssimis præcordiorum strangulationibus præci-
 sum fuisse vitæ tramitem , qui cum sanguine
 per cor in pulmones , & a pulmonibus per
 cor in arterias , ac venas circumducitur .

*Vnde subita mors
 in hoc Aegrotante.*

VI. Quod verò spectat ad duplex cordis
 vitium , adhæSIONEM nempè pericardij , &
 sarcomata valuularum , non admodum in
 prioris examine immorabor ; vt enim illud fre-
 quentius est malum apud tabidos , ac præ-
 fer-

*Pericardij cum
 corde adhæSio cur-
 tabidis, et asthma-
 ticis familiaris .*

fertim asthma vexatos ; ita longâ disquisitione non indiget ; nam satis est notare , obstructis ostiis , vnde intrâ pericardium liquor depluit , ac deficiente prorsus omni humiditate , quæ ambas cordis , eiusq; capsulæ superficies ab adhæsiione disiungit , illas inter se necessariò cohærere , atque coniungi ; præcipuè si pericardium breuiori orbe (naturâ , vel sæpiusculis contractionibus factum) contineatur , ex quo fiat , vt sit cordi propinquius .

Valvularum cordis sarcomata a nemine indicata.

VII. Igitur , ad posterioris animaduersionem transeuntes , ingenuè fatemur , hoc sarcomatum vitium in tot obseruatis cadaueribus nunquam aliàs nobis fuisse compertum , nec adhuc ex aliorum lectione cognitum ; vtcumque viderimus huiusmodi valvulas cartilagineas , osseas , exesas , phlogosi affectas , aut cum sanguiferis varicosis .

^a Exerc. 52. de gen. animalium .

VIII. Nota pluribus est illa per ^(a) Harueum memorata obseruatio de carne fungosâ , externo cordis cono accretâ . Nec ignoramus aliam Ioh. Iacob. ^(b) Martini de exiccato corde , quod centum tuberculis totâ externâ superficie oblitum erat . Similiter notatu dignam censemus eam , quam refert Ioh. Conrad. ^(c) Peyer. de corde , cuius inæqualem superficiem carnei veluti lemnisci externè cingebant . Sed qualis huiusmodi interna , nulla , quòd sciam , refertur ; ex quo
fa-

^b Apud Miscell. n. c. decad. 2. obs. 204.

^c Meth. histor. Anat. Med. in schol. cap. 6.

fanè euenit , vt apertè doceamur , quidquid in phycis possibile est , aliquandò contingere . Atque in hoc ^(a) Plinius erroris non temerè redarguitur , cum scriptum reliquerit ^{a Lib. II. cap. 42.}
solum cor vitijs non macerari , nec supplicia vite trahere , lasumque mortem illicò offerre .

IX. Excitata verò iuxta cor putamus sarcomata ista ex eâdem causâ , eodemque modo , quo ea fiunt , quæ exterius , ac præcipuè in podice apparent ; scilicèt ab inductis omnium primò leuibus vlcusculis , aut rhagadibus , paulatim discissa valuularum vasa ob viscidulorum liquidorum interceptionem elongari , ac luxuriare cœpisse , varièque inuicem complicata in morbosa tubera adoleuisse . Nequè forsitàn ambigendum de tempore , quo vlcuscula , ac rhagades excitari eo loco potuerint , cum principio morbi cor , diu humiliter , atque inæqualiter , pulsans , facultatem facilè dederit sanguini , erodentibus particulis referto , vt morâ suâ labia valuularum exederet . Quid ? quòd ipsæ quoquè viscerum , artuumque conuulsiones , decursu morbi sæpè recurrentes , liberum sanguinis fluxum a sinistro cordis ventriculo per aortam (præcipue descendentem , polypo ferè obstructam) in singulas partes adeò interturbare potuerunt , vt , validiùs percussis cruoris undis contra prædictas valuulas , fortè suapte naturâ graciliores , istæ tandèm alicubi findi coactæ fuerint .

Horum sarcomatum genescos modus .

Quod

*Durantibus val-
vularum sarcoma-
tibus cur pulsus
plerumque aqua-
les perfliterint.*

X. Quòd verò pulsus , vel cum enormi vitio prædictarum valuularum , vt plurimùm in Ægro æquales obseruati fuerint, hoc factum puto , quia istiusmodi sarcomata , vtpote mollia , tunc facilè locum sanguini cedebant, cum pleno impetu a corde propellebatur : vnde minùs resistentes mediam viam omninò liberam aperiebant in aorta . Secùs atque accidit , vbi cartilagineæ , & multò magis vbi osseæ occurrunt valuulæ , quæ , cum ordinarijs impetibus sanguinis validè plerumque renitantur (non enim semper , scilicèt cum maior viget in sanguine vis , vt in acuta febris , non renituntur) illius per arteriam cursum cum pulsus inæqualitate retardant.

*Quomodo sarco-
mata producendæ
syncopi conspira-
uerint.*

XI. Illud vtique huiusmodi spongioso-carnei valuularum lemnisci, mole aucti, patrare in Ægroto forsitàn potuerunt, vt postremis vitæ diebus , dum propter expositam strangulationem præcordia contrahebantur , mutuò admoti , atquè implicati , quasi aggerem excitarent contra cominùs locata orificia articularum coronalium, sanguinemque ad cordis fibras per id temporis deriuari prohibuerint . Vnde lipothymias , ac syncopes , si non primum , ac principaliter inducere , saltèm eoufque producere valuerunt , donèc , cessante spasmò recenter excussa sarcomata, ad factum spatium, proprio potissimùm pondere a prædictis orificijs recederent , liberumque sangu-

guini iter per cordis substantiam rursus permitterent, atque ad syncopis cessationem, contrariâ prorsus ratione conferrent.

XII. Nequè hîc tacebimus, polypeam substantiam, quæ intrâ descendens aortæ cavitatem ex sæpiusculis illius tubi contractionibus, & morâ sanguinis concreuerat, pedum frigiditatem, atque œdemata, diminuto sanguinis ad extremas partes influxu, peperisse.

XIII. Dicendum aliquid superesset de dextero cerebri cortice, qui flaccidior, depressior, ac, sanguine etiâ exundante, & concreto, grauatus occurrit; nimirum epilepticæ ne, an paralyticæ medietati corporis responderet? Et quanquàm res, sub caluaria latens, summam obscuritatem, ac difficultatem inuoluat; tamen, cum, præter Hippocratis, Ballonij, Martiani, Malpighij, Valsalvæ, aliorumque eximiorum Virorum auctoritatem, nostra quoque succurrant experimenta, meam sententiam interponam; probabile scilicet fuisse, dexterum cerebri hemisphærium sinistræ corporis medietati, & sinistrum dexteræ respondisse: itaut ea corticis pars, quæ gracilior, quæque, effuso pressa sanguine, inuenta fuit, commercium habuerit cum sinistris artubus, motu, sensuque præditis; altera verò, quæ penè nullam, oculorum iudicio, labem in se continere vi-

Dexterum cerebri hemisphærium sinistræ, et sinistrum dexteræ corporis medietati respondit.

debatur , cum paralyfi iam tentatis.

XIV. Ad huius verò asserti probabilitatem duo præcipuè argumenta nos adducunt. Prius est , quod passim experimento docemur, percussos, nempe, vulneratos, vel abscessu aliquo tentatos in dextero, aut sinistro cerebri cortice, plerunque conuulsionem, aut paralyfim in oppositis artubus perpeti. Posterius verò ex hâc eâdemmet hypohtesi deduci posse videtur. Etenim, cum Æger diù lassitudine quâdam vlcerosâ, ac postremò epilepticis quoque artuum medietatis sinistræ succussionibus affectus fuerit, verosimile est, illam cerebri partem, quæ principium, ac fons erat istorum neruorum, tempore mortis, magis in eodem laceffitam fuisse, quàm alteram, a qua nerui penè mortui propagabantur in dexteram, paralyfi detentam. Atquè dexterum cerebri hemisphærium pessimè affectum, ac laceffitum, sinistrum verò nudis oculis ferè incolume inuentum est. Idcirco dexterum cerebri hemisphærium dolentibus, & conuulsis, sinistrum verò paralyfi tentatis artubus conuenisse, ac respondisse, dicendum est.

XV. Nec mouet, quòd dexterum cerebri hemisphærium, tabo consumptum, cum dexterâ medietate, paralyfi affectâ, congruere magis videretur, quàm cum sinistrâ, alioquin sensu, motuque præditâ. Etenim, præterquamquod in præsentî casu (utcumque

ab.

Huius experimento egri confirmatur.

ab initio discrimen aliquod gracilitatis dexteris inter, ac sinistros artus interfuerit) membra omnia pari tabo paulatim aruerant; illud maximè aduertendum in glandulis, ad quarum ordinem cerebrum refertur, eas graciliores euadere, atque inueniri solere, per quas fluida vberius fecernuntur; eas e contrario pleniores, saturatioresque seruari, quæ diù a secretionis officio vacauerint. Exemplo sint (præter thymum, & hepar in foetu) mammæ, & renes, quarum sanè adenarum, si altera ab usu defecerit, maior, & crassior non minor, & gracilior deprehenditur. Cum igitur dexterum cerebri hemisphærium sinistro magis depressum, seu gracilius offenderimus, perspicuum nobis præbuit indicium ad probandum, illius glandulas semel admissam secretionem liquidi neruorum alioquinacris, vsque ad extremum vitæ diem,

Glandulæ vberius liquidum fecernentes cur euadant graciliores, et e conuerso.

quâ sinistrum longo iam tempore caruerat, constanter retinuisse.

OBSERVATIONES

Physico - Anatomica

NON NVLLORVM,

Qui primo impetu morbi repentè
per hæc tempora perierunt.

OST capita preli-
minaria de impro-
visis mortibus, eius-
que causis, quæ isto-
rum potissimum de-
cursu annorum no-
biscum adeò sævitè
egerunt, & post descriptos casus aliquo-
rum, qui subitaneis cerebri, ac præcordi-
um morbis tentati, per hæc tempora eua-
serunt; opportunum certè erit, ut ae-
scendamus ad observationes illorum,
qui primo impetu morbi vitam repen-
tè cum morte commutarunt.

In ijs autèm commemorandis, illud
in primis studebimus, ut historia me-
di-

dica singulorum, qui decesserunt, ea lege præfigantur extispicijs, ut non solum naturalis, sed præternaturalis quoque illorum hominum status legentibus præluceat. Mala enim, quæ mortem præceßerunt, manum quasi porrigunt ad illam inueniendam in cadaueribus causam, quæ, disrupto vitæ filo, animam diuulsit e corpore. Quo fit, ut meritò

Quo morbo repente decedens laborauerit maxime sciendum.

(2) Fortunat. Fidel. scripserit illud etiam præstat nouisse, cum quisquam repente moritur, quam scilicet ægritudine ille correptus fuerit.

a De relat. Med. lib. 4, cap. 7.

Deindè verò dabit spero veniam ingenuus Lector, si, quanquam ex defunctorum Medicis, Amicis, ac Necessarijs integras tum naturalis, cum præternaturalis eorundem status historias haurire studuerimus, adhuc tamèn alicubi mancas inuenerit, præsertim circà pulsuum anomalias; ad eos enim, qui improuisò de medio tolluntur, neque Medici accersiri, neque si accersiti fuerint, tempestiuè solent accurrere.

*Supereſt , ut aliquid circà ſcholorum
methodum admoneamus . In ijs itaque ,
quemadmodum curabimus , ut particu-
laris cuiusque ſubitanea mortis cauſa ex-
trahatur , atque reluceat ; ita non omnium
ſymptomatum , quæ ſingulos morientes
vexarunt , rationes reddemus in ſingu-
lis ; ne ſcilicet , cum eadem ipſiſſima phœ-
nomena in pluribus agris obſervata fue-
rint , recoctam cum naſea crambem
Lectoribus exhibeamus . Symptomatum
idcirco Aetiologias hanc illam noſtris af-
pergemus in ſcholijs , ut , quæ de indu-
ſtria deficiunt in ſingulis , deſiderari
vix poſſint in omnibus .*

OBSERVATIO I.

*Repentina mors ex apoplexia syncopali
in Viro obeso, & cachochymo.*

HISTORIA.

Antonius Maria Brilli Romanus, quinquagenario maior, famulorum Eminentiss. Cardinalis Sacripantis decanus, obesi admodum habitus, vini, & conjugalis veneris intemperans; cum antè annum vagis circa pectus, ac diaphragma doloribus tentaretur, graui anhelitu, & omnigenâ pulsus inæqualitate vrgeri cœpit. Deindè verò vrinarum sensim inopiâ, ac pedum tumore laborans, futuræ speciem hydropis exhibuit; varijs propterea pharmacis, & præsertim oxymellite scillit., ac itomachicis refermentantibus curatus, rursus lotij copiam obtinuit, apertoque in crure fonticulo, meliùs se habuit.

II. Sed quanquàm ad Aulæ officia, post multos menses rediisset, prauo tamen colore fœdatus per accliuia anhelabat, atque iisdem pulsuum anomalijs perpetuò detinebatur. Tandem die 15. Ianuarij 1706., nocte mediâ, ex-
pergefactus, purpurinam quandam totius cor-
po-

*Funestissima effe-
varum ad interio-
ra repulsio.*

poris efflorescentiam, instar morbi, qui à Me-
dicis appellatur, *effere*, ingenti cum pruritu,
& calore, summoperè molestant perſenſit, a-
qua, vt alleuiaretur, e lecto surgens, fene-
ſtram, ſeſe frigidiffimo expoſiturus aeri, im-
prudenter aperuit; exindè decubitus, qui vti-
liter exteriùs factus erat, peſſimo fato inte-
riùs repulſus, e veſtigio brachij ſiniſtri torpo-
rem induxit. Neque interim æger, ijs auſcul-
tans morbi vocibus, vllam ſibi medelam adhi-
beri curauit; ſed poſtridiè Aulam adiuit, &
Eminentiffimi Purpurati currum pedibus cum
cætero famulatu ſequutus fuit, vt tandèm vi-
ribus fractus, horâ 23. cum dimidiâ diei 17.
Ianuarij, repente mortuus fuerit in via, quæ
Parionis dicitur.

CADAVERIS DISSECTIO.

TRanſactis viginti quatuor horis,
cadauer in Theatro Romani Ar-
chilycei, coràm Excellentiffimis
Viris, ac Doctõribus Lucâ To-
maſſino Prothomedico Generali, tribus Con-
ſiliarijs, ſcilicèt Iacobo Sinibaldo, Anto-
nio Placentio, & Ioh: Trullo, duobus Me-
dicis Sacri Palatij Apoſtolici Michaelè Ange-
lo Pauli, & Gaſparo Reali, & publico Ana-
tomes Profefſore Alexandro Paſcolo, vnâcum
Phyſico, & Chirurgo Carcerum Ioh: Latino,
& Bar-

& Bartholomæo Simoncello, qui publicus alioquin est Anatomes Minister, a quo, adstantibus etiâ Curia Iudicibus, & Scribis, multoque concurrente Studioforum numero, dissectum fuit.

II. Et quoniâ externa quoque Cadauerum facies nos aliquandò erudire solet; idcirco in primis aduertimus, vniuersum corpus mirè obesum, & pallidum, vultum autem obscure adhuc ingenti cum tumiditate, rubentem occurrisse; ex quo factum est, vt, antequàm, detractâ caluariâ, ipsius cerebri status nobis innotesceret, rumoris nescio quid afflauerit in Theatro, aliquibus sanguinem, e vasis largè effusum, sub cranio inuentum, iri augurantibus. Sed o vana, & incerta iudicia hominum, quorum lingua oculos, mentemque præcurrit!

Ex cadauerum facie quandoque Medicus eruditur.

III. At verò, vt rem consuetò perficere-mus ordine, abdomen principio secuimus, quod multo adipe refertum erat. Zirbus, obstructis suis glandulis, crassiusculus. Intestina tenuia, venis sanguine tumentibus aliquantulum rubentia. Ventriculus prægrandis, & laxus. Lien naturali mole maior. Hepar paulò auctius, sed colore propè naturali, cuius interim Cystis, cum forinsecus albicans obseruaretur, exactiori locum fecit examini; postquàm verò illam aperuimus, non bilem, sed verum pus continere, atque internâ fui

Effusus sub Cranio sanguis pro mortis causa perperam hic accusatur.

Pus, & vlcera in Cysti fellea deprehensa.

superficie varijs vlcusculis laceram, raro quidè exemplo, deprehendimus.

*Summa cordis
amplitudo.*

IV. Ab ipso deindè abdomine in thoracem per amotum sternum referatâ viâ, statim multa circâ pericardium flavescentis adipis copia, (qua cordis quoque basis grauabatur) se obtulit. Pulmo solitò depressior. Cor verò prægrande inuentum est. Dextera auricula cum appensa vena caua, quæ modicam nigri sanguinis quantitatem continebat, duplò certè naturali diametro amplior apparuit.

V. In sinistro ventriculo maxima picci cruoris moles claudebatur. Arteriæ pulmonica, & aorta, finitimæque cordi tracheales partes multo adipe refertæ, glandulisque quibusdam obseisæ, mutuum nisum, & compressionem ostendebant.

*Dura Meningis
laxitas.*

*Cranij foramen
forsan innatum.*

VI. Tandèm, cùm ad Cranij sectionem Chirurgus accederet, scissis, diductisque tegumentis, super dexterum latus ossis sincipitis offendit in Cranio foramen, per quod, (cùm pericranium duntaxat aditum intercluderet) maius specillum ad vsque duram Meningem, alioquin laxam, facilè intulit; atque, eleuatâ caluariâ, cuniculum illum intrâ ossis lamellas à generationis fortè primordijs fuisse refferatum, indè iudicauimus, quòd orbiculus non asper, sed læuigatus inuentus fuit. Cæterùm in superficie cerebri subobscura va-
fo-

forum sanguineorum turgescencia, & modica quantitas turbidi feri in ventriculis spectabatur. Sinus longitudinalis, & laterales, atque ij etiam, qui ad cerebri basim positi sunt, nigro sanguine tumebant, vt non fuerit dubitandum, quin solito maior cruoris quantitas intrà cranium intercepta fuisset.

SCHOLIUM.

IN huius vestibulo scholij opportunè occurrit consilium, verè sapiens, ac rectum, quo Gulielmus ^(a) Ballonius Medicos admonet, vt caueant prædicere, se deprehensuros aliquid in capitibus illorum, qui ex cerebri morbis interierunt. Etenim, cum vna, eademque affectio à varijs, atque inter se non diuersis modò, sed sæpè contrarijs, diuersèque operantibus causis oriri possit, rarò fit, vt Medicus illam, quam incautè præcinerat causam, in dissectione cadaueris inueniat. Quod sanè extispicij huius testimonio omnium cum admiratione comprobatum fuit; nullum enim effusum in cerebro sanguinem offendimus, quem aliqui adeò confidenter prædixerant. Igitur, vt nos cauti fuimus in prænunciando, similiter in huiusce subitanæ mortis causis euoluendis ab erroris periculo longiùs abeamus, e re arbitramur annua istius Ægri mala diligenter inuestigare.

^a In comment. & annot. ad histor. I. I. 2. consil.

Medico cur multa opus sit cautela in prædicendis interioribus cadauerum læsionibus.

Mala, quæ mortem præcedunt, diligenter inuestiganda.

*In extispicijs, etsi minima offendantur, magni æstima-
manda.*

re : quo nanque remotiores ab obseruantium oculis repentinarum mortium causæ in dissectis cadaueribus esse videntur; ità curiosiorem diligentiam postulant, vt eruantur, & patefiant. Porro nonnulla inuenta, etsi non rarò in extispicijs nihili fiant, ex quo apud minùs versatos in rebus anatomicis minima putantur; ea tamen magni æstimanda sunt, quoties cum languidulis viscerum fibris luctari, minimisque vasorum angustijs intercipi potuerunt.

*Series Morborum
subitam necē præcedentium.*

II. Primò itàque extrà omnem dubitationis aleam positum per historiam censeo, hominem hunc ab anno ex cachexia valetudinariam vitam duxisse, cum labefactato fibrarum tono, & cum degeneribus a naturali crasi fluidis, quæ ad viscido-acrem naturam euecta erant.

III. Secundò ex cadaueris dissectione constitit, Ægrum loco cysticæ bilis, quæ balsamico-amaricans esse debet, acro-putridum, pus multò priùs, quàm diem suum obiret, fouisse; non enim vlcera momento temporis ab erodente liquido visceribus insculpuntur. Hoc autem pus facere non poterat, quòd, euerso naturæ ordine, chylum non modò non defæcaret, sed exoticis particulis imbueret, nouamque labem sanguini iugiter communicaret.

IV. Tertiò his addamus ex historia, Ægrum

Ægrum eò tandèm peruenisse, vt acria corpuscula, iisque commixtam sulphuream lympham (erat enim vinosus) plenè cumulauerit, quæ profectò corpuscula ab vniuerso suorum vasorum, ac viscerum fibroso genere, inductâ irritatione, ad externa corporis sub forma esserarum propulsa fuerunt; cui sanè propulsioni, nisi Ægrotus intempestæ noctis frigore imprudens fuisset obnixus, proculdubio indè leuamen accepisset. Sed, cùm istius critici decubitus materies intrà vasa repulsa, atque in cerebro, & spinalis medullæ principio intercepta fuerit, sinistri torporem brachij produxit, qui, ex tempore solutus, indicium præbuit, ignem non extinctum, sed doloso in cinere latuisse sepultum; causam nempe moribificam e corpore nequaquam eductam, sed partim sanguini confusam, partim viscerum folliculis interceptam delituisse.

V. His verò positis, facile est conijcere, causam subitanæ huius mortis fuisse copiam crassescientis sanguinis, & serositatis, quæ quidem fluida oleoso-volatilibus partibus destituta, & fixis salibus redundantia, propriæ fluxilitatis inopiâ per meningum arteriolas, per sinus, ac per reliqua cerebri vasa hæere cœperunt: vbi, debilitatis, ob spirituum paucitatem in violento etiâ corporis motu erogatorum, fibris muscularibus duræ matris, ac villis omnibus corticem cerebri, ac cerebelli

*Ex repulsis esseris
brachij torpor.*

*Vndenam syncopes
mortifera in hoc
Ægrotante.*

belli intertextentibus; &, inductâ ob sanguinis remoram tam pressione suprâ fibras, & glandulas eiusdem corticis, quàm obstructione intrâ oscilla secretoria liquidi neruorum, repentina suborta est syderatio liquidorum, & solidorum in cerebro, quam fortissimam dicimus apoplexiam cum mortifera syncope, quæ nostro in casu corripuit, non solum propter deficientem descensum spirituum a cerebro, & cerebello in cor; sed propter concurrentem renitentiam ad motum crassi, & resinosi sanguinis, per cauitates cordis tunc temporis deuoluti.

*In hoc excitata febris
subitam mortem
forsan auertisset.*

VI. Hoc autem indè arguitur, quòd isto in homine lymphâ viscidulo-acris, quæ per duos dies ante obitum *efferas* produxit, cum a succutaneo organo intempestiuè repulsa fuerit, nullam excitauerit febrim, quâ aut cum cæteris massæ principijs exactè, atque impunè rursus commisceri, aut per alia secernicula vtiliter trudi potuisset. Factum proindè esse videtur, vt fluida, dissipatis postridiè per laboriosum pedestre iter volatilibus particulis, quibus vtcunque, in cerebro præsertim, fluxilia reddebantur, ex tempore substiterint, inductâque paralyti in meningibus, ac totâ cerebri superficie, inuincibilem, quam fortissimam dicunt apoplexiam, ⁽²⁾ Senibus aliòqui familiarem, pepererint.

*Paralytis membranarum, & corticis cerebri, ac cerebelli.
a 6. aph. 57.*

VII. Firmant deindè nostras a priori con-

nie-

niecturas ea, quæ in cadauere palam occurrerunt. Quid enim aliud tumida, & subrufa vultus, & meningum species? Quid sanguineorum vasorum in vniuersâ cerebri superficie turgescencia? Quid sinus omnes, nigro sanguine oppleti, demonstraerunt, nisi maximam fuisse austeri, minùsq; mobilis humoris quantitatem, quæ intrâ cranium intercepta, tum circumpellentium fibrarum tonum enervare, cum vel maximè secretrices cerebri glandulas oppidò premere, ac validè obstruere potuit; yndè lethalis spirituum animalium inopia inducta fuit; præsertim cum apertissimè constiterit, plus acrium serositatum, & viscidorum humorum, quàm oleoso-volatilem particularum diù ægro in corpore redundauisse?

VIII. Hoc tandè breuiter admonemus, non frustrâ aliquem suspicari posse, nùm repertum in cranio foramen, ad infirmandum robur duræ matris conferre aliquid potuerit. Etenim apud hominem, qui ferè semper pro suo munere ad obsequia, nudato capite, incedebat, cuniculus iste aeri, aerique innatantibus corporibus fortè minùs, quàm natura postulat, obnitebatur. Si quis enim ab Ægro, dum adhuc erat inter viuos, sciscitatus fuisset, an aliquam sub perforato cranio in magnis temporum mutationibus molestiam per-sensisset, eam probabiliter fassurum fuisse, indè

*Cranij foramen
an duræ matri in-
firmandæ contule-
rit?*

*Cranio ob siphil-
lydem desquama-
to, Cerebrum fa-
cile afficitur.*

indè arbitramur, quòd, qui ex siphillydè cra-
nij desquamationem passi sunt, ferè semper de
læsione ab externo frigore conqueruntur, cere-
brique mala facillimè subeunt.

*Cystis felleæ vitia
multorum pectoris
morborum radix.*

IX. De cætero viderint alij, quænam
extiterit origo raræ illius exulcerationis, quæ
in cysti felleæ inuenta est. Nos enim, qui hu-
ius primordia ægritudinis penitùs ignoramus,
illud hìc pro coronide tantummodò adjici-
mus, sæpè detexisse morbidam quasi radicem,
vel saltem coniunctam propaginem earum spi-
randi difficultatum, quæ, ex hypochondrijs
ortæ, ad hydropem tendunt, in ipso fellis fol-
liculo altè implantatam; modò nimirum in
lixiviâli, fluidâque nimis, modò in tenaciori,
atque in lapides conuersâ bile, vt non sit du-
bitandum, quòd vitium tam enorme ipsius
cystis felleæ ad morbos istius Ægri maximè
conspirauerit.

X. Neque similiter immoramur in per-
sequendo impedimenta præcordiorum, ac præ-
fertim arteriarum pulmonicæ, & aortæ, par-
tiumque trachealium, multo adipe, auctisque
glandulis obfessarum: non enim causas in-
quirimus annui anhelitus, pulsusque inæqua-
litis, quæ a præternaturali, mutuoque vaso-
rum nisu pendere potuerunt.

OBSERVATIO II.

*Subita Mors ex syncope ob cordis
magnitudinem, prolapsum,
atque aneurysma.*

HISTORIA.

Amulus olim cursor Illustris-
simi Marchionis Spadæ iu-
nioris, nomine Philippus Tur-
ci Romanus, annorum circi-
tè viginti quinque, habitûs
gracilis, staturæ mediocris,
pallidi coloris, anhelitu in leuibus etiâ cor-
poris motibus detineri solitus, ante annum
laborauit suffocatiuâ anginâ, a qua, ter misso
intrâ diei spatium sanguine, liberatus fuit,
superstitibus tamen maiori semper spirandi
difficultate, & recurrente interdum cordis pal-
pitatione, præsertim cum citato gressu ambu-
laret, vnâ cum sepulto præcordiorum angore,
& quodam pulsatili pondere suprâ diaphra-
gmatis centrum. Quæ quidè mala eòusque
adaugebantur, vt illum, vel inter comeden-
dum, atque ab assumpto potissimùm cibo,
deteriùs haberent. Hic, die 4. Februarij ineun-
tis huius anni 1706. tametsi manè faucium
phlogosi, & quibusdam ad vsque collum,

*Series symptoma-
tum, quæ cordis
magnitudinem, &
prolapsum osten-
dit.*

& iugulum exporrectis contractionibus detine-
retur, pedibus nihilominus Herum suum per
quingentos circiter passus prosequutus fuit.
Domino verò alicubi diutius fortè morante,
ipse cum socio in caupona largè, ac sinè de-
lectu comedit, ac bibit; deindè domum re-
uersus post horam, cum frigore corriperetur,
apud foeminam se recepit, calefaciendi causâ
ad ignem, qui semi accensis carbonibus me-
dio ardebat in cubiculo, vbi paulò post (for-
tè an etiam ex œstro venereo?) leui primùm
capitis debilitate, deindè frontis, totiusque
corporis madore cum vehementissimo anhe-
litu, cordisque angore, tandèm syncope, in
mortem statim desinente, correptus fuit.

CAD AVERIS DISSECTIO.

A Perto abdomine, intestina tenuia
aliquantulùm subrufa; cætera verò
naturalia viscera a nativo statu pa-
rùm recessisse, præterquam paulò
turgidiora, ac velutì murice subtincta visa
fuerunt.

II. Morborum, & ipsius necis sedes ap-
paruit potissimùm in thorace, quo resecato,
pulmones subalbidi, & dexter eorum costis le-
gitimis tenaciter adhærescens, oculis adstantium
sefe obiecerunt.

III. Fauces rubore perfusas, asperam ar-
te-

teriam substantiâ gelatinæ non abfimili, fuligineo tamen, ac subnigro interiùs colore refertam, cernimus. Rami bronchiales phlogosi paritèr, ac velutî asperitate quâdam laborabant.

IV. Cor mole triplò naturali maius, vacuum certè superabat, cùm, ablato pericardio, & expresso omni cruore, pependerit in lance libras duas & semis. Hoc sanè viscus suprà diaphragma ceciderat, ac proindè œsophagum, aortam, ac ventriculum facilè premebat.

*Cordis moles au-
cta, & prolapsus
in diaphragma.*

V. Deindè, etiamsi externâ facie naturalem seruire videretur figuram; sectum tamen nouam philosophandi materiem solertioribus naturæ Vestigatoribus præbuit; auricula enim, & ventriculus dexter, sanguine vacui, sed ordinariæ diametri, contra verò sinistrae cauitates nigro plenæ cruore, & duplò dexteris latiores occurrerunt. Arteria magna iuxtà cor paritèr perampla.

*Sinister cordis si-
nus duplò maior
dextero.*

VI. Secto cranio, pia mater cum vasis solitò tumidioribus se nobis præbuit. Cortex cerebri in superficie vtriusque hemisphærij versùs posticam partem calloso quodam glutine tenacitèr duræ matri adhærebat. Plexus denique constabant ex vasis sanguine plenioribus.

S C H O L I V M.

NE prolixitas morosa, neuè breuitas in hâc attingendâ ætiologiâ euadat obscura; sedulus Lector primò distinctè, mox verò promiscuè animaduertat, primò natiuum Ægri temperamentum, & grauissimos morbos, quibus miser homo per annum ante mortem torquebatur; secundò proximas necis occasiones; tertio ea omnia, quæ in illius cadauere obseruata fuerunt. Hæc enim, spero, satis luminis accendent, vt claras subiti huius interitus rationes videre possit.

II. Quanquàm verò singulæ affectiones, & causæ, quæ Ægrotum hunc detinuerunt, diuisis suarum virium momentis præcoccem, subitamque necem afferre vix potuissent; vniuersæ tamen, momento composito, eandem facillimè induxerunt: Quod sanè minimè arduum videbitur, si quot, & quomodò istiusmodi causæ ad supremam, atque inopinatam Ægri perniciem conspirauerint, diligentèr expendamus. Non enim vna, eaque simplex, aut interna solùm causa, sed multiplex, & tùm externa, cùm interna, vetus, ac recens ad improuisum illius interitum coniurauit.

*Multiplices huius
improuisa necis
causa.*

III. Hoc sanè euidentèr constabit, si duo
ante

ante omnia, quippe quæ admodum probabilia, aduersam istius valetudinem præcessisse intelligamus; alterum natium eiusdem temperamentum acro-biliosum, vnacum solito grandiori corde, ac paulò debiliore textura sinistri ventriculi, atque aortæ, quæ sanè res hominibus, præ cæteris animalibus, non rarò contingunt; alterum verò aduentitium, nimirum intemperans, atque intempestiuè exagitatum Cursorum vitæ genus, per quod non tantum fluida ad acro-volatilem naturam in gracilibus præsertim corporibus euehuntur; sed aeris quoque viæ, & pendulum intrà thoracem, cor perpetuâ concussione, ac diuulsione labefactantur. Ità certè clara habebimus principia, vndè causas deriuemus non modò suffocatiuæ anginæ, sed, quod caput rei est, lethalis prolapsûs, & aneurysmatis cordis. Cum enim præcordia per arterias clauiculis, axillis, & collo, perque reliqua vasa pulmonibus alligentur; cùmque pulmones per asperam arteriam, ac per laryngem, veluti per funem, a iugulo, & faucibus propendeant; facile est concipere, infirmiora ex angina, & magis adhuc ex fluidorum acredine, & cursorio vitæ genere reddita huiusmodi suspensoria, ægrius postmodum valuisse ad renitendum descensui præcordiorum, quæ, solito magis ex mole grauitantia, suis etiam relaxatis, exesisque proximioribus membranarum funiculis, necessariò ex lege

Ipsarum enumerationis ratio.

Præcordia in Cursoribus cur facile labefactentur.

Mechanicus cordis prolapsus modus.

lege grauium suprâ diaphragma lapsarunt,

IV. Cùm verò multarum officia partium apud animalia regantur, aut offendantur mutuo contactu, ac nisu, vel diuisione, ac dissociatione; vtique fieri non potuit, quin, grauitante corde præter naturæ ordinem suprâ diaphragma, & diaphragmate suprâ stomachum, indè non solummodò respiratio læsa, sed, tumente ex cibis ventriculo, arteria magna descendens (quæ septum transuersum sub corde perforat, & stomacho substernitur) validè compressa fuerit. Hinc fiebat, vt sanguis, impeditâ liberâ suâ traiectione, ac deuolutione per inferiores arterias, necessariò quoquo modo alternè repelleretur versùs superiores arterias, atq; ineundem sinistrum cordis ventriculum, a quo vicissim fuerat extrusus: ibique arietatio quædam nixûs trudendi, ac renixûs trusi iam cruoris ab assumpto potissimùm cibo (quo sanè tempore ventriculus aortam valentiùs premit) sub angoris, ac palpitationis specie proficiscebatur.

V. Et quoniàm ex hac vna radice præpediti motus liberi sanguinis per descendentes arterias sexcenti malorum frutices germinare potuerunt; mirum sanè haud erit, si nos indè principium deriuemus dilatationis tùm arteriæ magnæ, tùm vel maximè sinistri cordis ventriculi (quas quidem partes natiuâ debiliori texturâ laborare posuimus) nec non
adhæ-

Cur maximè ab assumpto cibo respiratio, & cordis palpitatio ingrauescerent.

adhæſionum pulmonis , congeſtionis lymphæ in cerebri ſuperficie , tandèmq; concurren-
tibus externis cauſis , etiàm ſubitæ mortis .

VI. Etenim , cum clarè conſtet ex hydro-
metricis principijs , impedito , vel diminuto ex
communi aliquo alueo per vnam , vel alteram
fiſtulam aquarum excuſſu , illicò in proxi-
mos canales lymphas maiori copiâ deriuari ,
atque confluere ; immò eaſdem lymphas , ad
rationem impediti liberi excuſſûs , ad ipſum
quoquè alueum reflecti ; vt , quæ ſucceſſiue
fluxuræ eſſent , in eodem parumpèr ſubſiſtant ;
ſatis dilucidè apparet , cur in homine iſto
cruoris excuſſus , per inferiores arterias ob
expoſitas compreſſiones alternè diminutus ,
alternè pariter maiori copiâ , & vi verſus cor ,
& in superiores arterias fuerit deriuatus ; fa-
cilèque propterea non ſolùm faucium phlo-
goſes , & capitis congeſtiones induxerit ; ſed
etià in ſiniſtro cordis alueo dilatationem , ſi non
primùm producere , ſaltèmaugere potuerit .

*Morbosæ præcor-
diorum dilatatio-
nis origo principijs
hydrometricis illu-
ſtratur .*

VII. Porrò cum fluida , præſertim in-
compreſſilia ferè induant naturam ſolidi , quo-
tieſcunque in anguſtum alicubi tubum vio-
lentèr , ac pertinacitèr vrgentur : idcirco pla-
num eſt intelligere , ſanguinem , cum a cor-
de violenter intrà compreſſam arteriam tru-
ditur , vectis , cunei que potentiam induere ,
tantò quidem maiorem , quantò magis locali
eiufdem motui acutæ durorum ſalium figuræ

*Sanguis intrà cõ-
preſſam arteriam
violenter truſus ,
cunei protentiam
induit .*

copulantur . Nihil igitur mirum , si apud hunc *Ægrum* , ex impulso sanguine intrâ impeditam aortam , eoque reuerberato versûs semilunares valuulas , idem truncus , & sinister cordis ventriculus (texturâ aliòqui debiles) dilatati fuerint ; distractiua nanquè percussione , ac repercussione vi adiuncta fuit in sanguine energia cunei erodentium salium , qui fibrosum earundem cavitatum contextum , repetitâ totiès extrusione ulterius debilitatum , paulatim diloricare potuerunt ; quibus factum puto , vt , viscus hoc , (remorante etiam sanguine in minimis coronarijs , proximisque distendarum fibrarum spatiosis) grauius semper , ac maius euaserit , sui que idcirco prolapsus , & septi transuersi , aortæque compressionis causam longè magis adauxerit .

a Bened. Castell.
in *demonf. mens.
aqua. current.
prop. 3.*

Coniectura de tardiori sanguinis motu per aneurysmaticum lauum cordis sinum .

VIII. At verò , cum ex hydrometricis sectiones inæquales vasorum , per quæ fluida mouentur , eorundem fluidorum velocitatibus sint reciproca , sequitur , vt , eneruatis fibris impellentibus , si læuæ cordis cavitates duplò maiores dexteris detectæ fuerunt , duplò etiam tardior extiterit motus sanguinis in sinistris , quàm in dexteris ; eoque magis , quò distracta , & ampliata sinistri ventriculi latera in qualibet systole ad mutuum peruenire contactum , omnemque a se cruorem in aortam expellere , atque elutriare nequiuerint , quo ,
sa-

fanè copiosè subsistente liberis tùm ipsius cordis motibus , tùm influentium a pulmone liquidorum vndis , noua semper augebatur renitentia . Exinde maxima eruitur causa tùm sepultæ præcordiorum angustiae , & grauitatis , quâ postremò æger decessit , cùm inuentæ in cadauere stagnationis sanguinis intrâ sinistrum duntaxat ventriculum . Etenim cùm eò res in cursore isto deuenit , vt simul conspirauerint minor animalium virium potentia ad constringendum cor , & maior cordis ob adauctum suum pondus renitentia ad motum , tunc hercle vires circumpulsivæ in cordis ventriculis ad eam rationem , & inter se , & cum contentis cruoris molibus peruenire debuerunt , quam inuicem habebant sectiones cavitatum , & resistentiæ vasorum . Sed quoniam dexter ventriculus naturali diametro donabatur , & pulmonum vasa nullo apparenti vitio afficiebantur : sinister verò sinus duplâ diametro laborabat , & arteria magna perampla ab ipso corde , & stomaco validè premebatur . Idcirco aquè Ægrum superstes maior vis in dextero cordis ventriculo minorem sanguinis quantitatem liberè , maioriqve velocitatis gradu in pulmonica vasa impellere potuit . Contra verò sinister ventriculus propter minorem ex dilatatione vim maiorem sanguinis molem in præpeditam aortam expedire trudere prohibebatur ; quæ certè cruoris re-

*Exposita coniectura
novis rationibus
confirmatur .*

mora præcordiorum angustiam, tandemq; mortiferam suffocationem, ac syncopem induxit.

*Lymphæ concre-
tionum causa ex
chymicis.*

IX. Nequè verò hîc animus est longiùs persequi rationes diuersarum lymphæ concre-
tionum, quæ a salino-acrium cum oleosis
miscellâ particularum in locis minoris motus,
aut maioris impedimenti apud valetudinaria
corpora, & nostrum præsertim Ægrum, tum
in pulmone dextero, cum in supremo cerebri
cortice contigerunt. Etenim satis ex Chymi-
cis tentaminibus innotescit, acria, sulphureis
admixta, inuicem coalescere, præsertim apud
vinosos: vndè spiritum vini cum vrinæ spi-
ritu in tenax corpus facillimè abire videmus.

*Causarum ad hanc
subitam necem con-
spirantium epilo-
gus.*

X. Cæterum, vt omnes huius necis causas bre-
uiter perstringamus, repetere cogimur ex ce-
rebri vitio minùs spirituum, quàm naturalis
huius hominis postulabat œconomia, aliquan-
tò priùs tempore mortis secretum fuisse; vn-
dè virium debilitas, ex præcordiis orta, maior
adhuc reddebatur ex diminuta per cerebri cor-
ticem liquidi animalis separatione, quæ ob
callosum inuentum eiusdem glutinem vltro
se nobis obtulit. Factum proinde fuit, vt ad
repentinum interitum Ægri simul conspiraue-
rint primò noua partium salino-acrium in-
fluidis exaltatio, quæ ex postrema faucium
phlogosi apertissimè innotuit; secundò motus
corporis, dum quiete indigebat; tertiò in-
gluies, & vini abusus, cum diætâ opus erat;
quar-

quartò suffocatiua bronchiorum irritatio ex carbonum fumo , qui in cadauere per fuliginem tracheæ colorem in apertum se dedit ; tandèm (si fortè accesserit) veneris cœstrum , quod spiritus maximoperè impuros , ac perturbatos in nouum , atque omninò improporcionatum motum circà præcordia agere potuit . Vndè cor ipsum , suapte natura magnum , & , sanguine subsistente , grauius redditum , ob exiguas animalium spirituum vires ab omni penitus motu constantissimè defecit .

Fuliginis tracheæ color ex fumo carbonum .

XI. Sed , ne hîc longè de scholij cancellis abire vererem ; profectò exemplis etiam ostendere possem , quàm facilis via sit ad præcozem , inopinatamque mortem nimis aucta cordis moles , eiusque prolapsus . Vnum tamen casum , nostro quippe simillimum , a (a) P. Marchetto descriptum , coronidis loco afferre liceat . Venetus quadragenarius , crapulæ deditus , anhelitu , & hypochondriorum angustiam detentus , multis frustra adhibitis remedijs , Patauium petijt , vbi postera nocte repentè obiit , in cuius cadauere nihil præternaturam intrà abdomen se prodidit ; verùm in thorace cor adeò amplum obseruatum fuit , vt tria naturalis magnitudinis æquaret ; ventriculis itidem amplissimis , cuius capsulæ vbique pressius adhærebat ; superioribus , ac lateralibus partibus pleuræ etiam adnexum ;

a Obser. 49.

inferiori verò eidem diaphragmāti. Scilicet, ut minimè sit hæsitandum, adauctam cordis molem, situmque ex prolapsu vitiatum, ad repentinam denique mortem conducere.

*Cordis prolapsus
quandoq: hydropis
speciem induit.*

XII. Quòd si verò malum hoc corripiat hominem, in victu, ac motu fatis temperatum, tandem hydropis speciem induit, pedum œdemate, nocturnâ ortophnæâ, carotidum palpitatione, vrinarum paucitate, atque angore paulatim inductis. Nec interim deerunt fortè Medici, qui, huius ignoratâ morbi radice, non hydragogis modò, sed multis vesicantium, vstionumque tormentis Ægros extorqueant. Verùm de ijs fusè in nostro de Aneurysmatibus Tractatu.

OBSERVATIO III.

*Cita mors ob interceptum motum aeris,
& sanguinis in præcordijs, unâ
cum cerebri consensu.*

HISTORIA.

Ohannes Baptista Auanzius, octodecim annos natus, D. Cæcilie de Nobilibus famulus ex ora maritima romanæ ditionis malam circa præteritum autumnum reportavit valetudinem; hinc prauo vultus colore cum anhelitu laboriosam vitam Romæ ducebat, improbâque victus ratione usus, cum planè imbecillis esset, tamen adhuc seruiebat; præcedenti suum interitum vesperi largâ castanearum copiâ se ingurgitavit, noctemque proindè valdè molestam ex spirandi præsertim difficultate transegit; & in ea quidè, post vomitum viscidorum humorum cum melius habere crederetur, manè tamen, quæ fuit 3. Febr. 1706. mortuus repertus est, e cuius ore spumosa lymphæ, ut ex naribus filamenta sanguinis pendebant.

CADAVERIS DISSECTIO.

CAdauer post 24. horas inuentum est cum latice sanguineo, ex sinistra nare profluente, & cum thorace solitò elatiori, ac tumidiori. Scdis tegumentis, occurrerunt intestina tenuia aliquantulùm rubicunda, & intrà abdomen modica quantitas feri sanguinei. Lien prægrandis, ac plumbeus, ponderis exactè librarum quatuor cum dimidiâ. Hepar sanum dixisses, si bilem subuiridem sua in cystide contentam excipias; cætera naturalia viscera vix cum notabili labe inuenta.

*Tendineæ fibræ
pulmones Costis
colligantes.*

II. Eleuato sternò, ferum in vtraque pectoris cauitate magnâ copiâ offendimus, & pulmones, costis colligatos, non ordinariâ quidè̃m superficierum cohæsione, sed per albas quasdam, teretes, ac verè nerueas fibras, quas, oculo iudice, tendines putauisses. E cordis vasis, & cauitatibus sanguis nigerimus extractus est, grumis non in vnum tenacitè̃r coagulatis, sed atrâ cum tincturâ diffluentibus. Dexterum cordis sinum insignes polypi, certè plus vnciâ pendentes, ferè vniuersum opplebant; sinistrum verò exiguus occupabat. Cordis, pulmonumque parenchymata summoperè flaccida tractabantur.

III. Digni quoque animaduersione fuerunt

runt pulmones, qui, manu pressi, vt a colligatione cum costis diuellerentur, cruento latice per dehiscentes quosdam in superficie meatus facilè manabant.

*Latex a compressa
pulmonis superfie
cie manans.*

IV. Circumsecto cranio, & durâ matre, pia occurrit, solitò rubentior, turgidis sanguine vasis. Quinimò cerebri superficies, ductis duobus hemisphærijs, vsque ad corpus callosum eâdem tincturâ laborabat. Apertis ventriculis anterioribus, serum limpidum effluxit, & plexus, qui intùs serpunt, ex vasis solitò tumentioribus constabant. Transuersales quoque duræ matris sinus nigro sanguine opplebantur.

SCHOLIVM.

DVbium fanè in primis oriri posset, an mors ista purè subitanea dicenda fuerit, quippè quam longus integræ ferè noctis agon præcessit; sed, cùm dissectum cadauer quædam animaduersione nostrâ ostenderit non indigna; idcirco promiscuè citum hunc cum alijs improuisis interitibus vsurpabimus.

II. Illud vtique non dubium est, huius mortis causam fuisse interclusam penitùs circulationem sanguinis in præcordijs, & cerebro, quam magnus Hippocrates sub genere fortis apoplexiæ comprehensam quoque voluit,

a In com. ad
tex. 2. de morb.

*Apoplexia ob va-
forum thoracis in-
terceptionem ex
Martiano, & Fra-
cassato.*

luit, vt optimè philosophatur egregius ille Hippocraticæ doctrinæ assertor (a) Martianus vbi ostendit, aliquandò apoplexiam fieri interceptis vasis in Thorace; quia scilicèt animaduertit ijs in partibus maximè apparere effectus interclusionis, difficultatem scilicèt respirationis, & angustiam. Hinc aliàs citatus eruditissimus Fracassatus apoplexiam, impedito motu sanguinis in pectore, sæpiùs per anatomen ostendit. In casu siquidèm nostro mortem præcessit anhelitus, & non minùs intrà cerebrum, quàm intrà pectus clara indicia moræ sanguinis, quam Hippocratis Interpretes *stationem* vertunt, detecta fuerunt. Quid enim cordis polypi? Quid sanguis effusus per intestinorum substantiam, & remoratus in meningum vasis? Quid tandèm exundans cùm intrà pectus, tùm intrà cerebrum ferocitas ostendit, nisi, oppilatis, conuulsisque pulmonum, cordis, ac cerebri tubulis, lymphatica præsertim vasa hàc illàc dissilijsse, & ipsa quoque sanguiferorum extrema còusque diducta fuisse, vt secernendo sero vitiosè dehiscerent?

*Morbi, & mortis
huius ætiologia.*

III. Quoniam verò res quærimus, non verba, breuem idcirco, dilucidamque ætiologiam tùm morbi, cùm mortis exponi posse arbitramur, si nobis proponamus Adolescentem, qui ex mala victus ratione, & maximè ex diutina mora autumnali tempestate in

in huius maris littore (vbi autumnali tempe-
state summoperè noxius est aer) vitia fermento-
rum, ac sanguinis abundè contraxit, indè-
que labefactato viscerum, vasorumque tono,
illud ^(a) Luciani scomma aduersùs Romanos
tantò iustiùs promeruit, quòd non solùm
Æger ambulauerit, sed quòd Æger fanis, &
valentibus famularetur : cò propterea deue-
nit, vt, contumacioribus semper redditis in
liene obstructionibus, inductâque sensim po-
lyporum congestione in cavitatibus cordis,
ille non asthmate duntaxat detentus fuerit,
sed ad pectoris hydropem properauerit. In
hoc autem rerum statu constitutus, cum die
ante sui interitûs noctem insalubri castanea-
rum cibo largiùs vfuseffet, facilè indè, acidâ
contractâ stomachi cruditate, excitatoque vo-
mitu, hypochondriorum subiijt conuulsionem,
quæ acres eodem tempore ichores, diù intrâ
prægrandis lienis loculos, aliarumque glan-
dularum folliculos fortè detentos, validè per
sanguifluas, lymphaticasque venas, perindè
quasi per totidè syphones, versùs cor, &
pulmones, (diù iàm semi obstructa, atque
eneruata) circumpulit, & iniecit. Hi autem
acerrimi ichores duplici ratione circulationem
sanguinis apud præcordia intercipere potue-
runt, scilicèt tum contentum fluidum coagu-
lando, cùm continentes canales conuellendo.
Etenim primo loco fermenta ista salino-acria,

a De merced.
conduct.

Præcordiorum la-
bes a liene com-
municata.

Circulatio in his-
dè duplici ex causa
intercepta.

ex hypocondrijs repente sanguini affusa, eiusdem compagem, ac mixtionem maximè perturbarunt; vndè, variatis cohæfionibus particularum fluida componentium, earundem æquilibrium, atque indè fluxilitas, quæ ubique ferè æqualis esse debet, vitiata fuerunt; coactisque proinde mutuo sanguinis fibris, hîc grumi occurrerunt, & polypi; illîc verò ferofitas intrà cavitates copiosius exundauit. Deindè verò huiusmodi etiam acerrimi ichores moram iniicere sanguini cœperunt, inquantùm scilicèt canalium conuulsionem, quam Hippocrates interceptionem definiuit, induxerunt. Cum enim sanguineorum textura ductuum tota fibrosa sit, ac muscularis, quotiès particulæ præter naturam fluxiliores, & acutæ, a sanguinis miscellâ secedentes, intrà fibrosum rete magnorum vasorum penetrant, necessariò tanquàm extranei cunei eorundem crispaturam producunt, & conuulsionem, per quam, minoribus factis vasorum diametris, fluxus necessariæ molis sanguinis, deuoluendi tum a corde in cerebrum, cum a cerebro in cor, impeditur; vndè idem sanguis ob crassiores fibrosarum partium acquisitam consistentiam, atque ob viarum interceptionem tandèm circuire desistit. Et quoniàm ex eodem ^(a) Hippocr., cum sanguis non mouetur, fieri non potest, quin uniuersum corpus quiescat. In hoc sanè vera syncopis, atque

*Vasorum conuulsio
quomodo contin-
gat.*

atque apoplexiæ , quinimò celeris huius interitus ratio elucescit.

IV. In exposito verò casu , vt concretio fibrosarum sanguinis partium ex polypis euidentè innotuit ; ita ipsam interceptionem vasorum cruenta filamenta , quæ de naribus , dum æger interiit , pendebant , clarè demonstrarunt ; nimirum venas iugulares , & superiorem cauam ita fuisse conuulsas , vt sanguinem , quem a supernis venis exhaurire minimè potuerunt , per exiliores venarum nasi extremitates transfuersim erumpere coegerint.

Cruenta ex navibus filamenta vasorum interceptionis indicium .

V. Quòd si simplex causæ ligatura , doctibus primùm Lowero , ac Willisio , ascitem sex horarum spatio in cane , alioquin fano , inducere potest ; quantò sanè celerius in nostro casu tot complicatæ causæ hydropem producere , atque hominem diù ægotantem perdere valuerunt ; vnà enim coniurarunt fusæ , atque exuperantes ex coacto sanguine serositates , pulmonum tunicæ dehiscentes , & sanguifera vasa partim obstructa , partim strangulata , itaut hæc simul omnia inchoatum iam pectoris hydropem (quem sanè euentum sæpè vidimus) momento temporis compleuerint : hinc serum præ sui copia thoracis machinam extrudendo , solitò elatiorem reddidit , intusque pulmones premendo spatium ademit , in quod iidem , cum nihil renititur , ob vim incumbentis per tracheam

Hydrops ex Causæ ligatura .

cheam aeris dilatari solent; cuiusmodi sanè inspirationis renixum mechanicè, exemplo phialæ, demonstraui^(a) Hippocrates.

a 4. de Morb.
n. 33.

VI. Patet igitur, præpeditâ in præcordijs liberâ ipsius sanguinis traiectione, atquè etiâ prohibîtâ respiratione, Ægrum hunc citò fuisset peremptum; & quidè conspirantibus præfocatione, syncope, ac neruorum syderatione. Neque enim a censu causarum celeris huius interitus excludendus venit defectus motus sanguinis, & separatio spirituum in cerebro, ubi adeò clara indicia coacti sanguinis intrâ meningum vasa apparuerunt. Etenim, cum ichores malefici apud miserrimum Iuuenem ex hypochondrijs celerrimè in præcordia ponantur transducti, dubitari non potest, quin iuxta citissimæ circulationis legem aliqua eorundem portio etiam ex præcordijs in caput, agonis principio, ocysimè deriuata fuerit. Vndè patet, quomodo ipsa quoque cerebri apoplexia in Ægri perniciem denique conspirauerit.

*Ab hypochondrijs
ad cerebrum citis-
sima infensi liquo-
ris deriuatio.*

VII. Hæc profectò satis nobis esse videntur ad morbi, mortisque causam rimandam; nisi pro coronide velimus addere nonnullas annotationes ab ipso extispicio deducendas, &

VIII. Primò quidem perpendenda venit singularis illa per albas, teretesque fibras pulmonum cum costis colligatio, quam sanè nobis rarò obseruare contigit. Adglutinatio siqui-
dem

dem pulmonum cum costis, quæ fit a valida, & ubiq; æquali superficierum pulmonum, & pleuræ cohæfione, frequentèr occurrit; illa verò, quam in cadauere isto offendimus, fortè maiori ex parte congenita, non tota per morbum induta aliquibus videbitur. Egregiè porrò hâc de re Malpighius in oper. posthum. in respons. ad D. Placit. vbi istorum natiuorum meminit vinculorum, quippè quos, sicubi inueniuntur, inspirationi admodum famulari arbitratur.

Pulmonum cum pleura per ligamenta cohæfio aliquibus fortè congenita.

IX. Secundò rarum quoquè se nobis præbuit curiositatis argumentum, quod, compressis pulmonibus, serositates veluti ex imbibita spongia per dilatatos poros fuerint extrusæ. Hoc sanè nequaquam contigisset, nisi duo in pulmonibus mala, colluies nempe serosa, atque extremorum vasorum hiatus, ex salinis ichoribus, tanquam excuneis ampliores redditi, simul concurrissent. Hinc claro experimento doceri possumus, in quem laxitatis statum veniant vasorum tunicæ, cum in obscuris, abditisque abdominis locis ad ascitis productionem dehiscunt.

Vasorum dehiscencia in ascite.

X. Tertiò negligi certè a doctis Viris non poterit examen causæ, cur sanguis in cordis ventriculis non quidè consuetâ tenaci densitate, sed friabili, ac diffuente consistentiâ inuentus fuerit. Hoc sanè phænomenon ex defectu mixture rubræ cum fibrosa, & alba sanguinis parte, quæ intrâ cordis sinus in polypos coalue-

Morbosa sanguinis in corde fluxilitas, unde.

rat

rat deduci posse censemus : reliquum enim sanguinis facilè diffluit fibrarum retinaculo solutum ; vt passim contingere videmus etiàm in extracto per venæ sectionem cruore , in quo , cum superior pars in albam concrefcit gelatinam , inferior , quæ nigra apparet , semper solitò fluidior occurrit .

*Polypi acidis, non
alkalics dissolun-
tur.*

XI. Differendum aliquid superesset de causis , ac modo , quibus polypi intrà cordis , & sanguiferorum cauitates concrefcunt , deque menstruo acido , quo extrà corpus dissolui solent , quando alchalicis fixis , aut volatilibus nequaquam superantur ; sed opus hoc , studio , experimentisque plenum , reijcimus ad tractatum longè maioris laboris , atque vtilitatis , quem de Corde , & Aneurysmatibus adornamus .

OBSERVATIO IV.

*Repentina mors ex conuulsione thoracis ,
præcordiorum , meningum , ac to-
tius corporis , in fortissimam
apoplexiam ocysimè
desinente .*

HISTORIA.

Ioseph Sali Pistoriensis ann. 54. habitûs mediocris , olîm hæmorrhoidibus , & biliosis diarrhæis vexabatur , quibus tempore deficientibus , sepulti in pectore dolores , ac recurrens incertis diebus spirandi difficultas absque vllâ quidè anacatharsi , sed cum faciei squallore , rigentique artuum frigore illum vrgerè cœperunt . Ante mensem identidem in asthmatis paroxysmis penè animo linquebatur , atque ob graua quædam pathemata miserè , & cum mœrore viuebat . Tandèm pridiè ante mortem a Monialibus B. M. Assumptionis ad famulatum vocatus , laboriosam , sedulamque operam , hùc illùc festinando , proprias vltrà vires locauit . Denique , suffocatiuo correptus anhelitu , aphonus repentè factus est , & vniuerso corpore conuulsus , animam effla-

flauit, facie admodum tumidâ, oculis intrâ orbitam retractis, & spumâ ad os, ac nares confluente. Obijt autem die 13. Martij 1706. horâ 23. in publica via, quæ ducit ad Templum S. Mariæ in Porticu.

CADAVERIS DISSECTIO.

*Virga subrigida
in cadauere.*

VNiuerfa corporis superficies excolor, facies verò rubicundoliuescens apparuit vnâ cum spumâ intrâ os, & nares, quæ, amoto sterno, alioquin valdè depresso, per solam pulmonum compressionem copiosius redundabat. Virga, elapsis viginti quatuor horis ab interitu, adhuc subrigida cernebatur.

*Summa sanguinis
fluxilitas in eodem.*

II. Vniuersalia integumenta, cum primùm cultro inciderentur, statim fluidissimo, sed atrii coloris sanguine, perindè quasi adhuc inter viuos versaretur æger, affluenter manabant.

III. Reserato abdomine, omentum, intestina gracilia, & mesenterium rubebant, diffuso, ac remorato per minima illarum spatia sanguine.

*Pancreatis mol-
lities excedens.*

IV. Pancreas ob morbidam substantiæ mollitiem ferè ductile deprehensum fuit.

V. Hepar, quanquàm neque mole, neque colore, aut substantiæ ratione a natura-
li

li statu recedere videretur , in cystide tamen bilem fluidissimam , ac subobscuri coloris continebat . Cætera in abdomine viscera prorsus illæsa , & integra inuenimus .

VI. Aperto thorace , lerna malorum venit in conspectum : etenim pulmones utroque in latere pleuræ , diaphragmati , & pericardio ita adhærebant , ut nec digitis euelli , nec cultro æqualiter ab imo ad summum separari potuerint . Et quanquam in pulmonibus neque pus , neque ferum occurrisset , contractio tamen quædam , & renitentia , seu diminuta flexibilitas observabatur .

Fortis pulmonum ad singulas in thorace partes adhesio .

Eorundem rigiditas .

VII. Cor , licet mole non magnum , adeo tamen tumidum , tensum , & orbiculatum deprehendimus , ut in systole adhuc positum dixisses . Vena caua , & auricula dextera naturali diametro aliquantulum ampliores , fluidoque Sanguine tuebant ; quo sanè cruore , & quidem multò fluidiori , scatebant sinistræ cordis cavitates , in quibus nullus polypus , aut grumus latitabat .

Ita et Cordis .

VIII. Secto cranio , dura mater excolor , & suprâ cerebri corticem admodum contracta ; pia verò , suis tumentibus ex fluido sanguine vasis , occurrit . Cumque amputarem portionem corticalis , & medullaris cerebri partium , vidimus (ut apud strangulatos) puncta sanguinea spisso agmine candidam medullæ substantiam variegare . Palli-

Valida duræ matris Contractio .

*Serum a cerebri
ventriculis ad vsq.
spinalem medullā
effusum.*

dam serositatem non apertis solūm ventriculis profilijsse, sed ad vsque spinalem medullam redundasse, deprehensum fuit.

S C H O L I U M.

VNicam nascendi, innumeras verò moriendi hominibus esse vias, nihil est, quod nos doceat apertius, quàm ipsa cadauerum sectio, quæ occultas necis causas ad Solis lucem euidenter exponit. Vidimus in præcedentibus extispicijs, quàm variæ moriendi rationes fuerint detectæ: nunc rara interitus causa se offert in descripto Ægro, eiusque dissecto cadauere. Etenim, quanquàm morbus, quo decessit, vulgaris, ac notissimus videri possit alicui, qui solidarum vitia partium considerare solummodò velit, fuit siquidem vehemens, atquè contumax conuulsio præcordiorum, quæ, cerebro, & vniuerso corpori communicata, aeris, sanguinis, & liquidi neruei alternum fluxum, ac refluxum lethalitèr præpediuit; vndè fortissima tandem apoplexiæ species exorta est; attamen si sedulò aduertamus per dissectionem cadaueris singularem sanguinis crasim innotuisse, vberiore certè materiem admirandi simul, ac philosophandi offendemus: inuentus quippè fuit post integrum a morte diem cruor adeò solutus, & fluens,

Morbi huius natura qualis.

fluens, vt, si homo iste funeri superstes fuisset, fluidior esse non potuerit. Hæc perfectò sanguinis in cadaueribus conditio ita rarò existit, vt, si quandò euenerit, portentis, ac prodigij simile numeretur; & quemadmodum ab insolenti causa id proficiscitur, ita vires, effectusque nonnisi insolentes nostris in corporibus producere valet. Sed iam vtraque tam solidorum, quam fluidorum mala, seorsim, diligentèrque perpendamus.

Sanguinis fluxilitas in cadaueribus rara.

II. De mortifero præcordiorum, cerebrique spasmò clara occurrerunt indicia ante, & post mortem, videlicet sepulti in pectore dolores, difficultas respirationis absque vllâ anacatharsi, angor suffocatiuus, spuma ex naribus, & ore, quæ, præssis pulmonibus, affluentior fiebat, sternum depressum, oculorum retractio, totius denique corporis, atque ipsius etiam penis conuulsio; quibus adiuncta fuit elegans obseruatio rotunditatis, ac tensionis in corde, quæ probabiliter nos docuit vitale hunc musculum, dùm æger interiit, pertinaci conuulsiuâ systole fuisse correptum; cui sanè cum ingens accesserit quantitas cruoris intrà suas cauitates reperti, nostrum subit animum dubitatio de insuperabili renixu sanguinis, qui, cum ob pulmonum, totiusque corporis conuulsiones liberum in arterijs spatium inuenire non posset, vt cordis pulsioni obsecundaret, necessariò intrà ventriculos

Signa spasmum in præcordijs, et cerebro indicantia.

diastolis tempore admissus, a quantacunque cordis contractione vrgeretur ad egressum, subsistere tamen, tandemque validissimè re-niti coactus fuit. Vndè postremus ille ortus est præcordiorum angor, penitusque, & ex tempore disruptus vitalis ille circulus a corde in cerebrum, & a cerebro in cor. Qui sæpè viutorum sectionibus interfuerunt, ignorare nequeunt sanguinem, arteriâ magnâ casu, vel arte compressâ, non inuenire spatium, per quod liberè excurrere possit; vnde cor manet plenum, immobile, ac rotundum, citiòque animal moritur.

*Ex aortæ compres-
sione cordis immo-
bilitas, rotunditas
&c.*

III. Status deinde duræ matris clarè pa-ritèr nobis ostendit pertinacem conuulsionem, in quam ipsa paulò antè Ægri mortem vene-rat; inuenta enim est excolor, simulque con-tracta, vt non sit hæsitandum, quin idem meningum spasmus, qui cerebrum obsidebat, ac circumcingebat, vniuersæ radix extiterit conuulsionis.

*Spasmus menin-
gum vniuersæ con-
uulsionis origo.*

IV. Sed hæc notiora sunt, quàm vt lon-gius examen mereantur. Pergamus igitur ad particularem illam, & raram conditionem fluiditatis, quâ sanguis non in præcordijs mo-dò, & cerebro, sed in toto etiàm succuta-neo corpore donabatur. Hoc sanè phænomenon pro causa habuisse suspicamur non, solùm violentiam motûs corporis, quam æger postremo suæ vitæ die sustinuit, & per quam

*Sanguis in Cada-
uere cur fluxilis
adhuc perstiterit.*

id

id contingere cruori suo potuit, quod euenit in recentè effuso, & diu in vase agitato sanguine, qui cum ob motum in fibras coalescere nequit; sed potissimùm exaltationem salium acrium, maximè ad vrinofam naturam accedentium in homine, cæteroquin hæmorrhoidibus, ac biliosis diarrhæis olîm detento; qui profectò sales, cum per vehementem, crebròq; repetitam corporis exercitationem, oleosis spiritibus, & aqueis partibus, quorum miscellâ cicurabantur, exausti fuerint, nil mirum, si intimè cum sanguine agitati, ac permixti eam fluxilitatem, eidem conciliare potuerunt, quam induci passim videmus in extracto recenter e vena sanguine per additionem salis vrinosi, & præcipuè spiritûs salis armoniaci.

Salis vrinosi vis ad Sanguinem dissoluendum.

V. Cum verò infusiones liquidorum acrium intrâ viuientium brutorum venas nobis non semel ostenderint, easdem præcordiorum, totiusque corporis immanes conuulsiones, quas illicò mors sequitur, inducere, nihil est, cur dubitemus, quin vera causa conuulsionum, quæ nostrum ægrum ad necem perduxerunt, extiterit copia huiusmodi liquidorum salino-acrium, quæ, cum nimium exaltata, & acutissima reddita, ex hypochondrijs intrâ sanguineos canales magnâ copiam transducuntur, veneni naturam induunt: tunc enim propriæ excessu molis naturalem reliquarum in sanguine particularum superant pro-

Coniectura de conuulsionum causa experimentis confirmatur.

Mali fomes in hypochondrijs.

proportionem , ac proindè ratione propriæ indolis cruorem non tantùm fluidiorem , ac mobiliorem , sed , quod magis est , procliuiorem efficiunt , vt ex naturalibus vasorum cancellis facilè se proripiat , atque intrà strictissimam compagem fibrarum muscularium vasorum , & glandularum vtrò se insinuet , ac penetret ; hinc neruorum , muscutorum , vasorumque conuulsiones , vnàque simul incongruæ contentorum fluidorum separationes , ac moræ , vt in præfenti casu , solent contingere .

VI. Mouet autèm nos ad credendum, scatebram prædicti liquidi salino-acris , & armoniacalis in hypochondriorum folliculis latitasse, quòd obseruauerimus non solùm cysticam bilem fluidissimam , ac subobscuri coloris (cuiusmodi euadere solet artificiali admixtione salium acrium) sed ipsum quoque pancreas lentorem plicabilem , ac ferè ductilem adeptum fuisse , qui planè oriri poterat ex diuturna , & copiosa secretione fluidi acerrimi , ac dissoluentis , quod strictam illius glandulæ fibrarum cohæsiõnem elimare , debilitare , ac ferè tollere valuerit ; vndè resistentia minor , seu mollities maior eo in viscere producta fuit : quemadmodùm sanè in cadaueribus illorum , qui ex diabete perierunt , renes omninò flaccidi , plicabiles , ac ductiles ob eandem rationem inueniri solent.

Diabeticorum renes ductiles .

Si-

VII. Similitèr non aliundè petenda esse videtur causa tam profundæ intrusionis sanguinis intrâ strictissimam cerebri medullam, quàm ex conuulsione continentium, simulque dissolutâ nimium compage contenti liquidi, cuius maior fluiditas, vt e succutaneis vasculis ad simplicem integumentorum scissionem, erumpendo, prodijt; ità in cerebro vltiorem penetrandi vim naçta fuit a meningibus, sinubusq; conuulsis, perindè quasi a confociatis ad circumpellendum manibus. Vndè cruor, ad vsque medullarem cerebri substantiam expressus, rubentibus illam punctis variegauit.

Sanguinis intrusio ad cerebri medullam vnde.

VIII. Ipsa quoquè perseuerans post mortem penis tensio (quæ rarò in strangulatis non inuenitur) præteritæ vniuersalis conuulsionis testis adfuit. Cum enim virile membrum sit musculus mirabilis contexturæ, cæterorum instar musculorum spasmodicas affectiones pati potest. Modum verò, quo penis iuxtà naturæ ordinem tenditur, egregiè tradidit (a) Malpighius. Illud tantummodo ad rem nostram hìc perstringimus, quòd, sicuti spuria quædam colis erectio in cadaueribus excitari potest per solam iniectionem tepentis cuiuslibet liquidi intrâ eiusdem arterias, dummodò venulæ filo strangulatæ, ne refluat, impedian; ità profectò non dubitamus, quin eiusdem erectio, quæ ob nervorum, fibrarumque conuulsionem, fluida in si-

Penis musculus

a In cons. de impot. vener. apud Bibl. Med. Manget.

Eiusdem notha erectio in cadaueribus, quomodò excitetur.

nubus fistulorum corporum intercipientem, antè huius ægri mortem cœpit, persistente eodem fibrarum spafmo, vel post mortem perſeuerauerit.

*Sanguine fluxili
exiſtente quomodo
facies pallida, &
extrema frigida
perdurauerint,*

IX. Cæterùm non adeò laborandum in ea dubitatione, quomodò ſcilicèt ſtare ſimul potuerint ſumma fluiditas ſanguinis, & facies excolor, atque artuum illud frigus, quibus æger iteratis in præfocationibus detinebatur. Etenim, eadem vaſorum ſtrangulatio circà præcordia, quæ ſuffocatiuum aſthma ſæpè intulit, liberum ſanguinis per extremas arterias excuſum, & ignearum particularum per minima carniū diffuſionem præpediebat. Vndè caloris, ac viuidi coloris priuatio exoriebatur; quam ſanè priuationem conſequitur ſenſus frigoris, quemadmodum apud hyſtericas mechanicâ iſtâ vaſorum lege accedere, ac recedere paſſim obſeruamus. Quo fit, vt magnus ille Medicorum Romulus, vt rectè (a) Hipp. ſolertiſſimus Bagliuus noſter, poſt Sydenhamium, appellauit, ſcripſerit ad rem -- *Colorum mutationes, corde adſtringente venas, (intellige etiam arterias) ac laxante, fiunt; laxante quidè rubicundi, ac benè colorati; conſtringente verò cum pallore liuidi &c.*

a Lib. de off. nat.
n. 28.

*Iuxtà varias cordis
affectiones colorum
in facie mutatio,
ex Hipp.*

b Aph. 41.

X. Mortuus itaque improuiſò miſerrimus homo iuxtà magni Senis (b) effatum, cum tam frequentèr, ac fortitèr abſque manifèſtâ, ſcilicèt externâ, cauſâ animo defeciſſet; & de-
na-

natus est ob complicationem trium malorum, suffocationis, syncopis, & apoplexiæ, quam sub voce syderationis, ab acri humore pendens, idem ^(a) Hippocr. per hæc verba, oraculorum loco habenda, accuratissime descripsit. -- *Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipsum non sanum existens, sed, siquidem radatur, (en. modus conuulsionis) turbationem multam sustinet, & cerebrum conuellit, ac distrahit totum hominem, (en conuulsio vniuersalis) qui in se ipso vocem non edit, (en aphonia) & suffocatur, (en suprema complicatio malorum, præfocationis scilicet, syncopis, & apoplexiæ) demum concludit -- & hæc affectio syderatio, & apoplexia appellatur: -- quæ quidem non semper in solo cerebro quærenda est. Aliquando in vasis, aut cauitatibus cordis obstructis, compressis, atque conuulsis, intercepto cruore, delitescit. Sæpè in vno ægro multæ partes, immò omnes obseruantur affectæ, vitio vel primario, vel secundario, vt scitè aduertit Thomas ^(b) Bartholinus, & nos in præsentī casu notauimus.*

Triplicem ob morbum hic æger perijt.

^a Lib. de gland. n. 9.

Hippocratis oraculum.

Syderatio interdum a corde eiusque vasis deriuatur.

^b cons. de Anat. pract.

OBSERVATIO V.

*Improuisa mors ex subita Causa intrà
pericardium disruptione cum aneu-
rysmate arteriæ magnæ .*

HISTORIA.

*Sepultus sub dex-
tero sterni latere
dolor cum palpita-
tione cordis .*

Tephanus Ascieri futor Ia-
nuensis , sexagenario maior ,
habitus carnosus , octo ab hinc
annis podagrâ , & chiragrâ
circa æquinoctia grauiter ve-
xatus , ante biennium tussi
cum spirandi difficultate detineri cœpit ; dein-
dè cordis palpitationem , & sepultum quen-
dam sub dextero sterni latere grauatiuum ,
atque interdum acutum dolorem , ad vsque
humerum propagatum , pectoris angustiam , ac
profundam pulsationem passus fuit .

*Vertigo tenebri-
cosa .*

II. Decursu proximè præteritæ hyemis
non rarò corripiebatur etiam vertigine cum
sensibili capitis excalefactione , ac præcipiti
virium lapsu . Quare sæpè ad suendum ine-
ptus reddebatur . Dimidium quadragesimæ
salsamentis transegit . Tandem die 14. Martij
1706. hora 17. cum a prandio merum ingur-
gitasset , statim aphoniâ , atque angore ceci-
dit exanimis .

CA-

CADAVERIS DISSECTIO.

MIrabile profectò nobis visum fuit, quòd nullum in abdomine contentum viscus a naturalis œconomiae legibus recessisset; adeò singula colore, mole, ac substantiae ratione optimè constituta occurrerunt. Sola cystica bilis subobscurum quid referebat.

II. Horrendum e contrariò spectaculum thorax nobis exhibuit; detractò enim sterno, (quod parte sui dexterâ elatius erat sinistrâ) dexter pulmo rubicundior, & pleuræ admodum adglutinator, cum adnato duro, & magno corpore apparens, curiositatem nostram lactavit, ut diligentius rei novitatem detegeremus. Latebat enim statim extra pericardium aortæ aneurysma; deinde adaçto cultro, illicò lamellam osseam deprehendimus figuræ ovalis, quæ externam dilatatæ arteriæ partem, quâ sternum, costasque dexterarum respicit, occupauerat. Sub ea lamina, & circum externam aortæ cavitatē, quæ anteriùs posita est, polypeam substantiam instar lardi in fornicem adeò concinnè incrustatam inuenimus, ut nunquàm aliàs in aneurysmatum cystide similem detegere datum fuerit; hoc siquidē corpus igne priùs liquatum, & mox frigore integrè concretum videbatur; non

*Dextera Sterni
pars elatior.*

Aortæ aneurysma.

*Lamella ossea in
aneurysmate.*

Rara polypi constructio in aneurysmate.

enim in multiplices laminas, ac veluti in folia distrahi (vt passim solet) patiebatur. Vnde constitit, validum aggerem pulsioni sanguinis versùs externas partes positum fuisse. Facie verò, quâ pulmones tanguntur, minori polypo repagulo obfessam, tectamque aortam, deprehendimus. Aneurysmatis intereà cauitas tam ampla occurrit, vt pugnum facile admisisset, tamque grumoso plena sanguine, vt nihil fluidi amplius capere posse videretur; nusquam tamen magno aliquo foramine dehiscebat, licet ad cordis basim intrâ pericardium, & ad inferum latus aneurysmatis nigrae quædam striæ maiorum fortè futurorum hyatum indicia, obseruatæ fuerint. Longitudo ipsius aneurysmatis non excedebat longitudinis aortæ, quâ curua est, dimidium, quæ proindè aorta tùm supra, cùm iuxta cornatiuum diametrum, ac fibrarum validitatem sartam, tectamque elegantè seruabat.

Striæ ad latus aneurysmatis quid indicarent.

III. Sed non hîc malorum finis; etenim cum ipsum pericardium maximè tumidum, molle tamen, animaduenteremus, suspicati fuimus de latente aliquo præternaturali fluido. Sectum proinde ingentem dedit, quantam scilicet capere poterat, effusi, atq; in grumos conuersi cruoris quãtitatem, quæ certè duarum librarum pondus excedebat. Sanguis verò effluxerat, aperto intrâ vestibulum venæ cauæ iuxta dexteram auriculâ foramine diametri vnciæ circiter vnus, quod pau-

Concreti sanguinis copia intrâ pericardium.

Vena caue rupta.

paulatim ab erodente liquido factum fuisse in muscolari eiusdem textura planè indicabant ipsius oræ, quæ non in fimbrias, ac lacinias solutæ, sed veluti per limam omninò expolitæ obseruabantur. Quominùs autem sanguis multò priùs intrà pericardium exundaerit, impediuit forsitan subtilis illa, in quam muscularis definit, tunica, quæ, hiatui super extensa, egressum claudebat, cuius tunicæ tenuata fragmenta ad vlceris extrema videbantur pendere.

IV. Secto tandèm cranio niger sanguis ex vulnerato fortè fortunâ posteriori sinu duræ meningis largè profluxit; quod genus magnâ pariter copiâ in lateralibus sinubus continebatur. Ventriculi cerebri limpidò tumebant fero, quod ad principium spinalis medullæ redundauerat.

SCHOLIUM.

A

Deò perspicuè patet natura, & vis lethalis mali, quo hic homo subitò decessit, vt nullo penè commentario indigere videatur.

Etenim, cum integritas, & continuitas magnorum sanguiferorû ad vitæ conseruationẽ omniû maximè sit necessaria; mirum proculdubio videri non debet, si, adeò enormitèr dilatatâ arteriâ magnâ, & abruptâ repentè continuitate, & integritate summi caudicis venæ cauæ, fluxus sanguis-

guinis a venis in cor , atque a corde quaquauerfum vnâ cum vitâ illicò in exposito fene defecerit.

*Præcordiorum
aneurysmata sæpè
ab vniuersali arte-
riarum spafmo in-
cipiunt .*

*Clariora præfati
morbi indicia .*

II. Possem hîc de ortu , ac discriminibus aneurysmatum plura differere ; sed , quia nunc scholiorum breuitati studendum , aptiorem illis locum , volente Deo , tribuemus . Id verò crebra experientia nos edocuit , aneurysmata præcordiorum apud Ægros , erodentibus ichoribus refertos , plerunque incipere ab vniuersali quâdam spafmodica arteriarum affectione , quæ postremò in corde , aut summis vasis determinatur . Quo fit , vt primùm de vaga , atque hûc illûc per collum , & artus errante arteriarum palpitatione conquerrantur . Deindè intrâ pectus malum sistitur , sæpè tussis vrget , cor salit , & grauiùs pulsatur , mòx sepultus , ac breui fugitiuus corripit dolor , qui postea pertinaciùs hæret , & modò ad alteram scapulam , clauiculamue , modò per brachium , quandoque vsque ad cubitum propagatur . Tandem profunda perferuntur pulsatio ; eleuantur alicubi costæ , aut sternum ; cæteraque succrescunt grauia , & prorsus miseranda atrocis huius mali phænomena , quæ vt plurimùm subitâ morte finiuntur .

III. At verò , quanquàm omnia , & singula symptomata , quibus hîc homo suorum initio malorum tentatus fuit , & an eadem

ve-

vexauerint , quæ superiùs exposuimus , noscere minimè potuerimus : attamen qualiscumque morbi progressus , quem ab illius familiaribus sedulâ inquisitione comperimus , atq; extispicio præfiximus , satis ostendit , eiusdem corpus , podagrâ obsessum , acribus , pungentibusque ichoribus (vt vel cystica bilis argumento fuit) redundauisse ; qui sanè ichores , cum per biennium ante illius mortem subsistere cœperint in præcordijs , tussim excitarunt , & paulatim , comitantibus doloribus , pondere , atque anhelitu , intrâ substantiam tendineam aortæ , simulque muscularem venæ cauæ intercepti fuerunt , quibus in locis verosimile est primùm irritationem , & conuulsionem cum cordis palpitatione , deindè verò istorum etiam canalium exesione , tandèmq; productam fuisse diloricationem , in qua vera aneurysmatum natura consistit .

*Aneurysmatum
natura in quo con-
sistat .*

IV. Si quis autèm diligenter animo teneat , arteriam magnam , & venam cauam in Ægro incurui habitus ob artem sutoriam , angustiori situ , quàm humani corporis ferat constitutio , coerceri ; fortè causam inueniet , cur initio morbi sanguis maiori nisu ob tussim exagitatus , prædicta sanguifera vasa vehementiùs distenderit . Deindè quomodò per impetum reciprocati sanguinis minimo negotio haberi potuerit intrusio , & mora perti-
nax

*Ars Sutoria, quæ-
modò infirmâdis
præcordiorum va-
sis contulerit .*

*Artifices seden-
tarii Cur rarò sani
conſeſcant.*

nax ſalino-erodentium ichorum intrà fibras eorundem canaliculorum. Rarò enim qui ſeſſilem, incuruamque ducunt vitam, ſi vitioſis redundant ſuccis, abſque inſigni aliqua pulmonum, cordis, aut magnorum vaſorum labe conſeſcunt.

*Ex aneurysmatum
folliculis Saniei ef-
fuſio.*

*Cauæ eroſio quo-
modò inducta.*

V. Et quoniàm nigræ quædam ſtriæ ab aneurysmatis fundo ad cordis baſim intrà pericardium apparuerunt; dubitandi anſam nunc, præbent ſubtilem, acremque ſaniem, (quam aneurysmaticus quiſque folliculus perpetuò fundit) ſenſim ſupra Cauam diſtillaſſe, vt illius magnam eroſionem ſaltem accelerauerit; præſertim cum Aorta iſto in homine, vt dictum eſt, ex inflexo, ac dilatato trunci ſitu neceſſariò magis appropinquauerit ad Cauam: quo factum fuit, vt affectiones vtriuſque ſanguiferi ferè per contactum adaugeri mutuò potuerint.

*Frequens Cordis
palpitatio, & ver-
tigo unde.*

VI. Non admodum hîc laborabimus in exponenda cæterorum ætiologia ſymptomatum, quæ futorem hunc ante mortem maximè exercuerunt; cùm abundè ex legibus motûs ſanguinis euadat perſpicua. Etenim, vt recurrens cordis palpitatio procedebat ex reflexione motus ſanguinis ab Aortæ aneurysmate verſus cor; ſic frequens vertigo, & capitis excalefactio ex impedita identidè traiectione ſanguinis a caua intrà dexterum cordis ventriculum proficiſcebantur. Sanguis enim,
qui

qui a cerebri sinubus in iugulares, & Cauam, indeque intrà cor, solutè, ac liberè in homine valente, atque incolumi, motus fuisset; in casu nostro ab erosâ, suisque propterea viribus eneruatâ Cauæ texturâ, per cordis itinera nonnisi ægrè vrgeri poterat; ac propterea idem sanguis, maiori sæpè sæpiùs quantitate intrà Cauam collectus, impedimento erat, quominùs subsequiturus e iugularibus venis, sinubus duræ matris, ac cæteris capitis sanguiferis, liberè descenderet. Vndè quemadmodùm ex maiori ignearum particularum per minima cerebri diffusionem, inæqualique irritatione, & pressione; calor, ac vertigo contingebat; ità ex intercepto eodem tempore motu sanguinis e Caua in Cor, præceps virium lapsus oriebatur; cuius certè deliquij causam, quam aliam quæremus? cum in promptu sit, Cor inter duo positum fuisse aneurysmata, Cauæ nimirum, quod sanguinem frequenter eidem subtrahebat, & Aortæ, quod illum identidem in cor repellebat? Quæ sanè res in causa fuit, vt sanguis in cerebro etiam remoratus, ex dissecto duræ matris sinu largè pròfluxerit. Neque aliundè petenda est ratio inuentæ ferositatis intrà cerebri ventriculos, quàm ex summa plexuum turgentia, ac distensione, cuius vi, diductis, ampliatisque poris tunicularum vascula comprehendentium, subtilis percolatio feri, veluti per manicam. Hi pocratis, habita est.

Ff

De-

Quare præceps virium lapsus.

Cor duo inter aneurysmata locatum

^a In coac.

*Vnde repentina
mors.*

^b De morb. pect.
tit. de inter. puls.

^c Lib 9. quest. 18.

*Similis historia ex
Laurentio.*

VII. Denique repentina mors, quam
(^a) Hipp. prædixit Senibus, quibus cordis dolores
sæpius consueſcunt, tribuenda eſſe videtur ſubitæ
ruptioni tuniculæ illius, quæ, cauæ foramen te-
gens, cruoris effluxui renitebatur. Sanguini verò
duplex conſociata probabiliter viſ nouiſſimè
acceſſit, ſcilicet eroſiua ex ſaſamentis, per
dimidium quadrageſimæ ingurgitatis, & ex-
truſiuâ, ſeu diſtraſtiuâ ex hauſto tandem
meraco. Vndè iunctis cunei, & vectis viri-
bus in ſanguine, tenuiſſimum illud membra-
næ repagulum cedere coactum fuit; vitæque,
fluente cruore de Caua in pericardium, il-
lico receſſit.

VIII. Neque ſanè huiusmodi mortis ge-
nus nouum erit ijs, qui in medicarum hi-
ſtoriarum lectione verſantur. Proſtant enim
ſimilia exempla apud (^b) Bellinum, alioſque,
vt noſtra nunc taceamus. Sed vnum legimus
deſcripto caſui ferè tam ſimile, quàm ouum
ouo apud (^c) Andream Laurentium in Æquite
Guicciardino Legato Magni Ducis Hetruriæ
ad Regem Gallorum, qui, tametſi cum Ma-
gnatibus quibuſdam obambulans, familiari-
tèr colloqueretur, ſubitò reſpiratione, pulſu,
& vitâ priuatus cecidit; cuius in cadauere in-
uentum fuit venæ Cauæ oſtium diſruptum, &
Arteria magna ita dilatata, vt brachij am-
plitudinem æquaret. Sed hîc demirari fatiſ
non poſſumus, quomodò inſignis adèò Ana-
to-

tomicus miratus fuerit, quòd nulla externa
causa ad Cauæ disruptionem accesserit; per-
indè quasi internæ, vt passim videmus, fa-
tis esse non potuerint.

*Causæ internæ ad
vasorum disrupsio-
nem solæ sufficiens*

F I N I S.

Lectori suo .

HActenus pro viribus nostram fidem persoluimus . Speramus interea , vt , quæ non minùs celeritèr , intèr occupationes nostras , quàm candidè scripsimus , ab æquis , ingenuisque Lectoribus , ad Reipublicæ utilitatem , ad quam studia nostra direximus , perhumanitèr referantur . Huic verò labori , inchoato in Ædibus Vaticanis medio Ianuario , supremam imposuimus manum in Ædibus Quirinalibus ipsis Kalendis Nouembris eiusdem anni MDCCVI. Augustissimis nobis fauentibus auspicijs S. D. N. CLEMENTIS XI. PONTIFICIS verè , inter Optimos , Maximi .

I N D E X

Rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

A

- A** Bdominis tensionem eneruantia. pag. 135.
- A**bscessus polypeus meningum. 37.
- A**cicula sub vnguibus adacta apople-
cticos excitat. 134.
- A**equinoctia apoplexiarum feracia. 84.
- A**er vnum ex tribus fluidis maioris
vsus. 14.
- sanguinem fecundat. 44.
- in conclauī calido, montiumque
cacuminibus sanguini premendo est
insufficiens. 17.
- ad subitam necem diuersimodè
concurrit, 43.
- eius in pulmones ingressus variè
inibitus repentinæ mortis causa. 26.
- pōdus vel moles nimīū aucta, aut
diminuta subitæ necis causæ. 16. 17.
- in fodinis metallicis ponderosus,
& lethifer. 17.
- qui prauus dicitur, iuxtà corpo-
rum dispositiones noxiam infert. 17.
- externus cum interno æquilibra-
tus mortem infert repentinam. 27.
- A**eris probi mutatio in deleteriū mor-
tifera. 69.
- motus vehemens vasorum ruptu-
ram cur acceleret. 97. & seqq.
- virus in hac romana constitutione
non vnicè culpandum. 113.
- eius tamen intemperies quomodo
subitæ morti contulerit. 115.
- A**gyrtæ cur vitandi. 32.
- A**loetica pblegmaticis congestionibus
curandis opportuna, 103.
- A**mara præseruant a spasms ex mate-
ria viscida. 100.
- A**neurysmata quid. 223.
- sub varicum nomine comprehen-
dit Hippocrates. 97.
- præcordiorum sæpe ab vniuersali
arteriarum spasmo incipiunt. 222.
- interna quosnam citiùs peri-
mant. 78.
- ex horum folliculis sanies effun-
ditur. 224.
- horum prophylaxis, quæ secu-
rior. 224. & seq.
- A**nimalia in machina boyliana cur
moriantur. 16.
- A**nimalium perfectorum vita in quo
verè consistat. 3.
- A**nimi deliquia inter signa corrosionis
magnorum vasorum. 11.
- vt subitam mortem præfagiant,
quid opus sit. 75.
- A**nimi passiones solida debilitando,
mortem improvisam accersunt. 15.
- spirituum excursus ad præcor-
dia perturbant. 22.
- cur sint lethales. 19. 40. 41.
- A**nimi tranquillitas, & dieta ad su-
bitam mortem auertendam ex sacr.
Pag. 105.
- A**nni quædam tempora noxia. 68.
etiam

- etiam ex Hipp. 69.
Aorta compressa, cordis rotunditas. 212.
 — eius aneurysma. 219.
Apoplexia ex epilepsia cur, & quando. 23. 24.
 — epileptica ex animi passionibus. 41.
 — ob vasorum thoracis interceptionem. 200.
 — eius potior causa non est lymphæ in cerebri sinibus collecta. 20.
 — a frigidis succis raro procedit. 137.
 — aliquando ob hæmorrhoides suppressas. 142.
 — raro præhendit absque prævijs signis, & quæ sint. 48.
 — inter morbos huius constitutionis. 43.
 — hac correpti, vid. præfocati.
 — in senibus quando inuincibilis. 47.
 — pulmonum mortifera. 65.
Apoplexiæ præservatio Romæ. 101.
 — eius curatio quibus remedijs tractanda. 134.
 — non semper calefacientibus. 136.
 — per inediam curata apud Hippocratem. 48.
Aphonis sublingualium incisio prodest. 129.
 — eius rei experimentum. 140.
Aquea vtilia in spasmodicis hypochondriorum. 99.
 — in salinis pectoris congestionibus. 100. 103.
Arcanorum abusus in medicina. 31. 32.
Aristoteles de Vita obscure sensit. 2.
Ars Naturæ opera imitatur. 3.
Ars sutoria, vide sutoria.
Arteriæ carotides vid. carotides.
Articuli pulmonum vid. pulmonum.
Artifices sedentarij cur raro consenscant. 224.

- Artuum sphacelatorum amputatio quandoque subito interficit.* 41.
Aspera arteria, vid. trachææ.
Asthma convulsivum quando mortiferum. 63.
Athleta quomodo, & quando repentinis mortibus corripiantur. 78.
 — quomodo a subita nece præservandi. 90.
 — his quando imperanda exercitatio. 91.
 — iisdem stomachus validus obest. ib.
Audacia, vide timoris.
Auri tinctura absque menstruo corrosivo laudatur. 137.
Auster, & Aquilo noxij ex Hipp. 116.
 — ille Romæ deterior. ibid.
Autumnale æquinoctium phthysicis mortiferum. 80.

B

- B** *Agilius laudatus.* 216.
Balnea aquæ dulcis in calida paralyti. 154.
Balneum frigidum post corporis calefactionem repentinæ mortis causa. 19. 20.
 — eius usus in spasmodicis a materia subtili. 99.
Bernabeus Phisicus nominatus. 128.
Bernardini Medici mentio. 141.
Biliariæ vesicæ pus, & ulcera in cadavere observata. 177.
 — mala ab his producta. 180.
Bilis vitia multorum pectoris morborum radix. 184.
Bonum nullum in terris absque mixtura mali. 125.
Brutorum mors repentina quandoque ex causis vniuersalibus. 111.

C

C Adanerum frequens sectio magna utilitatis. 77.
 — quales internæ læsiones, inueniendæ sint cautè a Medicis prædicendæ. 179.
 Cadaverum fætor signum mortis certissimum. 54.
 Calcis effluvia nocua. 149.
 Camphorata in spasmo pectoris. 100.
 Capitis vulnera, vid. vulnera.
 — levis contusio &c. sæpè funesta, & cur. 34.
 Carbonum fumus, vid. fumus.
 Cardica in spasmis pectoris quomodo usurpanda. 100.
 Cardiognos quando mortem repentinam portendat etiam ex Hipp. 74.
 — rationes adducuntur. ibid. & seq.
 Carotides ad explorandum superslitem pulsum cur aptiores. 59.
 Catarrhus suffocatiuus. 65. & seq.
 Causæ subitaneæ mortis quot, & quales. a pag. 13. vsq; ad 42.
 — semper cum tempore operantur. 13.
 Cerebri structura, eiusque viarum libertas ad vitam necessaria. 33.
 Cerebrum per nervos cor, & thoracem mouet, & vicissim mouetur. 4.
 — est vnum ex tribus solidis maioris vsus. 14.
 — eius hemispheria an e directo corporis partibus respondeant. 169.
 — per decussim respondere probatur. 170. & seq.
 — horum subita, & constans læsio mortem repentinam accersit. ibid.
 — eius lentæ congestiones repente tandem ingulant. 35.

— corticalis substantia polypea. 37.
 — vasorum turgentia quomodo dignoscatur. 154.
 — spasmus quænam indicent. 211.
 — eius, & cordis læsio respiratio-
 nis causa, & contra. 44.
 — eodem conuulso, serum in eius sinu-
 bus tanquã effectus reperitur. 20.
 Chalybeata, vide Martialia.
 Chocolata pro causa grassantis repenti-
 næ mortis perperam adducta. 113.
 — est probi nutrimenti. 119.
 Ciborum indigentia, vide indigentia.
 Circulatio in præcordijs duplici ex cau-
 sa intercepta. 201.
 Circulationis in cerebro inequalitas
 ob sanguinis vitium. 157.
 — ab Hipp. indicatur. 158.
 Coffe potus in congestionum cura. 103.
 Congestionum curatio Medicum exigit
 omninò prudentem. 102.
 Conuulsio vasorum quomodo contin-
 gat. 203.
 — eius causa experimentis roboratur. 213.
 Conuulsiones pertinaces ad subitam
 mortem sunt viæ. 96.
 — ipsarum curatio extrà parosys-
 mum. 152.
 Cor suis vasis est vnum ex tribus soli-
 dis maioris vsus. 14.
 Cordis congrua structura ad vitam ne-
 cessaria. 28.
 — etiam systole, & diastole, 30.
 — eius, & vasorum vis circum-
 pulsua rationem habet ad determi-
 natam sanguinis molem, & gravita-
 tem. 20.
 — eadem a structura, fluidisque
 nerueo, & sanguineo pendet. 28.
 — ideo ab istorum fluidorum defe-
 ctu, aut vitio labefactatur. ibid.
 — conuulsio, obstructio &c. mortis

- causa.* 29.
 — *morsus a vermibus.* ibid.
 — *dolor pertinax in senibus extialis.* 31. 74.
 — *huius rei ratio.* 75.
 — *an in pectoris convulsionibus cor compatiatur maxime observandum.* 100.
Cordis motus in pseudo-mortuis quina. 54.
 — *sepultus quid indicet.* 56.
 — *in pseudo-mortuis quomodo perquirendus.* 58.
 — *paralysis futurae indicia.* 72.
 — *palpitatio qualis plus, minus perniciofa.* 73.
 — *eadem cum sterni dolore sepulto.* 218.
 — *cum vertigine vnde.* 224.
 — *prodest urina stranguriosa.* ibid.
Cordis sarcomata in semilunaribus valvulis. 162.
 — *vitia diversa ab Authoribus notata.* 166.
 — *ingens amplitudo.* 178.
 — *a Marchetto etiam inuenta.* 195.
 — *magni, & prolabentis supra diaphragma symptomata.* 185.
 — *eius rigiditas in cadauere.* 209.
 — *immobilitas ex aortae compressione.* 212.
 — *idem cor inuentum inter duo aneurysmata.* 225.
Cornacchini pulveris usus in subitaneis morbis. 147.
Corpora repentinae morti subiecta multipliciter considerata. 84.
 — *bene nutrita phlebotomiam cur felicius fuerint experta.* 129.
Corporum varia dispositio aeri noxio diversimodè resistit. 17.
 — *post eorum excalefactionem frigidae potus, & balneum cur lethifera.* 19. 20.
Corrosio lenta sanguiferorum valetudinarios saepe detinet. 96.
Corrosionem magnorum vasorum quamnam praecedant. 111.
Corticis peruviani usus in praeservatione a spasmo. 100.
 — *cerebri pars dextera flacida reperta in quodam cadauere.* 160.
Cranij foramen, vide foramen.
Cranio desquamato, cerebrum facile afficitur. 184.
Crisis suppressa, ubi subitam mortem praesagiat. 79.
Cursorum praecordia cur facile labefactentur. 189.
Cyatus supra Xiphidem positus ad explorandum an verè quis mortuus. 57.

D

- D** *Ecoctiones vulnerariae, vide vulnera.*
 — *exiccantes dictae in apoplecticis saepe noxae.* 137.
Deliquia animi, vide animi deliquia.
Diabeticorum renes flaccidi, ac ducales. 214.
Diaphragmatis vulnera, vide vulnera septi &c.
 — *laesio tussim siccam excitat.* 36.
 — *qualis motus in pseudo-mortuis.* 56.
 — *idem quomodo perquirendus, vive cyatus.*
Dieta athletis necessaria. 90.
 — *exiccans obesis iungenda.* 93.
 — *praeservativa in aneurysmatibus ex Hipp.* 97.
 — *cur in his taupere commendatur.* 98.
 in

- in Epilepsia idiopathica 101. & seqq.
 — pro præseruatione a subito interitu . 105.
 Diætæ animi tranquillitas iungenda ex diuino Oraculo . ibid.
 Diluentia temperata ab Hipp. quandoque laudata . 136.
 Disruptio vasorum non a solis externis causis excitari potest contra Laurentium . 227.
 Diuites a mortibus repentinis præ pauperibus cur felicius euaserint . 119.
 Dolores diuturni circa cor &c. quid indicent . 11.
 — interni pectoris quinam lethales . 66.
 — laterales quosnam morbos arguant . ibid.
 — in spasmodicis affectibus quid admittant . 100.
 — vagi externarum partium quando lethales . 150.
 Doloris in syncipite , & oculo sinistro causa in opposito latere delitescens . 37.
 Ducie in spasmis a tenui materia pendentibus . 99.
 Duræ matris morboſa contractio in caduere . 160.
 — notabilis laxitas . 181.
 — paralyſis . 182.
 — tium constitutio . 121. & seqq.
 Epilepsia cessante, cur interdum mortifera corripit apoplexia . 24.
 Epilepsia pertinax cur frequenter in apoplexiam transeat . ibid.
 — quomodo contingat . 23.
 — hac correpti ; qui repente decedant . 85.
 — in diopathica abstinendum a vino . ibid.
 — in sympathica tam vomitus, quam purgatio conuenit . 101.
 Epileptica apoplexia , vide apoplexia &c.
 Esserarum repulsio aliquando mortifera . 176.
 Ethnicorum sententia de subita morte eligenda damnatur . 87.
 Euacuationes suppressæ modò sunt signa , modò etiam subitæ mortis causæ . 81.
 — & contra . 82.
 Exercitatio Athletis quando imperanda . 91.
 — eius utilitas . 93.
 Exercitium vehemens vasorum rupturam promouet . 97.
 Experimenta Authoris de causis particularibus in singulis hoc anno morientibus . 113. & seqq.
 Extispiciorum utilitas, & cautela . 180.

E

- E** Missarii oclusio sæpius subitæ mortis præludium . 81.
 — dum viget est medela . 84.
 Emplastica in spasmis a subtili materia ortis . 99.
 Emulsiones in spasmis pectoris . 100.
 Epicratica purgatio , vide purgatio .
 Epidemica non fuit præsens morien-

F

- F** Acies in Aegrotis iuxta cordis affectiones variè coloratur . 216.
 — cadauerum sæpè Medicos erudit . 177.
 Facultas pulsua ad Vitam necessaria . 28.
 Febris quando subitam mortem posset auertere . 182.

- Ferramenta ignita pedum plantis admota in forti apoplexia.* 134.
Fibræ tendineæ, vide tendineæ.
Fistulis ani occlusis mors repentina quando. 81.
Fluida, & solida maioris usus animalium perfectorum Vitam constituent. 3.
— qualia sint. 14.
Fluxilitas summa sanguinis in cadavere. 208.
— raro inuenitur. 211.
— cur acciderit in nostro casu. 212.
Fœminæ in hac mortifera constitutione maribus feliciores, 119.
— rationes adducuntur. 120.
Fonticulorum occlusio sæpius mortis signum, quàm causa. 81.
Fonticulus utiliter excitatus. 175.
Foramen cranio forsan innatum. 178.
— quomodo infirmandæ duræ matri contulerit. 183.
Frigidæ potus quando, & quomodo subitæ necis causa. 19. & seqq.
Frontis venarum incisio in præsentia constitutione utilis. 127.
Frumenti corrupti exhalationes cur pestifera. 17.
Fumus carbonum aerem ad necem vsque inquinat. ibid.
— ex eodem trachæa color vitiat. 195.
Funerum apparatus tardi cur inuenti. 52.
Fungi Melitensis vis vulneraria. 99.

G

- G** *Attuccius Physicus allegatus* 155.
Gaudio subito percussæ cur interdum repente concidunt. 19.

- Glandula scirrhusa sub cerebello cur subitam mortem asciuerit.* 39.
Glandularum racemi ad sinus duræ matris obseruati. 160.
Glandulæ uberiùs liquida secernentes cur euadant graciliores,
& è conuerso. 171.
Graciles cur variùs repente moriantur. 79.
Gummosa in phlegmaticis congestionibus curandis. 103.

H

- H** *Æmorrhagia quando sit subitæ necis præsagium.* 77.
— larga in quodam senectute utilis. 132.
Hæmorrhoides senum suppressæ aliquando subitæ mortis præludium. 80.
— iisdem restitantes fortis apoplexia. 142.
— arte reuocatis morbi solutio. 143.
Hemisphæria cerebri, vide cerebri & c.
Hepatis tumor folliculatus tussim siccam excitabat. 36.
— abscessus post interimentia capitis vulnera. 86.
Herbarum epicerausticarum usus. 103.
Hirudines naribus quando applicandæ. 154.
Hispanicum vinum septentrionalis ventus glaciatur. 17.
Homo grauiùs, & frequentius ægrotat, quàm bruta. 87.
Hydatidis insignis in pia meninge. 38.
Hydrops pectoris repentinus cur aliquando ex tempore perimat. 26.
— ex causæ ligatura ortus. 203.
Hypochondriorum succi præcordijs, & cerebro sæpè mortiferi. 20.
— qua via ad has partes ferantur.

tur. 144. 151. 204.
 — conuulsiones eliminantia. 99.
 — tensioni quomodo succurrendum. 151.
Hystericis paroxysmis solum tempus quandoque medetur. 48. & seqq.

I

Intemperantes &c. in presenti constitutione repente sublatis. 114. 120
Inuincibiles repentinae mortis causae quales. 46.
Iudicium cautela aduersus simulatos mortuos. 51.
Iugularium incisio in hac constitutione cur proficua. 128.
 — cerebri, & praecordiorum morbos leuat. 129.
Iuris longi vsus. 136.

L

Laetis vsus in spasms a tenui materia. 99.
Lamella ossea in aneurysmate. 219.
Laminae ignitae pedibus admotae in forti apoplexia vtilis. 135.
Lana naribus admota ad dignoscendum an quis mortuus. 56.
Latex a cadaueris pulmone compresso manans. 199.
Latinus Physicus carcerum. 176.
Liquida quaedam morbosae per seceruicula naturalia aegre secedunt. 145.
Liquidi impetus, vide impetus.
Liquidorum magna vitia solidis exitiabilia, & contra. 45.
Loquela post raninas incisae restituta. 141.
Lympha in thorace aut cerebro collecta

non semper morbi, aut mortis causa. 20.
Lymphatica pia matris varicosa. 36.
Lymphaticorum internorum ruptura quomodo praecauenda. 98. & seq.
Lymphae congestio in spasms pectoris quibus auertenda. 100.
 — concrefcentis causa ex Chymicis. 194.

M

Mala, quae mortem praecedunt diligenter inuestiganda. 179.
Manfredus inter Romanos Medicos, laudatur. 141.
Mares in hac constitutione faeminis deterius habuerunt. 119.
Marmotana, vide muris montani.
Marsialia in praeservatione a spasms ex materia viscida. 100.
Mechanicam in Medicina primus inuexit Hippocrates. 3.
Medici spes in hystericis paroxysmis qualis. 49.
 — prudentia, & fama in scientia praedicendi. 61. 86.
 — ingens labor in curandis solidorum morbis. 154.
 — cautela in praedicendis internis cadauerum lesionibus. 179.
Medico-astronomicae, vide observationes
Medicus in diuinando sit peritus ex Hippocrate. 84.
Meningum, & corticis cerebri motus ad Vitam necessarius. 33.
 — ex horum constanti lesione mortuissima. ibid.
 — compressis nervis ad has partes tendentibus idem euenit. 39.
 — conuulsio in epilepsia idiopathica duplici de causa contingit. 23.

- motus multipliciter ablati. 40.
 — abscessus polypeus. 37.
 Menti, & sensibus non omnia innotescunt. 54.
 Mistichellus Physicus laudatus. 134.
 Morbi externi diurni cur valetudinarijs sæpè proficui. 103. & seqq.
 — ex loco tantum differunt. 144.
 — ipsorum occasiones perpendendæ ex Hipp. 155.
 Mors quid sit. 8.
 — eius diuisio, & natura. 9.
 — etsi indiuidua in plures tamen vulgò distinguitur. 5.
 — variæ eius species multipliciter considerandæ. 6.
 — eius varia discrimina Moralistis ad corrigendos mores hominum utilia. ibid.
 — inopinata a probis Viris non exoptanda. 88.
 — naturalis accidit decreptis æquè ac iuuenibus languidis. 9.
 — subita ex obstructione, compressione &c. cordis, & vasorum. 29.
 — quibus potissimum accidat. 64.
 — quælibet est repentina, & cur. 5.
 Mortis idea ex Vitæ notione desumenda. 1.
 — differentiæ vnde petendæ. 7.
 — sunt duplicis generis. 14.
 — causæ in repentina semper cum tempore operantur. 13.
 — occasiones sæpè confunduntur cū causis, vide occasiones.
 — signum certissimum, vide fætor.
 Mortui simulati quomodo dignoscantur 50.
 — repentiè tardiùs sepeliendi. 53.
 Mortuus a pseudo-mortuo quomodo distinguendus. 55. & seqq.
 Motus non vitales aliquando etiam in mortuis. 58.
 — cordis in pseudo-mortuis, vide cordis &c.
 Muris montani adeps ad paralysim 140. & seqq.
 Mumia in spasms præcordiorum quomodo usurpanda. 101.

N

- N** Arcoticorum usus in spasms cum dolore. 99.
 Nasi mucus suppressus a calcis effluuijs. 147.
 — cruenta ab eodem filamenta pendentia interceptionis vasorum sunt indicia. 203.
 — venæ apertæ utiles in hac constitutione. 127.
 — eidem [hirudines quando applicandæ. 154.
 Nervus succus vnum ex tribus fluidis maioris usus. 14.
 Negligentia quandoq; superantur morbi. 46.
 Nervis propè iugulum ligatis, mors in cane ex Valsalva. 40.
 Nervorum discontinuatio cum cerebro insuperabilis causa repentinæ mortis. 47.
 — liquidi motus in pseudo-mortuis qualis. 54.
 — motiones sopitas excitantia. 60.
 — opticorum compressi: vide optic.
 Nobiles huius constitutionis vim rari subierunt. 118.
 — contrarium accidit Leidenfibus teste Sylvio. ibid.
 Nuccarinus Fulginei Physicus commendatus. 36.

O

- O** Befis repentina totalis vasorum
intrà cranium obstructio faci-
lis . 39.
— cur præ gracilibus mors accidat
improvisa . 79.
— præservativa remedia qualia . 93.
Observationes Medico-astronomicæ uti-
les ad prædicendum . 85.
Occasiones aliquando confunduntur cū
causis subitæ mortis . 13.
Odoramenta venefica ærem pestiferum
reddunt . 17.
Oleosa cum fluidis exhibita a quibus
spasms præservant . 100.
— in spasms pectoris cum lymphæ
congestionē . ibid.
Omenti loco nigra membrana in cada-
uere inuenta . 161.
Opij vsti vis vulneraria . 99.
Opticorum nervorum compressionem
quænam indicent . 85.
Ordo animæ disciplinarum . 83.
Oris ventriculi morsus a vermibus . 29.
— collutiones ex dissolventibus uti-
les in aphonis . 140.

P

- P** Acchionus Physicus laudatus . 37
Palpitatio, vide cordis &c.
Pancreatis mollities excedens in cada-
uere . 208.
Paralysis præcordiorum, vide præcor-
diorum &c.
— cordis, & arteriarum 29. vide
etiam cordis .
— partium omnium intrà cranium
181.
— post syncopē &c. opportuna . 153.

- ex inæqualitate circulationis san-
guinis . 158.
— ex causa calida, curatio . 154.
Paregorica in spasms pectoris quando
conducant . 100.
Pasculus Physicus publicus Anatomes
Professor . 176.
Pauli Sacr. Pal. Ap. Medicus . 176.
Pauperes, vide Diuites .
Pectoris hydrops repentinus, vide hy-
drops .
— dolores, vide dolores pectoris .
Penis est musculus . 215.
— rigidus in cadauere observatus
208.
— spuria erectio in cadauere quo-
modo excitetur . 215.
Pericardij cum corde adhesio quibus
familiaris . 165.
Pericardium concreto sanguine ple-
num . 220.
Periculum mortis quibus egris aperien-
dum . 65.
Perspiratio in agentibus sessilem Vi-
tam, cur, & quibus in partibus
minor habeatur . 92.
Pestes animalium particulares vnde
17. & seqq.
Philosophia experimentalis illustratur
etiam ijs, quæ successum non habue-
runt . 7.
Phthysicis quale æquinoctium magis
lethale . 80.
Physicis mortium varia discrimina
quid suggerat . 6.
Plexus matris lymphatica, vide lymph-
tica .
Pierleonius Medicus allegatus . 143.
Pillul. de succino Cratonis usus . 143.
— de spuma chalyb. 101.
Placentius Medicorum Urbis senior in
authoritatem adductus . 113.
— eiusdem mentio . 141. 155. 176.

- Pletthora nimia repentina mortis causa.* 19. & seq.
 — *oritur sæpè a stomacho valido.* 91.
Podagra suppressa quinam morbi insurgant. 37.
Pondus aeris ex fodinarum effluuijs maius. 17.
Polypi acidis non alchalicis dissoluntur. 206.
 — *constructio in aneurysmate.* 219.
Præcordia in Cursoribus, vide Cursorum &c.
 — *ijisdem conuulsis seri effusio intrà thoracem.* 20.
Præcordiorum labes a liene communicata. 201.
 — *aneurysmata, vide aneurysmata &c.*
 — *paralysis mortem infert insensilem.* 11.
 — *dilatatio morbose principijs hydrometricis illustrata.* 191.
 — *pertinax conuulsio postquam cessauerit cur nihilominus interdum mortifera.* 31.
 — *spasmus quæ signa indicent.* 211.
Præfocati aliquando naturaliter rediui. 46.
Præseruatiua methodus a subitaneis moribus. 90. vsque ad 105.
 — *ex Christi Oraculo vera in tranquillitate, & sobrietate.* 105.
Prolabentis Cordis suprà diaphragma modus mechanicus exponitur. 189.
 — *cùm in isto casu palpitatio post cibum succedat.* 190.
Prolapsus cordis quandoque hydropem mentitur. 196.
 — *symptomata ipsum concomitantia.* 185.
Prudentia summa est necessaria in Medicina. 62.
 — *quomodo aquiratur.* ibid.
- Pseudo mortui difficulter a mortuis distinguuntur.* 53.
 — *quomodo tamen id assequimur* 55. & seq.
 — *in bis centrum diaphragmatis solùm trepidat.* 54.
 — *cordis motus in ijisdem qualis.* ib.
Puerperis mors repentina quando. 80.
Pulmonica venæ, vide venæ &c.
Pulmonum adhæsiō cum costis. 198.
 — *aliquibus fortè naturalis.* 205.
 — *latex ab ipsorum superficie manans.* 199.
 — *rigiditas in cadavere.* 209.
 — *apoplexia mortifera.* 65.
 — *eorundem articularum conuulsio.* 66.
 — *quosnam repenti interimat.* 67.
 — *ex ea quinam diutius seruentur.* ibid. & seqq.
Pulsus in carpis deficiens non semper cordis motus cessatione testatur. 59.
 — *intermittens non semper funestus.* 71.
 — *Authoris experimento comprobatur.* 72.
 — *tardus quando exitialis.* ibid.
 — *aliquando ob tangentis incuriam mortuis attribui potest.* 60.

Q

Q *Vercet. antepilepticum medicamentum laudatur.* 154.

R

R *Aninis incis, vide loquela.*
Realis Sac. Pal. Apost. Medicus. 176.
Remedia mixta quando usurpanda. 103.
 Re.

Repentè mortui tardè sepeliendi . 53.
 — quo morbo laborauerint maximè
 sciendum . 173.
 Repentinæ mortis idea . 11.
 — species rara etiam ex Lauren-
 tio . 226.
 — causæ sunt duplicis generis . 14.
 — semper cum tempore operari so-
 lent . 13.
 — non omnes inuincibiles . 46. 48.
 — vincibiles ex medentium auda-
 cia, & naturæ vi quales . 48.
 — eadem mors a magna sanguinis
 diminutione . 19.
 — ex pertinaci eiusdem mora, aut
 impetu in præcordiis, & cerebro. ib.
 — ob spiritum spontè cohibitum. 27.
 — exesis parietibus cordis, & san-
 guiferorum . 28.
 — quomodo ex inflicto pugno sub
 Xiphoide . 30.
 — inhibito spirituum animalium
 influxu ad præcordia . 34.
 — a leui capitis contusione &c. ib.
 — cur in his præcedat rigor . ibid.
 — quomodo ex sternutatione con-
 tingat . ibid.
 — ex lentis in cerebro congestioni-
 bus . 105.
 — compressis &c. nervis etiam ex-
 tra cranium . 39. & seqq.
 — aeris, ac instrumentorum respi-
 rationis vitio . 43.
 — ob triplicem contemporaneum
 morbum . 45. 216. & seqq.
 Repentina mors quandoque grassatur
 in homines, & bruta, ex causis uni-
 versalibus . 111.
 — eiusdem causa in præsentì consti-
 tutione non vniuersalis, sed parti-
 cularis fuit . 112.
 — idcirco non vnicum signorum
 genus præiuit . 120.

— cum ab vniuersali causa produ-
 citur eadè semper signa adsunt. 121.
 — ea grassante, ceteri morbi, &
 mortes, Romæ minùs frequentes. 123.
 — & contra . 125.
 De Rubéis Medicus nominatus. 143.

S

S Alis vrinosi vim ad dissoluendum
 sanguinem . 213.
 Salsæ infusio in paralyti utilis. 140. 143.
 Sanguis vnum ex fluidis maioris vsus .
 14.
 — instar aquæ hydraulica machi-
 na mouetur, & mouet . 3.
 — quadrupliciter fit causa mortis
 repentinæ . 19.
 — intrà compressam arteriam vio-
 lenter trusus cunei, & vectis po-
 tentiam induit . 191. & seqq.
 Sanguinis impetus aut mora pertinax
 vbi mortis repentinæ causa . 19.
 — fluxus ad cerebrum interceptus
 subito interficit . 21.
 — missio parca in principio aneu-
 ryismatum laudatur . 97.
 — item in morbis capitis cum ple-
 nitudine . 101.
 — in hac constitutione profuit ex sy-
 derata etiam parte, & cur . 127.
 — ex iugularibus, & sublingua-
 libus . 128. & seqq.
 — tollit vasorum interceptionem,
 130.
 — Romæ non semper prodest .
 130. & seqq.
 — quando mittenda . 148.
 Sanguinis coagulatio lacti coacto assi-
 milatur ab Hipp. 117.
 — hanc serositatem exundatio con-
 sequitur . ibid.

- morboſa penetratio ad cerebri medullam unde. 215.
 — fluxilitas, vide fluxilitas.
 Sarcomata cordis, vide cordis &c.
 Saxus Phyiſicus Allegatus. 155.
 Secernicul. natural. vide liquida.
 Senes ſyderationibus ſunt ſubieſti. 83.
 — quando facile euadant apopleſtici. 75.
 Senſibus, & menti non omnia innotefcunt, vide menti.
 Senum tuſſis, vide tuſſis.
 — dolor cordis, vide cordis.
 — hæmorrhoides, vide hæmorrhoides.
 — iſdem bene nutritis phlebotomia, ſalutaris. 132.
 Septi tranſuerſi vulnera, vide vulnera thorac.
 Septentrionalis ventus mortifer, vinumque hispanicum congelians. 17.
 Sepulchrorum exalationes cur exitiales. ibid.
 Serum lactis quibus ſpasmis conferrat. 99.
 — cum infuſione radicis chinae ubi uſurpandum. 104.
 Setonis uſus. 154.
 Simoncellus publ. Anat. Miniſter. 117.
 Sincipitis ſiniſtri dolor, vide dolor.
 Sinibaldus Protomedicus laudatus. 132. 155. 176.
 Sinifter cordis ſinus duplò maior dextero. 187.
 — cur ſanguinis motus per hunc tardior fuerit. 192. & ſeq.
 Sobrietas Vitæ protrahendæ fundamentum. 93.
 — aneurysmaticis [maximè conducit. 97.
 Solida, & fluida maioris uſus quomodo animalium perfectorum Vitam conſtituant. 3.
 — utraque ſunt tria. 14.
 — ad interitum mutuò conſpirant. 25.
 — eadem ſtructura, vel motu pertinaciter læſa ſunt mortis repentinæ cauſa. 26.
 — ipſorum vitia fluidis exitialia, & contrà. 45.
 Solidorum morbi difficiliſ ſunt curationis. 154.
 Solſtitia apoplexiarum feracia. 84.
 Spasmi pectoris quomodo ſint tractandi. 100.
 Spasmiſ a materia ſubtili productis quomodo ſuccurrendum. 99.
 — a materia viſcida aliter tractandi. 100.
 Spasmus uniuerſalis a meningibus. 212.
 Sphacelati artus, vide artuum.
 Spiritus in homines ſumma neceſſitas. 26.
 — ſpontè cohibitus ſubitæ mortis cauſa. 27.
 Spiritus dictus vitæ quid, eiſque uſus. 140.
 Spirituum defectus mortalis ex varijs cauſis. 21.
 — copia quomodo exitialis. 22.
 — item acrimonia. ibid.
 — vitium ab aere hauſtum. 24.
 — animalium deſcenſus ad præcordia inhibitus ſubitæ, mortis cauſa. 34.
 Sterni dolor ſepultus &c. 218.
 — pars dextera elatior innecta. 119.
 Sternuentibus mors ſubita. 34.
 — mos præcandi ſalutem unde. 35.
 Sternutatoria acria pro ſepulta reſpiratione excitanda. 56.
 Stibiata in thoracis ſpasmis quando conueniant. 101.
 — in curatione phlegmaticarum congeſtionum. 103.
 ſti.

- Stibij diaph: vsus ad aphoniam vtilis.* 140.
Stomachus validus cur interdum plethoricis infensus. 91.
 — debilis quomodo ad protrahendam vitam conferat. 99.
 — ad eius languorem ius appropriatum. 147.
Succinata in thoracis spasms. 100.
Suffocatio inter morbos huius constitutionis. 43.
Sulphurata in spasms pectoris. 100.
Sutoria ars in firmandis præcordiorum partibus conducit. 223.
Syderationis origo interdum a corde eiusque vasis. 217.
 — nomine quid comprehendat Hippocrates. *ibid.*
Syncope ex cordis, & arteriarum paralyfi. 29.
 — morbus huius constitutionis. 43.
 — hac correpti, vide præfocati.
 — ab erosione &c. est innuincibilis. 47.
 — eiusdem recursus. 151.
 — vitio valvularum cordis observata. 168.
Syncopem lethalem ex obstructione &c. quænam præcedant. 11.
Syncopis particularis mortiferæ causa mixta. 182.
 — periculum detractum. 153.
- T**
- T** *Abaci vsus non fuit in causa grassantium repentinæ mortium.* 112.
Tabidis &c. cordis cum pericardio adhæsiō familiaris. 165.
Taciturnitas quid indicet. 152. 154.
Temperati mortem repentinam hoc an-
- no non subierunt.* 118.
Tendineæ fibræ pulmones costis colligantes. 198.
Terræ motus pro causa huius mortiferæ constitutionis falsò accusatur. 113.
Thè in congestionibus curandis. 103.
Thomassinus Protbo Medicus allegatus. 176.
Thoracis vasis interceptis, apoplexia succedit ex Mart. & Fracass. 200.
Therebentinata in spasms pectoris cum lymphæ congestionem. 100.
 — in curatione congestionum. 103.
Thoracis vulnera, vide vulnera thoracis.
 — in spasms quid observandum. 100.
Timidi quomodo a subita nece præcauendi. 94.
 — subito perculsi interdum repente concidunt. 19. 20.
 — ipsorum cerebri constitutio qualis. *ibid.*
 — phlebotomia quando conveniat. *ibid.*
Timoris, & audaciæ causa in solidis partibus. 76.
Tracheæ vitio subita mors variè contingit. 26.
 — color fulgineus, vide fulgineus.
Trullus Physicus laudatus. 37. 147.
Tuberculo apparente ad exteriora pectoris, & cerebri, quorundam symptomatum alleviatio. 155.
Tuberculum pulmonis sepultum quomodo dignoscatur. 66.
 — de ipso quando dubitandum. 100.
Tussis sicca ex diaphragmatis labe. 36.
 — cum fœtore quid indicet. 67.
 — diurnæ humidæ in siccam conversio in senibus exitialis. 65.
 — suffocativa quomodo. *ibid.*

V

- V** *Valetudinarij alij interiùs, alij
exteriùs ægrotant.* 95.
 — *triplex affectionum genus eos ad
subitam necem disponit.* 96.
 — *quomodo ab eadem præservan-
di.* 104.
 — *in præsentì constitutione subito
periere.* 114.
*Valetudinarijs diuturni morbi externi
sæpè conferunt.* 103.
 — *mors subita fuit Romæ instar ma-
læ crisis.* 114.
*Valsalva Anatomicus Bonon. lauda-
tur.* 157. 169.
 — *eiusdem experimentum nobile.* 40.
Valvularum semilunarium sarcomata
 162.
 — *a nemine indicata.* 166.
 — *productio quomodo euenerit.* 167.
 — *iusdem durantibus, quomodo pul-
sus æqualis esse potuerit.* 168.
 — *quomodo syncopem sollicitave-
rint.* *ibid.*
Varices in pulmone cadaveris. 161.
 — *pro aneurysmatibus accipit Hip-
pocr.* 97.
 — *internæ cognitu difficiles.* 63.
 — *lymphaticorum piæ matris.* 36.
*Variolarum retrocessio quando morti-
fera.* 80.
*Vasorum magnorum corrosionem quid
præcedat.* 11.
 — *structura, & libertas ad vitam
necessaria.* 28.
 — *convulsio, compressio &c. mor-
tis causæ.* 29.
 — *interceptio, vide interceptio.*
 — *debiscentia in ascite.* 205.
 — *disruptio, vide disruptio.*
Vasorum, & cordis vis pulsiva deter-

- minatæ moli, & gravitati sangui-
nis proportionalis.* 20.
Venæ pulmonicæ dilatatæ indicia. 66.
 — *rupturam quanam præcedant.* 67.
Venæ causæ ruptura. 220.
 — *corrosio quomodo inducta.* 224.
*Venetijs olim repentinæ mortis grassa-
tæ sunt.* 112.
*Ventriculi vitia cerebro, & præcor-
dijs communicata.* 20.
Ventus interdum mortiferus. 17.
Venus in senibus perniciofa. 22.
*Vermium morsus quomodo mortem in-
ferat.* 29.
 — *in ipsorum suspitione quid agen-
dum.* 100.
Vertigo tenebricosa. 218.
 — *cum palpitatione cordis unde.*
 224.
*Vesicantia sunt emissaria artificia-
lia.* *ibid.*
 — *ipsorum usus, & utilitas.*
 133. 143.
 — *quid excitent.* 145.
*Veternus larga hæmorrhagia in sene
sanatus.* 132.
Victus plenus ubi noxius. 146.
Vini abstinentia Athletis necessaria.
 91.
 — *itè in Epilepsia idiopathica.* 101.
*Viperata in præcordiorum spasmis quan-
do præscribenda.* *ibid.*
 — *valetudinarijs præservandis.* 104.
Virium præceptus lapsus. 225.
Vis movens ad vitam necessaria. 28.
*Viscerum vigor confert ad morbos ad
exteriora detrudendos, & contrà.* 157.
*Vitæ notio veram mortis ideam exhi-
bet.* 1.
 — *de hac Aristoteles obscure scri-
psit.* 2.
 — *universalis conceptus unde.* *ib.*
 — *tria sunt necessaria ex parte
cordis*

cordis, magnorum vasorum. 28.
Vita in animalibus perfectis in quo
consistat. 3. & seqq.
 — *longa ob sobrietatem.* 93.
 — *sepulta in morientibus quomodo*
excitanda. 59.
Vomica pulmonum, vide pulmonum.
Vomitus in epilepsia sympathica exci-
tandus. 101.
 — *quibus proficius.* 136.
Vrina stranguiosa in palpitazione sa-
lutaris. 73.
 — *quando dubia.* 152.
Vteri convulsionum medela. 99.
Vterus quomodo labem mortiferam in
præcordia, & cerebrũ suffundat. 20.
Vulnera circa iugulum cur lethalia. 21

— *thoracis, & septi simul transf-*
uersi quænam, & cur perimant. 27.
 — *capitis subito enecantia, quæ*
85. & seqq.
Vulnerar. decoct. vsus in vasorum
athonia. 98.
Vulnus capitis profundum cur letha-
le. 34.

X

X *Iphoidis cartilaginis percussio cur*
aliquando mortifera. 30.
 — *mirabilis partium nexus sub ip-*
sa delitescens. ibid.
 — *Cyathus eidem applicatus ad*
quid. 57.

FINIS.

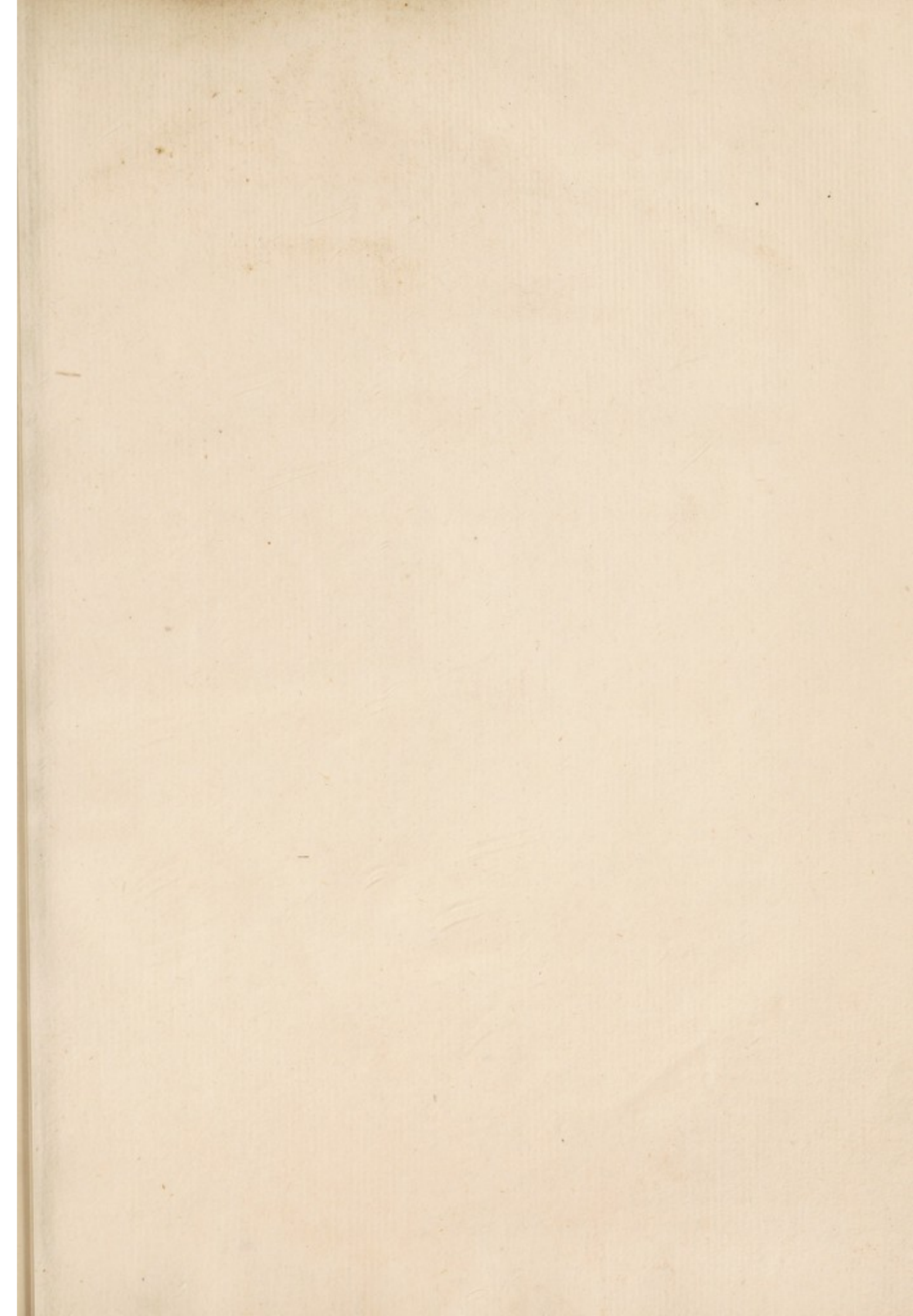

Pag.	v.	ERRATA	CORRIGE
2	7	cofusionem	confusionem
20	1	<i>dele</i> dum	
20	ult.	circa cor	<i>adde</i> pulsus inæqualitates
23	16	inordinatæ	inordinati
113	5	cuculatæ	chocolatæ
129	27	cuculata	chocolatâ
158	28	die VI. Kal.	VII. Kal.
219	21	<i>dele</i> externam	
226	21	Æquite	Equite

---

*Cætera benignus Lector per se ipsum
aut corrigat, aut excuset.*

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON
1871

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON
1871

